



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

REGENSEN

GENNEM HUNDREDE AAR
AF
KNUD FABRICIUS



V. PIOS BOGHANDEL POVL BRANNER
NØRREGADE KØBENHAVN

skulde neppe troe, at der i Regensens Læseforening fandtes et Medlem af saa lav en Tænkemaade, at han kunde nedlade sig til at indføre en Bemærkning som ovenstaaende uden Navns Underskrift og med Fordrejelse af Haanden«, men P. L. Møller kom nu til at føle Forbandelsen ved at være Regensens Kainskikkelse, da den angrebne Østrup, som kort i Forvejen havde været udsat for hans »Vittigheds-pile«, energisk frabad sig hans Bistand og Deltagelse, samtidig med at han stillede den anonyme Skribent en Dragt Prygl i Udsigt. Men næppe var denne Sag bilagt, før der i Slutningen af 1834 opstod en Strid, som blev dette Aars sidste. Den uskyldige Aarsag hertil var den senere Skolemand F. C. L. Trojel, der foreslog en tysk »Nytaarsgave« anskaffet, hvad der kaldte L. T. F. Ravn i Marken mod ham, og en lang Disput mellem de to Herrer opstod om, hvem der var mest logisk. Den Hegelske Terminologi opbødes som Hjælpetrapper i denne Kamp. En Indsender mente, at Ravn stod »i sin simple Iogforsigværen, i sin nøgne Jeghed, som Personen L. T. F. Ravn«, medens den angrebne svarede ved at sondre mellem Begreberne »objectiv Ubestemthed« og »subjectiv Bestemthed«. Men saa faldt han ud af sin Rolle som Filosof ved at tale om sin Modparts »pøbelagtige Væsen«, og denne svarede med at kalde ham »en literær Klopfægter«.70 Der er her nogle Stænk af Humoren fra »Genboernes« Generalforsamling, men rigtignok temmelig ufrivillige. Idet hele er det Beskhed, ikke Vittighed, som ogsaa dette Bind indeholder.

Læseforeningens Ankeprotokoller er et Bidrag til Belysning af den Forskel mellem Fortidens og Nutidens Studenterkultur, som man under Indflydelsen af Digternes Værker ofte er altfor tilbøjelig til at overse. Men saa meget fremgaar af andre Kilder, at Prof. F. C. Petersen ikke har været tilfreds med den Udvikling, Ankeprotokolskriverierne havde taget efter den førstes »Optrænging«. Han fandt i Begyndelsen af 1835, at navnlig P. L. Møller misbrugte Protokollen »paa en ligesaa kiedsommelig som mod Inspectoratet drillevoren Maade«. Møller havde nemlig sammenlignet en af Inspektørerne med »H. Mt. Kejseren i China« og »H. Mt. Kejseren af Rusland« som Mønstre paa enevældigt Tyranni, og han havde kaldt et Medlem (den senere Birkedommer paa Før, H. Trojel) »et sygeligt Spøgelse fra Don Quixotes Tider«, hvad der til Gengæld indbragte ham selv Epiteterne »den flaueste Vittighedsjæger«, »den feigeste Kryster« og »Faarehoved«. I Februar kaldte Provsten ham oven i Købet op til sig og gav ham den fornødne Paamindelse og Irettesættelse. Samtidig forløb en Student Walther sig paa Læsesalen over for en af Inspek-

tørerne ved at overfuse ham og true ham med Prygl. Følgen blev en Mulkt, og da Walther ønskede en ekstraordinær Generalforsamling i sin Sag, men hos Inspektoratet mødte et Afslag herpaa, deciderede Provsten, at Inspektørernes Kendelse skulde staa ved Magt. Dette var det første Eksempel paa hans Indgriben i Foreningens Anliggender. Ogsaa da der var Tale om at anskaffe Schleiermachers Breve over Lucinde, skred han i et Brev til Inspektoratet ind mod den Slags »obscøne Frivoliteter«. Det var aabenbart Provsten om at gøre at have Haand i Hanke med Læseforeningens videre Udvikling.

1836 blev et betydningsfuldt Aar i dennes Historie. Ploug var nu mellem Inspektørerne, og Prof. Petersen udstødte i den Anledning i sin Dagbog et Suk: »desværre«. Det var vel Minderne fra Regenskroens Ophævelse det forrige Aar, som her talte til ham. Uro kom der hurtigt. I Februar klagede Inspektørerne over Regensportnerens Forsømmelighed over for Foreningen og ønskede ham knyttet fastere til denne som Tjener. Petersen fik imidlertid fra Fabricius modstridende Oplysninger, paa hans Forespørgsel svarede Inspektørerne »intetsigende«, og han indstillede derfor til Fakultetet at afslaa Andragendet, »da ingen Betient bør staae under andre end Facultetet og Provsten«. En Analogi med Regenskarlene var »aldeles upassende«, da disse var Alumnernes private Opvartere. Det theologiske Fakultet svarede i Henhold hertil: »Det vilde være aldeles anomalt, at Fac. skulde beskikke Portneren til en Tieneste, for hvilken Lønnen bliver udredet af Foreningens Medlemmer, og Fac. maae derfor have det overladt til Foreningen selv at ordne det, der vedkommer Forholdet til dens Betient.«

En Maaned senere var det atter galt med Ankeprotokollen og P. L. Møller. »I de sidste Dage er der opstaaet en Strid mellem P. L. Møller og Ploug . . . , saa usømmelig og plump, at jeg ikke længere har kunnet lade Tingene gaae sin egen Gang.« Provsten skrev derfor til Inspektoratet med en Appel til »Regentsens Ære«, at han »baade som Medlem af Læseforeningen og som Regentsprovst« maatte forelægge dem det Ønske, at Bemærkningsbogen uden Ophold borttoges fra Læsesalen. Han endte sin Skrivelse med: »Skulde lignende Misbrug for Fremtiden finde Sted, forbeholder jeg mig paa mit Ansvar at lade enhver Bemærkningsprotocol, hvori Sligt forekommer, borttage«. Nu kom Inspektørerne paa Benene mod, hvad de ansaa for et Angreb paa Foreningens Rettigheder, men Prof. Petersen beroligede dem foreløbig ved i et aabent Brev at udtale sin Respekt for Læseforeningens Rettigheder, og at det kun, naar den gik ud over disse

Grænser, var hans Pligt at handle efter Omstændighederne. Inspektørerne holdt sig senere til det første Led og fandt heri en Anerkendelse af Læseforeningens Suverænitet. Professor Petersen mente derimod, at Foreningen som Regensinstitution var underkastet Regensens Love.⁷¹

Den optrækkende Konflikt mellem Provsten og Læseforeningen dæmpede dog ingenlunde den Tone, som hidtil havde hersket i Ankeprotokollen. Som Inspektør var Ploug i Foraaret 1836 meget krænket over de Beskyldninger, der rettedes mod Inspektoratet for Skødesløshed og Partiskhed, og han endte derfor med af inspektørlig Magtfuldkommenhed »at kende for Ret«, at hans Modstander skulde »være at ansee for umyndig«. Den mægtige Mands Dom blev oven i Købet af en af hans Venner oplæst i Læseforeningens Lokale for en talrig Forsamling, ogsaa bestaaende af Ikke-Medlemmer som Underbetjenten og hans Kone. Men samtidig blev han angrebet i Flanken af den utrættelige P. L. Møller, der betegnede Plougs Tilhængere som »den hæderlige Filisterkorporasjon«; — Møller var nemlig Nystaver og skrev f. Eks. »måskje« og »Sjenistreg«; — og Ploug selv tituleredes Inspektoratets »galende Hane«. Ved Valget i Maj Maaned nægtede da ogsaa Ploug at modtage Genvalg, men heri laa ingenlunde, som vi straks skal se, at hans Indflydelse skulde have været synkende. Var det for at styrke sin Position saa meget som muligt, at P. L. Møller foretog det kostelige Skridt, som Provsten fortæller om i sin Dagbog d. 20. Juni? Just da Petersen stod i Begreb med at gaa til sine Forelæsninger, kom to Alumner, deriblandt Møller — Provsten sætter tre Udraabstegn efter hans Navn!!! — op til ham. De sagde, at de var kommen til at tænke paa, hvor meget de skyldte ham, og bad ham derfor følge med over til dem. Her fandt han 14—16 Studenter samlede til et Fødselsdagsgilde, »de Fleste af Oppositionen«, og Fødselsdagsbarnet bad ham indvie en Pokal, der var bleven skænket i Dagens Anledning. Det kan biligvis betvivles, at denne Scene har forbedret Møllers Aktier hos Provsten, som en Maaned tidligere, ved 28-Maj-Festen, havde været stødt paa ham for hans Optræden, som i disse samme Dage havde Møller stærkt mistænkt for et anonymt Opslag, og som endelig opdagede, at han i Juli under Professorens Sommerferie ulovligt husede »den store Høegh« og en Aften sammen med andre lavede Halløj i Gaarden. Af to Onder foretrak F. C. Petersen dog alligevel Ploug.⁷²

Men samme Dag, som Ploug havde nedlagt sit Inspektørembede, havde han af Generalforsamlingen ladet sig vælge til Medlem af

den tre Mands Komité, der skulde foretage en Revision af »Grundbestemmelserne« for Foreningen. De øvrige Medlemmer var J. Schurmann og Dahlstrøm. Denne Komités Arbejde forelaa paa Generalforsamlingen i Novbr. 1836, og det gik væsentlig ud paa at foreslaa to Ændringer, nemlig at der ved Eksklusioner — som i Walthers Sag — ikke mere skulde indhentes Tilladelse hos Provsten til at holde ekstraordinær Generalforsamling, og at § 4, (at Udflyttere »indtil videre« skulde kunne blive staaende som Medlemmer, (se Side 60)), skulde forandres til, at enhver, der havde været Medlem som Regens- eller Kommunitetsalumne, stadig kunde vedblive at nyde Medlemsrettighed. Hermed var der altsaa gjort et yderligere Skridt til at aabne Regensen for Ikke-Regensianere, hvad der jo — som tidligere paavist — afgjort stred mod Provstens Principer. Om hans Holdning til Forslagene kan der derfor ikke være Tvivl, skønt hans Indstilling til Fakultetet ikke er bevaret. Dette bevises noksom af, at han i Følge sin Dagbog henlede dets Opmærksomhed paa, at hvis man gav Læseforeningens Bestyrelse Tilladelse til at benytte Lokalet »til en og anden interessant Meddelelse«, altsaa til Møder, burde der kun gives Adgang for Medlemmer og desuden kræves Provstens Tilladelse til Forsamlingerne.⁷³

Følgen blev da ogsaa, at det theologiske Fakultet erklærede ikke at ville berøve Regensalumnernes Retten til at bevilge Adgang til dem, der ikke længer var Alumner, og at det afslog Forslaget om de ekstraordinære Generalforsamlinger. Paa en ny Generalforsamling i Februar 1837 gentog imidlertid Læseforeningen sin Indstilling med den Motivering, at en Afstemning om, hvor vidt de ældre Medlemmer maatte blive staaende i Foreningen, vilde være krænkende for disse, og at deres Udtræden vilde betyde et betydeligt pekuniært Tab for Samfundet. Foreningen havde nu naaet et Medlemsantal af 132, hvoraf 34 var Eks-Regensianere. Ogsaa paa det andet Hovedpunkt blev man staaende ved det tidligere Forslag. Da F. C. Petersen i Begyndelsen af Marts indsendte Generalforsamlingsbeslutningen, vedlagde han en personlig Indstilling, som denne Gang er bevaret. Ændringerne vilde i Følge hans Mening gøre Læseforeningen til »en status in statu, emanciperet fra Facultetets og Provstens Bestyrelse«. Alumnerne havde overset, »at der her ikke er Tale om et Studenter-Samfund, men om en Læseforening paa Regentsen, og egentlig kun for Regentsens Alumner«. Han foreslog, at man skulde stille Foreningen Valget mellem at udelukke alle Eks-Regensianere eller give dem Adgang for 3 Aar med paafølgende Votering. Fa-

kultetet gik endda videre, da det i sit Svar d. 19. Marts 1837 erklærede, at »det maa fremdeles som hidtil ansee det for at være uforenligt med sit Ansvar og sin Omhu for Regentsen, at træffe nogen Foranstaltning, hvorved Læseforeningen vilde unddrages Facultetets Bestyrelse og Tilsyn«. Man var altsaa nu — i Modsætning til i Decbr. 1836 — saa ærlig at indrømme, at man ikke saa meget optraadte som Ridder for Regensalumnerne, som for at værne om sin egen Indflydelse. Læseforeningskomitéen svarede herpaa med at erklære sig for opløst og lagde Sagen om Lovrevisionen i selve Inspektoratets Hænder.

Luften var efterhaanden bleven ikke saa lidt opvarmet. Provsten selv indrømmer i sine Dagbogsoptegnelser, at »Gemytterne er satte i Bevægelse. De Fleste«, tilføjer han, »dømme efter Partiemændenes eensidige Fremstilling uden at gjøre sig bekjendte med Sagen, og et Par, som jeg har oplyst om den rette Sammenhæng, ere derved komne paa andre Tanker. Andre holde fast ved deres Misbilligelse, true med Udtrædelse af Læseforeningen«. Han trøstede sig med: »Saalænge intet videre foretages, er det bedst at lade Solen gaae op og Solen gaae ned, til Tiden ogsaa her bringer sin lægende Kraft«. Sommeren igennem søgte Læseforeningen at finde et Kompromis, som Fakultetet kunde tiltræde; den foreslog, at Voteringen om Eks-Regensianerne først skulde foregaa 5 Aar efter deres Udflytning, men Bestyrelsen vilde ikke strække sig videre end til de af F. C. Petersen foreslaaede 3. Ved Udgangen af 1837 erklærede Fakultetet ligefrem, at de af det approberede Love fra nu af skulde træde i Kraft.

Man kan ikke frikende Prof. Petersen for Ansvaret for snarere at have drevet Fakultetet fremad i denne Konflikt end virket mildnende og udjævnende. Han havde nu tabt Taalmodigheden, da hans Hænders Skabning ikke artede sig, som han havde haabet det.⁷⁴

Vistnok maa dette beklages, thi hvorledes man end vil bedømme Læseforeningens Aand og Virksomhed i dens første Aar, tyder adskilligt paa, at den nu var ved at overstaa sine Børnesygdomme. Ankeprotokollen indeholdt ikke alene Grovheder, men ogsaa virkelige Drøftelser, der skærpede Deltagernes Evne til logisk og ramnende Udtrykksmaade. Adskillige Træk vidner desuden om en voksende Almensans hos Medlemmerne. Allerede i November 1836 foreslog saaledes en Kreds af »Danske Bøndervenner« at holde »Den danske Bønderven«; et halvt Aar senere ytrede J. A. Hasselberg

det Ønske at faa »Itzehoer Wochenblatt«, fordi det ofte indeholdt Artikler af Interesse, saaledes om Sprogforholdene i Slesvig, og i Nvbr. 1837 var der almindelig Stemning for at anskaffe Prof. Chr. Paulsens Pjece »Det danske Sprog i Hertugdømmet Slesvig«. Samtidig var der stadig Interesse for den tyske Liberalisme; P. L. Møller forlangte Freiligraths Digte, og Ploug med flere ønskede at følge med i Pjecelitteraturen om Göttingerprofessorernes Afskedigelse.

Men navnlig har det Betydning at se de Udslag, som den vaagnende skandinaviske Bevægelse gav sig. I Jan. 1837 foreslog Ploug »Nordisk Ugeskrift« anskaffet; »d. 26. Febr. 1838 nød Læseforeningen den sjeldne Ære at blive besøgt af den berømte svenske Digter Tegnér«; endelig hævdede L. N. Hallager i de samme Dage i Anledning af Studenterudflugten over Isen til Lund, hvori 11 Regensianere havde deltaget, at man i højere Grad burde lægge Vind paa »den her saa miskjendte, eller rettere aldeles ubekjendte svenske Litteratur«. Han samlede ikke mindre end 32 Medunderskrifter paa denne Artikel. Med god Grund hed det i dette Forslag: »Skal nemlig det Venskab, der for Tiden forener den danske og svenske Student, være andet, end en blot dunkel og forbigående Følelse, der er dunstet bort, såsnart Isen er optøet, må det også være bygget på en fast og varig Grundvold; det må ikke ene være baseret på Erindringen om Fortidens Minder, men det må grunde sig på en levende Anerkjendelse af hinandens nuværende Værd — thi uden den gjensidige Agtelse er Venskabet kun en Illusjon —; det er med andre Ord: man må lære at kjende og agte hinandens Litteraturer . . . De svenske Studenter i Lund holde jo danske Blade, — her have vi vel tyske i Overflødhed, men ikke et eneste svensk!« Han endte med at foreslaa »fjortonde Aftonbladet« anskaffet, et Blad der var det svenske liberale Partis Organ, og som, efter at det norske Blad »Den Konstitutionelle« var blevet forbudt, tillige kunde oplyse om norske Anliggender.

Har vi her et Eksempel paa Forbindelsen mellem Skandinavisme og Liberalisme, er der ogsaa Vidnesbyrd om vaagnende Liv i den modsatte Lejr, den konservative. J. L. Quistgaard i Spidsen for 12 Kammerater forlangte saaledes »Berlingske Tidende« anskaffet, fordi det havde faaet Nathanson til Redaktør, havde Prof. Sibbern til Medarbejder, og Bladet endelig var nødvendigt til Forstaaelse af »Kjøbenhavnsposten«, som det stadig bekæmpede. Læseforeningens Medlemmer har aabenbart begyndt at dele sig efter Anskuelse; Drilleri eller personlig Animositet er ikke længer det eneherskende Motiv

til Strid. Under disse Forhold ser man næsten gennem Fingre med, at den gamle Tone endnu ikke er forsvundet; — H. C. Stausholm betegner saaledes en Med-Alumne som »et vagabonderende Hovede« og tilføjer: »Man kan ikke vente andet af en Stud end et Brøl«; Vilh. Schøler (se Billedet S. 76) beskylder Læssøe for at lyve og vise »en uforskammet Arrogance«; H. Trojel taler om Plougs »Suffisance og Arrogance«. Kedeligt er det derimod, at der stadig finder Bogtyverier Sted, forøvrigt ogsaa Tyverier af de den Gang saa yndede Silkelømmetørklæder.



Fig. 21. Salomon Drejer.

Til den Højnelse af Læseforeningen, der saaledes trods alt synes at have fundet Sted, har den Omstændighed vel bidraget, at et Par fremragende Naturforskere paa denne Tid stod som Medlemmer af den. Det var jo desuden inden for deres Fag, der paa denne Tid fandtes mest videnskabelig Aand ved Universitetet. Japetus Steenstrup og Salomon Drejer var fødte i samme Aar (1813), og selv om den første af dem var naaet videst (han var i 1838 Indehaver baade af Universitetets og Videnskabernes Selskabs Guldmedaljer), nød ogsaa Drejer megen Anseelse, hvilket fremgaar af, at han straks efter sin Afgang fra Regensen blev Docent ved Veterinærskolen og Redaktør af »Flora Danica«. I April 1837 blev han Inspektør, og mer end nogen anden satte han sit Stempel paa Foreningens sidste Levetid. Hans talrige Indlæg i Protokollen gør et samtidigt djærvt og roligt Indtryk, de viser skarp, kritisk Forstand og er dog tillige ved deres sunde Sans sympatetiske. Han kalder en Kat en Kat og Paul de Kocks Romaner »det usleste Jux«, og han har den Fortjeneste som Inspektør at have holdt denne Liderlighed uden for Læseforeningen.⁷⁵

I Slutningen af 1837 rejstes imidlertid et nyt Spørgsmaal, der skulde blive dødbringende for Foreningen. Kort før Jul fremkom

der i Bemærkningsbogen en Ytring af Voltelen om at faa Lørdagsforelæsninger i Læseforeningen, paa samme Maade som man havde dem i Studenterforeningen. Skøndt Tanken til en Begyndelse kun fandt beskeden Tilslutning, blev F. C. Petersen straks altereret; han søgte at kvæle den, dels gennem Fabricius' Indgriben, dels ved en personlig Henvendelse til en af Inspektørerne (Breinholt). Denne beroligede ham foreløbig med, at der ikke syntes at være Interesse for Sagen. Men kort efter blev en af Planens Forkæmpere, Schøler, valgt ind i Inspektoratet, og Salomon Drejer kaldte atter Tanken til Live i Januar 1838. Forslaget vandt dog kun 32 Underskrifter; — Læseforeningen var nu, formodentlig paa Grund af det foregaaende Aars Stridigheder, sunket til 114 Medlemmer; — og Petersen erklærede i et Privatbrev til H. N. Clausen d. 23. Januar: »Vi have før afslaaet saa godt som eenstemmige Petitioner. Raseriet er gaaet over, og de gode Beslutninger have baaret deres Frugt«. Over for det theologiske Fakultet pegede han paa, at saadanne ugentlige Diskussioner laa uden for Læseforeningens Grænser. Regensalumnerne var paa et Stadium, hvor de næppe kunde antages at producere Arbejder, som kunde have belærende eller dannende Indflydelse paa deres Kommilitoner. Snarere maatte man befrygte, at adskillige vilde blive dragne bort fra »den regelmæssige og for de Fleste hensigtsmæssige Udviklingsgang, til hvis Fremme Regentsen er stiftet«. Det samme galdt i Virkeligheden om de unge Kandidater. Enten burde Planen helt afvises, eller kun tillades paa den Betingelse, at Møderne holdtes uden for Regensen, at Foredragsemnerne opgaves otte Dage forinden til Provsten, og at Diskussionerne fandt Sted under Tilsyn og Ansvar. Petersen endte med følgende Ord om Forelæsningsplanen: »Den sidste betydeligere Interesse derfor synes at være vakt ved en Opfordring af Cand. theol. [senere Professor i Filosofi] Rasmus Nielsen, som formodentlig vilde komme til at spille en vigtig Rolle i denne Institution, og her give sin Manuduction en videre og friere Virkekreds«.

Regensianerne ønskede Tilladelse til at holde ekstraordinær Generalforsamling om Sagen, men mærkeligt nok lagde Prof. Petersen Hindringer i Vejen derfor og krævede først et motiveret Andragende. Var det Meningen hermed at vinde Tid til det Kontrastød, som han havde under Forberedelse? Vist er det, at da han d. 3. Febr. indsendte Ansøgningen om Generalforsamlingen, vedlagde han samtidig et Udkast fra sig selv til en Omdannelse af Læseforeningen. I dens Sted skulde sættes »en af Communitetet udstyret og vedligeholdt

Læse-Indretning i Forbindelse med Communitetsbibliotheket, og uden Contingent aabent for samtlige Regents- og Communitets-Alumner«. Denne Tanke vakte udelt Bifald hos de konservative Medlemmer af Fakultetet; kun H. N. Clausen indtog et noget uldent Standpunkt ved paa den ene Side at erklære, at Petersens Forslag »fortjener megen Opmærksomhed«, og dog samtidig udtale sine Betæneligheder med Udgiften for Kommunitetet og mene, at man ikke burde sige Nej til Generalforsamlingen. Petersen er imidlertid nu højst ivrig, for ikke at sige eksalteret; han »beder og bønfalder« om, at der ikke maa gøres nogen Slags Indrømmelser, før hans Modgrunde efter nøje Overvejelse er fundne ugyldige. Forelæsningsplanen var Regensen uvedkommende, »fordi de som maae antages meest at kunne deltage, staae udenfor Regentssamfundet«, og dens Gennemførelse vilde betyde yderligere Vanskeligheder for Petersens eget Reformforslag, »og jeg tvivler ikke om, at det vil finde gunstig Modtagelse paa høiere Steder« [hvilke? betyder dette et Tryk paa Fakultetet?]. Ja, Prof. Petersen viger ikke tilbage for at foreslaa at sætte hans Reform i Forbindelse med en Forhøjelse af Kommunitets- og Regensstipendierne, thi i saa Fald »vil Nutiden have Gavn af, og Fremtiden være taknemlig for disse Foranstaltninger«. ⁷⁶

Den gode Regensprovst havde hermed vovet sig meget langt ud, ganske sikkert for langt. Saa meget mere, som hans Reformforslag foreløbig var Læseforeningens Medlemmer ganske ubekendt, saa at de ikke kunde vide, hvilken Fare de løb ved at presse paa Gennemførelsen af deres Ideer. I Virkeligheden gik der fra Begyndelsen af Februar til Midten af Juli, før Læseforeningen fik Nys om, at der paatænkte Forandringer ved dens Indretning. Først vor Tid, der har Adgang til Petersens Dagbøger og Fakultetets Papirer, kan se, at Øksen i Løbet af hele denne Tid havde ligget ved Træets Rod.

Endelig fik da Læseforeningen i Begyndelsen af Marts sin Generalforsamling — efter at Fakultetet d. 20. Febr. havde billiget Petersens Reformplan. — Til Provstens Ærgrelse havde Fakultetet ikke i Tilladelsen til Mødet taget noget Forbehold over for Foredragsprojektet. »Mange troe sig allerede i Besiddelse af Seiren, og jeg har i Opinionen liidt et ministerielt Nederlag«. Der var paa Mødet ca. 50 Stemmer for Forelæsninger, og Rasmus Nielsen, Steenstrup og Drejer valgtes ind i en Komité til Udarbejdelsen af et Forslag. En halv Snes Dage efter indsendte disse en Ansøgning til Fakultetet, udarbejdet af Rasmus Nielsen. Det maa indrømmes, at Udvalget havde været meget uheldigt med at vælge ham til Forfatter, og



Fig. 22. Japetus Steenstrup.

man kan blot ikke forstaa, at de to andre Medlemmer vilde sætte deres Navne under hans Produkt. Rasmus Nielsen motiverede Ansøgningen med, at 1) ethvert Studium burde være videnskabeligt, og 2) ethvert Samfund fordrere en Vekselvirkning mellem Medlemmerne. Disse Tanker udformedes videre i en filosofisk Terminologi, som f. Eks.: »Kan det dog antages, at Receptiviteten og Anerkjendelsen af et grundigt Studiums Betydning vil vinde ved den forsøgte, om end ei altid ganske heldige Productivitet«. Dette skrækelige, delvis ulæselige Aktstykke, som ikke indeholdt en eneste praktisk Idé eller

Oplysning, var naturligvis gefundenes Fressen for Petersen. Med en spydig Følgeskrivelse indsendte han Ansøgningen, »som altsaa skal være »et antageligt Forslag efter muligt modne Overlæg«. De i vedlagte Actstykke indeholdte Sentiments ere Resultatet af mange foreløbige Discussioner, af en Generalforsamlings og en Committees Forhandlinger. Jeg anseer det for at at være aldeles uforment, herom at sige Andet, end hvad jeg allerede har sagt i mine tidligere Erklæringer«. Senere, i Oktbr., fornyede Komitéen sin Ansøgning, da den ikke havde faaet Svar fra Fakultetet. Skrivelsen var denne Gang forfattet af Steenstrup og dannede, — som man let kan tænke sig — en behagelig Modsætning til Rasmus Nielsens, men nu kom den langt post festum.⁷⁷

I Løbet af Sommeren 1838 var Læseforeningens Inspektører (Salomon Drejer, Sveistrup og Lunddahl) ydermere saa uforsigtige at indlade sig paa en Drøftelse med Fakultetet om Lovligheden af de i Decbr. 1837 paaoktroyerede Love. De hævdede, at Generalforsamlingen havde »den højeste dømmende og lovgivende Magt«; — Fakultetet replicerede kvikt med Spørgsmaalet: »Formodentlig menes dog kun i Læseforeningens Anliggender?« — og de erklærede,

»at Foreningen indtil videre ikke kan ansee sig for bunden ved de i disse Forandringer indeholdte Lovbestemmelser«. Hertil svarede Professorerne i Juli, at Læseforeningen misforstod sit Forhold til Fakultetet, der ikke en Gang havde Ret til at give Slip paa sin overbestyrende Myndighed. »Forsaavidt som den Form, hvori Andragendet er blevet fremført, vidner om en — uidentvivil kun øieblikkelig — Forglemmelse af Forholdene, hengiver Facultetet sig til det Haab, at det kan overlade Bedømmelsen til Alumnernes egen Skjønsomhed og Sømmelighedsfølelse«. Svaret blev i Følge Fabricius »just ikke modtaget med Velbehag«, og Læseforeningen riposterede atter i Oktbr. (over tre Maaneder efter!) med den Paastand, at Fakultetets Lovændringer aldrig var bleven den officielt meddelte. Men Professorerne var nu ubønhørlige, og Petersen havde en saadan Indflydelse paa det theologiske Fakultet, at han stolt kunde skrive til det: »Jeg vilde i Facultetets Sted svare omtrent saaledes«. Dette Svar var en skarp Udtalelse om Inspektoratets »urigtige og vildledende Forestillinger« og endte med de højtstemte Ord om Forholdet mellem Læseforeningen og Fakultetet: »Hvilket Forhold er og stedse vil vedblive at være uforanderligt«. Med Hensyn til Forelæsningsplanen, som igen var bleven aktuel ved Steenstrups Indlæg, befrygtede Provsten nu især, at Diskussioner skulde virke distraherende paa Alumnerne. Alt hvad der i Aar havde distraheret Gemytterne (de foreløbige Projekter, de ekstraordinære Generalforsamlinger og Samfærdselsiveren med de svenske Studenter), havde maaske sin Indflydelse paa, at mange mod deres oprindelige Plan ikke i dette Efteraar var gaaede op til Eksamen. Og naar Regens-Trienniet var udløbet, var der mange, som stod paa bar Bund. I hvert Fald burde disse Øvelser ikke holdes paa Regensen »som en Tidsfordriv, der kan nydes i Negligé med Huller paa Albuen og Piben i Munden«. — I Henhold hertil gav Fakultetet i Nvbr. et rent Afslag paa Forelæsningsandragendet. Paa Beklagelsen over Lovændringerne svarede man overhovedet slet ikke. Og da Læseforeningens Generalforsamling havde udtalt Ønsket om, at Elersianerne skulde kunne optages som Medlemmer, toges der lige saa lidt Hensyn hertil.

Allerede i sit Svar d. 14. Juli havde Regensstyrelsen antydnet, at den paatænkte en Forandring af Læseforeningen, og nu gentog man denne Antydning, men uden at give klar Besked. At man anede, hvorhen det bar, er dog uden for at Tvivil, og Stemningen var bitrere end nogensinde. I Læseforeningens Bemærkningsbog optraadte Drejer paa Forelæsningskomitéens Vegne og erklærede, at

den opløste sig. Han, der ellers var behersket, var nu kommet saa vidt, at han udtalte: »Fakultetets Qvasi-Grund kan Komitéen naturligtvis ikke »indlade sig« paa yderligere at gaae imøde; den har dertil for stor Agtelse, saavel for Foreningen som for sig selv; og Fakultetets Skrivelse er i det Hele af den Art og fremsat i den Form, at den gjør Ende paa al videre Diskussion; det vilde være latterligt at sætte Noget imod en Terminus som den, »at man ikke kan indlade sig paa Andragendet«. Provsten kunde heroverfor kun væbne sig med den personlige Mening, at »det er vistnok meget usømmeligt, men ikke værd at tage videre Notits af.«⁷⁸

Mere bemærkelsesværdigt er et længere Indlæg, som en ung Alumne, P. Johansen, ved Aarsskiftet indrykkede i Bemærkelsesbogen. Forelæsningsagen var af altfor stor Betydning, til at den kunde gravlægges med det gamle Aar. Han drog en Sammenligning mellem Regensens tidligere og nuværende Tilstand og paaviste Provstens store Fortjenester af den tilvejebragte Orden og af Læseforeningens Oprettelse. »Men neppe vilde Nogen mene, at Regentsen var alt, hvad den kunde være, om al Kaadhed, Forstyrrelse og Uorden var banlyst, om Enhver gik rolig til og fra sin Celle som gamle adstadige Vartoulemmer, om Enhver sad rolig med sin Avis i Haanden i Læseforeningen uden at mæle eller forstyrre de Andre, eller om Hver især sad naglet til sin Pult baade Nat og Dag, og Regentsen var en Samling af ufortrødne Læseheste. Det er netop dette, Regentsen ikke skal være, *ikke en Samling*, men *en Eenhed*. Samlivets Betydning maa ingenlunde oversees. Orden og Rolighed er kun det negative Moment i Regentsens Idee; den gjensidige Paavirkning, som udøves af det hele Samfund paa den Enkelte, er det positive, og enhver Bestræbelse for at danne et Centrum, for at en regelmæssig Organisme kan udvikle sig, er af største Betydning.« Ønsket om Forelæsninger viste efter hans Mening, at Prof. Clausens Tale om et frit Selvstudium havde fundet Genklang. Dette galdt især for dem, som studerede Naturvidenskab, men burde udvides til de øvrige. Johansen endte med at foreslaa, at Inspektoratet skulde indgaa til Provsten med en Takadresse for hans hidtilværende Bestræbelser, »idet vi overgive denne, for at Regentsen kan svare til sit Øiemed, saa høist vigtige Sag i hans Haand, for at han med hele sin Kraft kan virke for den. Herr Prof. Petersen vil vist i vort Andragende see en Tidens Fordring, og jeg tør nok sige, at vor Provst mener det for ærligt med sin Regents, til at han ikke af al Evne skulde virke for dens dyrebareste Interesser.« —

Der er ingen Grund til at betvivle, at dette Indlæg har været alvorlig ment; — Johansen var forøvrigt kort i Forvejen fra Gratist bleven udnævnt til Alumne og følte sig maaske derfor i Taknemlighedsgæld til Provsten; — men sikkert er det, at det faldt i en meget daarlig Jordbund. Et Udtryk herfor finder man vel i, at Ordene »Takadresse til Provsten« er bleven overstregede i Bemærkningsbogen, og at der er sat ironiske Blyantsstreger ved »ærligt« og »sin« [Regents]. Bedre blev det ikke, da man d. 2. Febr. 1839 fik meddelt en kgl. Resolution, hvorefter der aarligt maatte anvendes indtil 500 Rbdlr. af Kommunitetets Kasse til Læseforeningen, saaledes at Alumnerne for Fremtiden ikke skulde betale noget Kontingent, men Foreningen til Gengæld stilles »under nærmere Bestyrelse og Tilsyn af det theologiske Facultet«. Provsten begik oven i Købet den Uforsigtighed i sin Følgeskrivelse at anvende den Kancelliformel, at han herved havde »den Fornøjelse« at meddele Inspektoratet Resolutionen. Dette var at gyde Olie paa Ilden, og han slap heller ikke kritikløs fra denne Tilføjelse.

F. C. Petersen var klar over, at det ikke blot var Eks-Regensianerne, men ogsaa det hidtilværende »Regeringsparti« paa Regensen, ja, en stor Del af de ellers ligegyldige, men nu »eksalterede«, som var misfornøjede og vrede. Han trøstede sig med det klassiske Citat »Vreden er et kort Raserie«, og tilføjede i sin Dagbog de mærkelige Ord: »Jeg fortrøster mig til, at har Kroen kunnet lukkes, maae Læsestuen kunne aabnes«(!). Men selv den skikkelige Johansen skrev nu i Bemærkningsbogen om Læseforeningen:

»Hun opførte sig vel,
Derfor slog Facultetet hende ihjel
Og gav hende en Pension«.

Værre var Læssøe, da han kom op til Provsten for at ansøge om Tilladelse til at holde Foreningens sidste Generalforsamling d. 10. Marts 1839. Han gav da sit Hjerte Luft og truede med, at ingen Regensianer i Fremtiden vilde sætte sin Fod i Læsestuen. Petersen søgte forgæves at slaa ham koldt Vand i Blodet med de Ord, at »dersom man begik en saadan Overilelse, var det en Lykke for Regentsen, at den har en Bestyrelse, som ikke derved vil lade sig afholde fra at sørge for Regentsens Bedste baade nu og i Fremtiden«. Paa Generalforsamlingen ledede Ploug Forhandlingerne, og Petersen var nu saa bittert stemt imod ham, at han betegnede ham som: »Altsaa atter en i Propositioner, Petitioner og Protestationer

dreven — Ex-Regentsianer, som under Regentssamfundets Maske spiller Herre i et Huus, som han kun benyttede maadeligen, medens han var dets Beboer«.

Var han bitter, galdt imidlertid det samme om de to Adresser til Fakultetet og Provsten, som udarbejdedes efter Generalforsamlingen af Læseforeningens sidste Komité, hvori Drejer og Ploug havde Sæde. Der blev heri sagt adskillige skarpe Ting, men da dette jo i Virkeligheden var Slag i Luften, har det ingen Interesse at dvæle derved. Lige saa lidt er der Grund til at skildre Realisationen af Læseforeningens Bo, hvorved Haandbiblioteket gik over til den nyoprettede ikke-regensielle »academiske Læseforening«, som i de følgende Aar blev Hjemstedet for den liberale Studenterkreds. I Stedet for Læseforeningen paa Regensen traadte derimod en »Læseindretning«, — thi selv det gamle Navn skulde nu forsvinde, — og denne stilledes under Fabricius' Bestyrelse. Han, som hidtil kun havde været Provstens Suppleant, fik herved sit særlige Omraade, men det betonedes samtidig, at dette ikke var i Egenkab af Viceinspektør, men personligt, saa at Tilsynet med Læsesalen ikke nødvendigvis altid skulde tilfalde Viceprovsten. I hans Instruks gaves der ham Bemyndigelse til paa egen Haand at anskaffe de Bøger, »der maatte have øieblikkelig Interesse«; om anden Literatur skulde han derimod først forhandle med Dekanen for det theologiske Fakultet. Han havde det daglige Opsyn med Læsestuen — ogsaa dennes Belysning, — og han var tillige Kasserer, hvorfor han hvert Kvartal skulde aflægge Regnskab. De afbenyttede Bøger og Tidsskrifter gik ind i Kommunitetsbiblioteket.⁷⁹

Dette Bibliotek havde i de forløbne Aar ført en temmelig skjult Tilværelse under hurtigt vekslende Ledere (1831 Prof. Hohlenberg, 1832—34 cand. theol. Bindesbøll, fra Oktbr. 1834 Prof. theol. Engelstoff). Da det væsentlig bestod af theologisk Literatur, var det næsten udelukkende bleven benyttet af de theologiske Studerendé. Nu blev Biblioteket — samtidig med at Kommunitetsbygningen paa Nørregade restaureredes og overlodes helt til Universitetets Benyttelse,* — ved Udrangering af en Del theologiske Bøger

* 1837 var den Langside, der vendte mod Universitetsbygningerne, samt Gavlen mod Frueplads bleven overtrukket med Cement. Da den øvrige Del af Facaden dannede »en stodende Modsætning« hertil, ønskede Fakultetet 1840 et Bidrag til dens Restaurering fra Universitetet, saa meget mere som Kommunitetet maatte bære alle Skatler af Huset, mens Universitetet gratis havde hele Nyttén deraf. Det fremgaar dog ikke af Dokumenterne, om Kommunitetet har opnaaet noget ved denne Henvendelse

formindsket til 3700 Bind og derpaa overført til Regenskirken. Her blev det opstillet i den Ende af Salen, hvor der tidligere havde været Katheder, for at tjene som Haandbibliotek for Alumnerne. Til Gengæld blev Kommunitetsarkivet, der siden 1830 havde været under Bestyrelse af Sekretær Bølling ved det kgl. Bibliotek, (det var forinden ordnet og registreret af Bogholderen ved Universitetskvæsturen, Kammerassessor J. H. Schmidt), flyttet bort fra Regensen til Kommunitetsbygningen. Endelig fik Pastorseminariets Bibliotek Plads i Kommunitetsarkivets tidligere Lokale.

Den gamle Læseforening lukkedes med Udgangen af Marts 1839. Paa Maanedens sidste Dag ventede F. C. Petersen Demonstrationer, især da han i Gaarden fik Øje paa »nogle Saadanne, om hvem jeg pleier at sige, at det ikke pleier at betyde Godt, naar den Slags Fugle sees ved Strandbredden«. Men alt løb stille af. Den eneste Demonstration bestod i, at en Skare paa omtrent 30 Personer kort før Lukketid begav sig bort fra Lokalet og ud gennem Porten. Egentlig »Commerce« havde Ploug hindret. Kl. 2 om Natten udbragte de tilbagevendende Regensianere i Gaarden et Leve for »Regentsens gamle Læseforening«. Provsten tilføjer spydigt i sin Dagbog: »Den var død 3 Timer i Forveien«.

Gik saaledes Læseforeningens Omdannelse for sig under roligere Former end Kroens Lukning, er der ingen Tvivl om, at den rev en Flænge i det gode Forhold mellem Alumnerne og Provsten. Dette satte sit første Spor i, at han ikke indbødes til Stiftelsesfesten den paafølgende 1. Juli. Denne Upopularitet strakte sig et Øjeblik ogsaa til Viceinspektør, dels paa Grund af hans Forhold til den nye Læseindretning, dels fordi han af Uvilje over den subjektive Aand i det Stridsskrift, Læseforeningens sidste Komité havde udsendt, kastede sig ind i Kampen med et lille Kontraskrift til Forsvar for Provsten. Han viste heri, hvorledes Læseforeningens Udvikling kun forstodes ret, naar den opfattedes som et Led i den liberale politiske Bevægelse, og at Maalet for denne var at gøre Foreningen til »en Stat i Staten«. Fabricius fik til Tak en meget kraftig Konfekt af Ploug i »Kjøbenhavnsposten«.

Læseforeningens Historie er sikkert det vigtigste Blad i Regensens Historie under F. C. Petersens Styre, ja maaske i det sidste Aarhundredes Udvikling herinde. Dette er én af Grundene til, at den har krævet saa megen Plads i denne Fremstilling. En anden er den, at den giver det bedste Stof til Forstaaelsen af Regensianernes aandelige Habitus før 1848. Naar Dommen skal fældes om, paa hvis

Skuldre Ansvaret for Konflikten hviler, er det ikke muligt at tage fuldtud Standpunkt paa nogen af de stridende Parters Side. Utvivlsomt var Modstanden mod Forelæsningsplanen overdreven, og Provstens Overlegenhed over for dens Bærere illustreres paa en ejendommelig Maade ved den Kendsgerning, at han et Par Aar efter havde Rasmus Nielsen og Steenstrup til »kære Kollegaer« ved Universitetet. Selve Fabricius indrømmer dernæst i sit Forsvarsskrift, at Paaoktroeringen af Læseforeningens Love, oven i Købet i ændret Skikkelse, »havde Formen imod sig«. Paa den anden Side maa det tilstaas Regensbestyrelsen, at Læseforeningen i den Skikkelse, som de liberale vilde give den, løb Fare for at miste sin Karakter af regensiel Institution og i Stedet blive en politisk Planteskole. Mærkeligt nok havde Ploug selv under andre Forhold Blik for Betydningen af Løsnet: »Regensen for Regensianerne«. Netop i Brydningsdagene havde en Alumne ladet en af hans Viser indrykke i Bladet »Dagen« og betegnede Plougs Protest herimod som udsprunget af »bornert Laugsaand«. Ploug svarede i Bemærkningsbogen, at han vedkendte sig denne Laugsaand. »Regentsens Alumner ere, hvis de udgøre et Samfund, . . . et *privat Samfund*, og intet saadant kan være tjent med at stilles offentligt frem til Skue af uvedkommende Personer . . . Regentsens Alumner ansee sig ved saadanne Leiligheder [ø: Fester] indbyrdes for en større Kreds af fidele Kamerater, som ikke forarges over et dristigt Ord og en fri Spas, men det store Publicum kan ikke betragte de fremlagte Aktstykker med de samme Øine; paa dette have de slet ikke været beregnede, hos dette kunne de meget sjældent gjøre Lykke«. ⁸⁰ — Men den samme Mand forelagde Aktstykkerne i Læseforeningssagen for Offentligheden som Domstol efter at have forsøgt at lægge Magten i Foreningen i de »afdøde« Regensianeres Hænder.

SYVENDE KAPITEL

STRÆBEN EFTER SELVSTYRE I CHRISTIAN VIII'S TID

DET var i en for Regensstyrelsen heldig Stund, man fik Læseforeningsspørgsmaalet løst efter sit eget Hoved, thi hvis Konfliktten blot havde trukket ud et halvt Aars Tid endnu, vilde Frederik den Sjettes Død være kommet imellem. Under det Røre, som fulgte med den nye Konges Tronbestigelse, havde man næppe saa let kunnet bestemme, hvor Skabet skulde staa.

Paa dette Tidspunkt, i December 1839, var imidlertid den nye Læseindretnings Virksomhed under Viceprovstens Ledelse fæstnet, og fra Begyndelsen af gik det hermed lettere, end den Fredens Mand havde vovet at haabe. Medens de udtraadte Eks-Regensianere hævnedes sig med at opføre Plougs Atellan »Den forvandlede Regensianer« paa Dilettantscenen i Lille Kannikestræde; — Fabricius fandt naturligvis »Slutningen svarende til Begyndelsen, flau og kjedsommelig«; — glædede Viceinspektoren sig allerede i April 1839 over, at Læseforeningen til Trods for Strejkevarslet besøgte af adskillige. »Dette tyder dog ikke paa saa stor en Uvillie, som man vil indbilde os«. Fabricius beklagede kun, at Bogindkøbet ikke var overladt til ham og Petersen alene. Provsten var af samme Mening, og et Aar senere lykkedes det ham da ogsaa at opnaa en Kendelse om, at Læseindretningen ved Sammenkomster (Auktioner o. l.) skulde staa i samme Forhold til Provsten, som Regensen i Almindelighed, og at Petersen skulde modtage Viceinspektors aarlige Regnskab og Indberetning til Gennemsyn. Ogsaa i økonomisk Henseende gik den nye Institution fortræffeligt, og med Hensyn til Bladhold stillede man sig liberalt, holdt saaledes 1840 foruden »Fædrelandet« baade den jydsk og holstenske Stændertidende. Over for »Corsaren«, der begyndte i Oktbr. samme Aar; — »en Slags Copie af det franske Blad »Charivari«, uden dog som dette at være consequent eller istand til at tilegne sig den Lethed, hvormed den

franske Persiflage véd at omgive sine Bitterheder«, — mente Viceinspektør dog at burde anbefale Anskaffelsen, »da Folk vist alligevel faar det at læse andetsteds«. Fra Jan. 1843 viser den nationale Bevægelse sig i »Dannevirkes« Anskaffelse, øjensynlig fremkaldt ved P. Hiort Lorenzens Tale i den slesvigske Stænderforsamling.

Nogle Ærgrelser havde Fabricius dog af sin Stilling, der forøvrigt i 1842 indbragte ham et personligt Tillæg paa 100 Rbdl. aarligt*). I 1841 erklærede han saaledes, at Bortfjernelsen af Bøger fra Salen »aldeles har tilintetgjort min Interesse for Læseindretningen«; »men den skal naturligvis ikke hindre mig i at varetage de Pligter, der paa-ligge mig«, tilføjede han beroligende, og i Virkeligheden var det heller ikke saa farligt bevendt med den første Trudsel. Han havde tillige den Glæde, at en Del Alumner forenede sig om at modarbejde Uvæsenet; de holdt et Møde, hvori Fabricius selv efter Provstens Raad foreslog Fremlæggelsen af en Udlaansprotokol, hvilket vedtoges, skønt man jo strængt taget ingen Ret havde til at vedtage noget paa dette Omraade. Men om den nyvaagnende Selvfølelse og Interesse for Læsesagen hos Alumnerne vidner, at man kort i Forvejen i Komiteen til Drøftelse af et Regensreglement havde foreslaact, at to Alumner skulde træde sammen med Viceinspektør ved Nyanskaffelser af Bøger. Dette fik man dog ikke gennemført. 1844 viste det sig, at Lokalerne for Læseindretningen ikke længer slog til. Læsestuen var for lav, saa at Lampeos og Tobaksrøg om Vinteren generede de besøgende, og man savnede et Biværelse til Haandbiblioteket, Udlaanet og Samtaler mellem Alumnerne indbyrdes. Fabricius proponerede da, at man skulde flytte Læseindretningen til Kirkegangen, saaledes at man slog to Alumneværelser sammen til et Læseværelse, der vilde blive smukt og faa Lys fra begge Ender. En Entré vilde forbinde dette med de to andre Værelser, der dels burde bruges til Biværelse, dels til Vagtstue for Regenskarlene, der for Øjeblikket maatte opholde sig i Portnerens lille Køkken, hvor de ogsaa maatte rense deres »Herrers« Thetøj. Resultatet blev under den store Ombygning i de følgende Aar, at Flytningen fandt Sted paa den af Viceprovsten skitserede Maade.⁹¹

Var Læseindretningens Udvikling i Løbet af disse Aar end meget tilfredsstillende, havde den dog samtidig vist Regensstyrelsen, at Alumnerne ikke havde tabt Modet ved Læseforeningens Lukning. Allerede i Somren 1839 havde der været Tegn til det samme, da man

* Omtrent samtidig fik Provsten ved et personligt Tillæg sin Løn forhojet fra 300 til 500 Rbdl.

til en Skovtur fra Regensen paa 28de Majdagen aabnede Adgang ikke blot for Regensianere, men for Studenter i Almindelighed. Og dog var det velkendt, at man ved saadanne almindelige Studenteranliggender skulde henvende sig til Universitetets Rektor og holde Møderne i Studiegaarden. F. C. Petersen foretrak at lukke Øjnene for denne Overtrædelse. Omtrent paa samme Tid var der igen Besøg af 150 svenske Studenter i København, og Regensianerne havde arrangeret en Fest for dem i Dyrehaven. Skønt langtfra Skandinav tegnede Provsten sig som Subskribent, og da han senere erfarede, at Regensgaarden var bestemt som Mødested ogsaa for denne Udflugt, fandt han sig i det uundgaaelige og færdedes nede i Gaarden hos Selskabet, da Opbrudstimen kom. Han siger selv, at der var 4—500 Mennesker til Stede, altsaa foruden Regensianerne og Svenskerne en stor Del andre Studenter.⁸² Det var aabenbart meget vanskeligt at bevare sine Principer i en saa bevæget Tid. Og højere vilde formodentlig Stemningen blive efter Frederik VI.s Død d. 3. Decbr. 1839, Kl. 9 Formiddag.

Regensprovsten gav i Diariet Udtryk for sin Sorg. »Aldrig har en Konge været mere dansk, elsket sit Folk høiere og arbeidet med større Udholdenhed og Opoffrelse for sit Folk«. At Følelserne var mere blandede hos Regensianerne, er forstaaeligt. Allerede da Allarmtrommen gik i Gaderne, havde nogle faaet fat i den gamle Regenstromme for at kalde Studenterne til Møde. Petersen gjorde med alvorlige Ord opmærksom paa det upassende heri og tog Trommen ud af Hænderne paa den, som stod med den. Der viste sig nu det ejendommelige, at dette aabenbart billigedes af Flertallet. I det hele synes den politiske Bevægelse paa Regensen efter Plougs, Monrads og Drejers Afgang at være bleven betydelig svækket, det var mere Interesse for et frit Studenterliv, uden Regensstyrelsens stadige Indblanding, som fyldte Sindene. Saa kom Adresseforhandlingerne i de første Dage efter Kongens Død. De indledes med Lehmanns liberale Studenter-Adresse til Christian VIII, hvorefter fulgte en konservativ Modadresse og endelig en tredje, der var upolitisk, et Vidnesbyrd om, hvor delt Studenterverdenen var. Men Regensianerne holdt sig stærkt tilbage. Ganske vist laa den liberale Adresse til Underskrift i Breinholms Værelse (se Side 76). Men alle Opslag om de forskellige Adresser lykkedes det let at hindre, thi Provsten var klar over, at gik han med til at henlede Opmærksomheden paa den konservative, maatte han af Upartiskhed stille sig lige saa imødekommende over for den liberale.⁸³

En snurrig Episode herunder var den Henvendelse, som kom fra 87 Kommunitets- og Regensalumner til det theologiske Fakultet om Gratialer til Sørgedragter for den afdøde Konge. »Ifølge det Forhold, hvorunder vi befinde os, idet mange af os ere Lærere i Skoler og hos Familier, og de allerfleste næsten daglig træffe sammen med Folk af andre Vilkaar, kunne vi ikke undgaae at føle det Ubehagelige i den udvortes Adskillelse, hvortil vor Uformuenhed bringer os«. Der foresvævede Ansøgerne noget om, at saaledes var det gaet til ved Christian VII.s Død, men herom var det ikke muligt at oplyse noget. Viceprovsten gik endog saa vidt at betegne Henvendelsen som »et nærigt Plattenslagerie«. Resultatet blev i hvert Fald, at Fakultetet nægtede at indstille Sagen til Universitetsdirektionens Bevilling, idet det motiverede sit Afslag med de simple Ord: »Efter Kommunitetets Bestemmelse«. ⁸⁴

Det politiske Røre i de nærmest følgende Aar, da Christian VIII hurtigt satte sin Popularitet over Styr, gik ligeledes uden om Regensen. I den første Tid var det hele Studenterverdenens formelle Organisation i »Studentersamfundet«, — eller, som Fabricius kaldte det: »Monraths paatænkte Burschenschaft«, — som fyldte Sindene, men da Konsistorium nægtede at anerkende dette, opløstes det hurtigt i det blotte Intet. Paa Regensen var der hverken 1840 eller 1841 Ønske om Fastelavnsløjer eller 28de Majfest. Med stor Ro kunde da Provsten se paa, at Ploug i Borups Selskab førstnævnte Aar lod opføre en ny Atellan »Contubernalerne, eller Livets Dialektik«, der dog havde Regensen til Ramme om sit spydige Indhold. »Vore nuværende Regentsianeres Charakter er overalt temmelig fredsommelig«, skrev Viceprovsten til ham. Da der en Majaften 1840 havde været støjende Gilde paa 4de Gang, viste det sig ved nærmere Undersøgelse, at det skyldtes saa prominente Gæster som Ex-Regensianerne Sveistrup og — Ploug. Nogle Aftener senere trak en Flok Mennesker, især yngre Studenter, forbi Regensen og søgte her Forstærkning til at bringe Demokraten Balthasar Christensen deres Hyldest, men de fandt ingen gunstig Jordbund. Atter lidt senere, d. 24de Maj, kom en ny Folkeskare med Skrig og Larm ind i Kannikestræde for at faa Alumnerne med ud til Demonstrationer mod Kongen. Men Petersen skyndte sig ned i Gaarden og fik ved Hjælp af en Skare Regensianere Porten spærret. Han erklærede over for Politiet, at han indestod for sine Studenter, og kunde senere med Tilfredshed skrive om Begivenheden: »Man viste her den bedste Opførsel, og vare beredvillige til at assistere

mig. Man beklagede, at der vilde udsprede falske Rygter om Regentsen«. Endnu kan som Vidnesbyrd om den loyale Stemning paa Gaarden anføres Illuminationen ved Kronprinsens (Frederik VII.s) Bryllup i Juni 1841. Provsten viste forøvrigt den Konsekvens at søge forhindret, at Fakkeltøget samme Aften tog sit Udgangspunkt i Regensgaarden. Enkelte Regensianere bevarede Plougs Synsmaader, men det drejede sig aabenbart om en lille Majoritet. Det galdt særlig om Alumnen Rousing, der som eneste Regensianer havde underskrevet Protesten til Konsistorium over Studenter-samfundets Ophævelse. Men den eneste Lejlighed, hvor Provsten i disse første Aar kunde risikere at møde sine gamle Modstandere, de liberale, var ved Stiftelsesgildet paa Fortunen d. 1ste Juli, og han sagde derfor konsekvent Nej til at deltage heri. I 1840 var der kun 30 virkelige Regensianere til Stede, og der blev sunget en Sang (af Ploug?). Bagefter vilde man ikke gerne lade Petersen se den, og han fandt den da ogsaa »saa plump og nærgaaende, at den maatte bedrøve mig meget«. I 1841 fortalte Fabricius ham, at Festen havde været kedsommelig. Viserne var tamme, med Undtagelse af Poul Rytters. Petersen erklærer, at der heri var en Skose til Provst og Fakultet, som han ikke forstod; men, tilføjer han bittert, »som jeg ikke tvivler om, har gjort Lykke«. ⁸⁵

Medens den politiske Modsætning i denne Tid aabenbart var ganske betydningsløs for Kollegiet, var der paa andre Punkter kommet lidt mere Oppositionslyst for Dagen hos Regensianernes Flertal. Som det eneste Omraade, hvorpaa der endnu fandtes regensielt Selvstyre, stod efter Læseforeningens Ophævelse Karlevæsenet, naturligvis fordi disse udelukkende lønnes af Regensalumniene. I December 1840 indførte Karleinspektørerne, Bretteville og Schiwe en dobbelt Ændring i Karlereglementet, dels at Alumnerne personlig skulde tegne deres Navne paa Vagttavlen, i i Stedet for at lade deres Karle besørge dette, dels at Karlene skulde hente Brænde til Værelserne imellem Kl. 9 og 12 Formiddag. Disse Forandringer, der skulde skabe en fastere Kontrol med Karlene, blev imidlertid ikke i Forvejen meddelte til Petersen, og han følte sig stødt herover. Han beraabte sig nu paa, at der var klaget til ham over Ændringerne af en Alumne, og forlangte, »at alle Alumner skulde have Leilighed til at afgive deres Votum for eller imod hvert Punkt især«. Men Karleinspektørerne spændte behændigt Ben for ham ved at indsende en Adresse fra 71 Regensianere, hvori de nævnte Forandringer ønskedes. Og da denne Adresse kom til Fakultetet,

gennemførte H. N. Clausen, at man i Svaret, der naturligvis blev en Bevilling, ikke gik ind paa de forudgaaende Forhandlinger mellem Provst og Inspektører, men betragtede Adressen som det første officielle Skridt i Sagen.

Et Par Maaneder efter udbrød der Strid mellem Bretteville og Schiwe, Venskabet mellem dem var forbi, og den første vilde skyde den sidste helt til Side. Provsten fældede den salomoniske Dom, at Semestret skulde deles lige mellem dem, men Bretteville nægtede at akkviescere ved denne Kendelse og henskød Sagen til en Generalforsamlings Afgørelse. Paa denne afsatte man ikke blot begge Inspektører, men valgte ogsaa en Komité til at give Regler for Fremtiden om Inspektørernes og Karlens Stilling. Komiteens Indstilling kom til at gaa ud paa, at Afgørelsen i Stridigheder mellem Karleinspektørerne skulde være hos Generalforsamlingen. Fabricius fandt det rimeligt at gaa med hertil, da han »i denne Sag ønsker Alumnerne al mulig Frihed«, men Provsten mente ikke at kunne strække sig saa vidt og indstillede, at en saadan Generalforsamlings Afholdelse — ligesom de tidligere i Læseforeningen — skulde bevilges af Fakultetet. Maaske var det Mindet om de gamle Stridigheder, som bragte Theologerne til at frygte for atter at komme i Ubehageligheder. I hvert Fald svarede man, at man ganske vist ikke kunde overlade Alumnerne ubetinget Afgørelsesret, men man overdrog til Provsten at afgøre Andragender om Generalforsamlingens Afholdelse. Man var aabenbart blevet bange for Studenterne og skød Provsten frem som Syndebuk for Folket.⁸⁶

Ved Fastelavn 1842 fandt den nye Spænding sin Udløsning. Efter mange Aars Forløb ønskede Regensianerne atter deres Løjer med Tønde i Gaarden, Scener i Kostume, Illumination og Gilde i Læsestuen. Om politisk Tendens var der ikke længer Tale. Petersen satte et gnavent Ansigt op, da Ansøgningen afleveredes til ham, men indskrænkede sig til at skrive »Forevist« paa den; senere, da han fra Dekanen hørte, at dette opfattedes som en halv Anbefaling, sendte han et Brev i Cirkulation, hvoraf det maa være nok at anføre Konklusionen: »Jeg tvivler ikke om, at Facultetet vil betænke sig vel«. Resultatet blev, at Andragendet afsloges. Men det var imens sivet ud, at Provsten havde vist en Dobbeltthed i Sagen, der hidseede Sindene til en forstaaelig Uvilje. Om Natten d. 7. Febr. Kl. 12 til 3 fik han til Tak Kattemusik i Gaarden, og noget senere i Maaneskin gentoges dette. Dette gik Petersen meget til Hjerte. Han trak en Streg tværs over Siden i sin Dagbog, der formodentlig skal

betyde saa meget som, at han hermed tænkte sig sin Regensvirksomhed afsluttet, thi senere tilføjede han nedenunder: »Denne sorte Streg i Regentsens Annaler er dog i sine Følger ikke bleven, hvad den truede med«. Ogsaa Fabricius, der søgte at trøste sin Foresatte med »et velsignet Brev«, beklagede i de samme Dage, at han ikke kunde sige Regensen Farvel. Fra 85 Alumner, med F. H. Eibe, Theologen N. G. Blædel og Arkæologen J. J. A. Worsaae som Ledere, indløb nu hurtigt efter hinanden to Protester over Fakultetets Afslag, og den sidste af disse var holdt i et Sprog, der viste, at Aanden fra Læseforeningens Dage endnu var levende. Om Fakultetet lød det, at det »søger at forhindre ethvert Samliv mellem Regentianerne«. Petersens egne Betæneligheder betegnedes som »intet betydende«, og det hed endvidere: »Det synes umuligt for den nuværende Regentsprovst at afgive nogensomhelst Erklæring uden at tilføie Betæneligheder«. Man beklagede, »at Regentsprovstens Embede beklædes af en Mand, der seer



Fig. 23 Nikolaj Gottlieb Blædel.

Farer, hvor der aldeles ingen er«. Protesten sluttede med: »Da vi ikke have andre Midler ihænde, hvorved vi lovligen kunne bekjæmpe en saadan Fremfærd, . . . saa ville vi dog ikke undlade imod denne paa vore egne og Efterfølgeres Vegne i Humanitetens og Billighedens Navn at nedlægge den høitideligste Protest«.

Denne Optræden maatte naturligvis atter drive Fakultetet og Provsten i hinandens Arme. Fakultetet maatte nu ligefrem give et skrappt Svar. Nogle Stykker af denne Tordenkile fortjener at citeres: »Det er Studenter, der i denne Skrivelse tale til og om akademiske Lærere i et Sprog, der synes paa en høist beklagelig Maade at vidne om Mangel paa det Sind og den Følelse, der mindst burde savnes hos en ved Videnskabens Aand forædlet Ungdom; det er

Stiftelsens Alumner, der . . . tage sig selv til Rette mod deres Foresatte, mod Stiftelsens Bestyrelse, i en Aand og Tone, for hvilken en fuldkommen Miskjendelse ligger til Grund, en Forvirring i Begreber, som ikke kan andet end vække den største Forundring«. Uden at man iøvrigt vilde komme ind paa Alumnernes Dom over Forholdene, erklærede man: »Men i alt Fald bliver Sømmelighed i Opførsel en ueftergivelig Fordring«. I modsat Fald vilde man i Fremtiden blive nødt til at tage strengere Forholdsregler. Petersen selv ledsagede dette Svar med en Følgeskrivelse til sine »Commilitoner«, hvori han beklagede den mod ham udviste Adfærd. Men han trøstede sig med de Beviser, han tidligere havde modtaget paa Tilfredshed med sin Embedsførelse. »Min Virksomhed for Regensstiftelsen og min Hengivenhed for dens Alumner har staaet Prøve i Ondt og Godt og kan ikke forandres«.

Naar Striden foreløbig stansede hermed, hang dette sammen med en Omstændighed, der maa vække Forundring. Det havde vist sig, at ikke blot den nuværende Stamme af Regensalumner, men endogsaa Medlemmer af Fakultetet (som Prof. Scharling) var ubekendte med det gældende Regensreglement, som var blevet udstedt 1837, og hvorefter der var blevet draget snævre Grænser for Regenslivets frie Udfoldelse. Da Alumnerne lærte dette at kende, mildnedes deres Dom over Provstens Holdning noget, og det kom til en Forhandling mellem ham og deres Fører Blædel. Denne ytrede det Ønske at faa »et fuldstændigt og nøie bestemt Reglement«, som blev trykt, — denne Tanke havde allerede tidligere Fabricius fremkastet, — og han erklærede, at det vilde gøre et godt Indtryk, hvis et Par Alumner blev tagne med paa Raad ved Revisionen. Petersen greb til, og der nedsattes en Komité paa 5 Medlemmer. Fabricius glædede sig af Hjerttet herover: »Jeg er overbeviist om, at denne liberale Fremgangsmaade vil gjøre god Virkning, ligesom jeg troer, at en saadan Committée i det Hele kun vil foreslaae passende Bestemmelser«. Komiteen kom til at bestaa af nogle af de mest prominente Regensianere, nemlig J. Fibiger, S. K. Stallknecht, F. H. Eibe, J. J. A. Worsaae og Ingerslev.

Men der viste sig hurtigt uhyggelige Varsler om, at Fabricius' Spaadom ikke skulde gaa i Opfyldelse, saaledes en Forespørgsel til Provsten om, hvor vidt Komiteen ogsaa kunde stille Forslag om Forholdet til Fakultetet. Skønt dette af ham blev besvaret benægtende, og han drog snævre Grænser for Drøftelsen inden for Komiteen, blev Resultatet ham dog en stor Skuffelse. Forslaget,

der fremkom d. 11. Juni 1842, skitserede en helt ny Administration af Regensen med udpræget Selvstyre, saa at F. C. Petersen mismodig skrev: »Jeg vil vistnok faa Anledning nok til at fortryde, at jeg lod bemeldte Comité nedsætte«.

Komiteens Forslag er i Virkeligheden et Grundlovsudkast. Det gik ud paa Oprettelsen af et Fem-Mands Inspektorat, valgt af Alumnerne selv og ansvarligt for Generalforsamlingen. Dette skulde være Alumnernes Repræsentation over for Provst og Regensstyrelse. I Læseindretningen skulde to Alumner træde sammen med Viceinspektor ved Nyanskaffelser. Dernæst foreslog man otte Eneværelser oprettede. § 12 i det gamle Reglement, der omhandlede »Portneren som Alumnernes Angiver«, ønskedes strøget. Vægteren i Kannikestræde skulde til enhver Tid kunne lukke Alumnerne ind paa Gaarden. Endelig hed det: »Vi foreslaae, at det tillades Alumnerne at holde sig lystige paa deres Værelser paa hvilken som helst anstændig Maade, naar saavel den almindelige Ro som de nærmest Boendes Interesse ikke krænkes«.



Fig. 24. F. H. Eibe. (o. 1861)

Fabricius erklærede straks Forslaget om et Inspektorat for »umuligt«; — han kunde derimod i Begyndelsen gaa med til et Repræsentantskab, men ogsaa dette frafaldt han siden; — og han erklærede ikke at ville staa til Regnskab for en Generalforsamling for sine Boganskaffelser. Tilladelsen til de støjende Gilder paa Stuerne fraadede han, men han stillede sig forstaaende over for Ønskerne om Musik, Eneværelser og Strygning af Portnerens Anmeldelsespligt. Angaaende Porten mente han, at man enten maatte blive staaende ved Portnøglerne eller have en særlig Vægter. Petersen sagde derimod til Eibe, hvad han saa ofte havde forkyndt for de nye Alumner ved Modtagelsen, at Indskrænkningen i den person-

lige Frihed var et Offer, som man maatte bringe p. G. a. de lokale Forhold. Et Inspektorats Oprettelse laa ganske uden for, hvad han havde spurgt Komiteen om. Ikke en Gang Fakultetet kunde efter hans Skøn foretage den Slags Forandringer, selv om det vilde, men han antog, at det hverken kunde eller vilde. Over for Fakultetet foreslog han i Stedet for Inspektoratet de Ganginspektørers Indførelse, som han allerede straks efter sin Tiltrædelse havde sysselsat sig med (Side 61).

Fakultetets Resolution viste da ogsaa tydeligt, at Alumnerne var komne 24 Aar for tidligt med deres Ønsker om Selvstyre. Reglementet var dateret d. 30. Jan. 1843 og begyndte med en længere Indledning, der var ganske i Petersens Aand, baade naar den talte om Formaalet med Regensen (»dyrke Studier«), og naar den betonedes, at visse Indskrænkninger i enkelte, i og for sig uskyldige Fornøjelser var en nødvendig Følge af Regensens Forhold og en af de Betingelser, hvorunder Regensstipendiet uddeltes. Blandt de enkelte Paragrafer kan mærkes, at mens der ikke var Tale om noget Regens-Inspektorat, fik hver Gang Ret til at overdrage Tilsynet med Renligholdelse og Opvartning for hvert Halvaar til en selvvalgt Ganginspektør. Een Gang aarlig, paa Natten efter Stiftelsesfesten kunde Porten staa aaben under Portnerens Tilsyn, men iøvrigt forbødes Gilder og Forlystelser i Regensgaarden samt Drikkelag og Lystigheder paa Værelserne (§ 14). Endelig hed det i § 15: »Naar Alumnerne ønske at holde Møde i et eller andet Regentsanliggende, henvende de sig derom betids forud til Provsten med skriftligt Andragende . . . Naar de ved Provsten have erholdt Bevilling til at holde et saadant Møde, skeer Bekjendtgjørelse derom ved Opslag i Læseindretningens Locale paa sædvanlig Maade. Sammesteds holdes Mødet, efterat Vice-Inspektoren forud er underrettet derom«.

Man skulde have troet, at hvis nogen vilde opponere mod disse Bestemmelser, maatte det blive Alumnerne, men dette var ingenlunde Tilfældet. Var Grunden hertil, som Viceprovsten oplyste, at »der for Øieblikket hersker her paa Gaarden en saa god Tone, som vi vel kunne ønske os«? (Provsten selv indrømmede: »Forresten har det sidste Aar været exemplarisk med Hensyn til Ro og Orden«). Eller havde Fabricius snarere Ret i, at LigeGYldigheden over for Reglementet stammede fra, at Ophavsmændene til Forslaget snart skulde flytte ud? Derimod var det Provsten, som var misfornøjet. Denne Misfornøjelse skyldtes ikke blot, at Reglementet efter hans Mening gik Alumnerne for nær i økonomisk Henseende

ved at inddrage Stipendiet i den Tid, da de paa Kommunitetets Regning laa paa Hospitalet. Dette Forbehold var til Petersens Ære. Men han var ogsaa ked over, at der i § 14 ingen Bestemmelser var givet om Sang og Musik paa Sommeraftener, og at Udkastets Forbud mod Studenterforsamlinger paa Regensen ikke var blevet optaget. H. N. Clausen erklærede hertil, at noget burde være »overladt til den umiddelbare Foresattes Regulering«. Det lød meget smukt, men Viceprovsten havde dog maaske snarest Ret, naar han mente, at »man har indseet det Rigtige i Forbudet mod Sang og Musik, men villet undgaae det tilsyneladende odieuse deri og derfor væltet Byrden og Ansvarret paa Provsten«. Provsten selv skrev med et Suk: »Det gaar mig ved denne som ved alle tidligere Leiligheder: Det er bleven min lykkelige Lod at virke Meget til Regentsens Bedste, men det har ved enhver vigtigere Leilighed kun bragt mig personlig i vanskelige og ofte ubehagelige Forhold«.

Han betragtede Reglementet som et Fremskridt, men mente samtidig, at hans Stilling baade til Alumnerne og til Fakultetet var blevet vanskeligere end tidligere. Sikkert er det, hvad der fremgaar baade af Karlesagen og dette sidste Spørgsmaal, at de theologiske Professorer var bleven trætte af at have med Regensen og dens Overhoved at gøre. De søgte at trække sig ud af disse uendelige Stridigheder og prisgav hellere, for at opnaa dette, noget af deres Indflydelse til den ivrige Provst.⁸⁷

Haandhævelsen af det nye Reglement i de følgende Aar kom altsaa til at hvile paa hans Skuldre. Trykningen af Reglementet ønskede Petersen nu ikke længer, fordi det intet indeholdt om Musik og Sang; han nøjedes med at lade et Eksemplar fremlægge og hævdede, at i de Tilfælde, som ikke var omtalte heri — altsaa Sangen — galdt stadig de gamle Bestemmelser! Men forøvrigt gik det i de nærmeste Aar meget fredeligt til, og Petersens onde Anelser om forøget Bryderi kom ikke til at gaa i Opfyldelse. Han viste desuden selv en Imødekommenhed, der ligefrem maa forundre. Da saaledes en Alumne en Nat i 1847 havde kastet en Portnøgle ned paa Gaden til en Kammerat, som stod og raabte og bankede, fik han næste Morgen følgende Billet fra Provsten: »Kiære Bendtsen! At De, som havde Portnøgle, skaffede Ro ved at forsyne bemeldte Person med samme, var vel gjort af Dem«. Mere kunde man ikke godt forlange.

Sangen var altsaa nu igen, ligesom i Begyndelsen af Trediverne, bleven Provstens Modstander, og i Fyrreerne satte den igen saa kraf-

tig Blomst paa Regensen, som om Regensianerne havde besluttet sig til at følge den gyldne Regel: »Böse Leute haben keine Lieder«. Den indlededes en Augustaften 1841 paa 4de Gang Nr. 9, og Petersen lod straks Indehaveren af Værelset kalde op til sig. Det var en lille, bleg Alumne, som forsikrede, at han ikke anede, at der var noget upassende heri, men forøvrigt føjede han sig straks, da han fik det



Fig. 25. J. Chr. Hostrup.

gamle Reglement at se, saa at alt blev stille. Men fra nu af var det ikke muligt at holde Sangens Djævel i Æsken. I September gentog Vækkeselskabet Forsøget, og den følgende Sommer, i Juni 1842, stiftedes saagar en Sangforening af Botanikeren Joh. Lange, skønt Provsten fandt den inderlig overflødig. Men han kunde ikke bevare sin uvillige Stemning mod den, da den flere Aftener »sang ved Bordet med Lampe og efter Noder overmaades smukt og — holdt op, da Vægteren raabte 11«. Ja, selv den døve Fabricius kapitulerede og viste sig som en Tilhænger af den regelmæssige Sang. Og paa Nytaarsaften fik den samme lille, blege Alumne første Gang

indført den Skik, som gentoges i de følgende Aar, at de tilbageværende Regensianere samledes Kl. 12 under Træet for at kaare med Sang den unge og mindes »den gamle Regent, som nylig blev puttet i Graven«. Saa mægtig var allerede da Jens Christian Hostrup.⁸⁸

Ogsaa paa et andet Omraade rejste der sig i Fyrrerne Kræfter, som ikke lod sig besværgc. Om den første Forbindelse med de lundsiske Studenter i 1838 er der allerede talt under Læseforeningens Historie; Mødet i 1839, der tog sit Udgangspunkt fra Regensen, blev foreløbig uden Efterfølgere; det er først fra 1842, den egentlige skandinaviske Studenterbevægelse daterer sig. Sandsynligvis var den fra liberal Side ogsaa ment som en Olie paa den hendøende poli-

tiske Flamme. Lige meget, for Regensianerne blev den en uselvsk, idealistisk Strømning, hvoraf mange, uden politiske Bagtanker, lod sig rive med. I Maj 1842 gik det paa lignende Maade som i 1838: Der var planlagt en dansk Studentertur til Lund, da 150 svenske Studenter kom Danskerne i Forkøbet ved pludselig at indfinde sig i København. Fra første Færd blev Regensen Hovedkvarteret for Mødet, og Eibe blev Hovedarrangøren af Fest og Udflugt. Skønt Petersen ikke var glad derved, samledes man til Turen til Charlottenlund i Regensgaarden, hvor Barfod udbragte et Leve for »de svenska gossar«, og alt gik smukt og roligt, selv om der nok faldt nogle politiske Ytringer ved Skovfesten. Tre Uger senere fandt Genbesøget i Lund Sted, hvori dog kun en halv Snes Regensianere deltog. Om den forandrede Stemning mod Provsten vidner, at Eibe havde villet have ham til at deltage, — han følte sig virkelig fristet! — og at efter Hjemkomsten en stor Menneskemængde fulgte med Regensianerne ind i Gaarden, hvor der udbragtes Lever for Eibe, Provsten og Skandinavien!! »Atter en Forvexling af Regents- og Studiegaard«, sukker ganske vist Petersen, »og atter et Beviis paa, at man aldrig kommer saa vidt at sætte saa simple Ting igiennem.«⁸⁹ Men til Upsalarejsen den følgende Sommer 1843 var Billetkontoret atter paa Regensen (2den Gang Nr. 1), og i Rejsen deltog 11 Regensianere og 4 Kommunitetsalumner. Medens Petersen havde villet skaffe dem Permission, foretrak de højere Myndigheder at lade dem rejse ad libitum og efter Hjemkomsten indkalde dem for Dekanus. De fleste indsendte dog Ansøgning, saaledes Hostrup, der kom sidst og undskyldte sig med sin sene Beslutning, da han »først i Dag ved en Slægtnings Understøttelse har set sig istand dertil«. F. C. Petersen sendte det fromme Ønske efter dem: »Gid vi havde de gode Venner lykkelig hjemme igien, uden Skade og Skam for dem selv og os Andre!« Det var nærvædet, at han nu var bleven mildere stemt mod Bevægelsen end Viceprovsten, der bagefter ærgrede sig over »vore Studenters saa høist upassende Taler, hvoraf dog ingen har saaret min Følelse som Dansk mere end Plougs, in specie hans Calmartale, der, fraregnet at den er et politisk Galimatias, virkelig er saaledes, at den ikke kunde passere Censuren . . . Man kan godt sammenstille Upsalafesten med Wartburgerfesten, Forskjellen bestaaer blot i Ordene Skandinawischthum og Deutschthum, og vi ere jo paa gode Veie til at stifte et skandinavisk Burschenschaft etc. etc. Dog nok om den Historie.«⁹⁰

Men det Ungdomsrøre, som nu foregik, var af en saa fortryllende

Karakter, at ingen af de to Provster i Længden kunde modstaa det, og at de endte med til en vis Grad at kapitulere. Efter Upsalaturen deltog de i Stiftelsesfesten paa Fortunen, indbudte af Eibe, Fog (den senere Biskop) og Hostrup. Skønt Petersen i sin Tale her udtalte, at hans Regenstid havde omfattet baade onde og gode Dage, endte han dog med Ordene: »Jeg maatte være meget uskiønsom, dersom jeg ikke erkjendte, at de gode Dages Tal har været det langt overveiende«. Dagen efter sendte han Regensens Sangere en Tak for den Sang, man havde haft paa Regensen i dette og det foregaaende Foraar; den var i »Regentsens sande Interesse«. ⁹¹ De eneste Ærgrelser, han nu havde, skyldtes Ploug, med hvem han aabenbart ikke kunde forsones sig. Da denne paa Regensen havde indsmuglet et Opslag om Generalforsamling til Stiftelse af »Skandinavisk Samfund«, erklærede Provsten bittert: »Nu gaar hans Plov!« Helt uberettiget var denne Uvilje ikke, thi samme Aften, Provsten var rejst bort paa Sommerferie, var der Sold i Gaarden med Sang og Støj, under Deltagelse af uden Gaards Folk med Ploug i Spidsen, saa at Fabricius flere Gange maatte udvise dem, før det frugtede. Saa meget mere faldt den milde lyriske Hostrup i Regensøvrighedernes Smag, og for hver Maaned kom hans Aand til i højere Grad at præge Livet herinde, navnlig efter at Eibe i Aug. 1843 havde forladt Regensen for for Alvor at tænke paa Eksamen. Petersen skiltes med en vis Sorg fra Eibe og fandt bl. a., at der var noget praktisk ved ham, men at han havde for stor Tilbøjelighed til at tage Del i alt, og at han jevnlig handlede mod det, som han til andre Tider indrømmede. Overhovedet ansaa Provsten det for »meget problematisk«, om Eibe skulde kunne absolvere Eksamen med Held, og heri fik han Ret. Eibe blev derimod Boghandler og Hostrups første Forlægger. Men det er ikke nogen ueffen Karakteristik af en af de mere bevægede Studenter fra Fyrrerne, som her er givet. ⁹²

Et kosteligt Udtryk fik Professor Petersens Følelser for Ploug i Slutningen af 1843, da en Boghandler vilde udsende et Litografi af Regensgaarden, og Fabricius havde givet ham den Idé at anbringe det i en dekorativ Ramme med Portrætter af prominente Regensianere og Smaascener af Regenslivet. Provsten syntes i og for sig om Planen, men det stødte ham, at et af Smaabillederne skulde forestille et Drikkelag i Gaarden, der »jo tilhører en svunden Tid«. Han vilde have foretrukket »Aftenmusik«. Men navnlig var han ked af, at Plougs og Drejers Billeder skulde anbringes ved Siden af hans eget i Rammen. »At sætte navnlig Ploug derpaa, er ligefrem en

Scandale«, skrev han i sin Dagbog. »Han har af al sin Evne modarbejdet alle de Forbedringer, som i en Række af Aar ere skete paa Regentsen. Havde han sat sin Villie igiennem, vilde vi have den gamle »Kro«, Suus og Duus i Stedet for Flid og Sædelighed og den gamle Læseforening med alle dens netop ved Ploug nærrede Fataliteter cet. cet«. Værre endnu blev Provstens Stemning, da han kom til Bærentzen for at blive tegnet og saa, at de to Skitser, som skulde anbringes midt paa hver Side, var bleven ombyttede saaledes, at Oplukningen med Nøgle var sat paa den gamle Tids Side, men Passagen gennem Vinduet paa hans egen. Nu blev Fabricius som saa ofte mobiliseret og ved hans »ufortrødne Bestræbelser« opnaaede Petersen, at begge Smaabilleder ombyttedes med andre og neutrale. — »Vinduesscenen anbragt paa min Side var for mig en Æressag«, skriver Petersen patetisk. — Derimod kunde Fabricius ikke gennemføre sit Forslag om at indsætte Bissens Minerva og Apollo i Stedet for Ploug og »Haastrup«; »selv Guderne maatte vige, endsige jeg arme Stymper. Regensianerne have nemlig erklæret, at, naar Poul Rytter ikke kommer paa Bladet, vil de ikke købe det«. Hermed maatte Petersen lade sig nøje. Da han fik det færdige Billede i Hænde, var han heller ikke helt tilfreds med det: »Mit Portrait er kun maadeligt. Jeg seer suur og bister ud. Anbringelsen af Ploug! Ja, hvad har jeg da syndet saa grovt, at jeg skulde sidde i Ramme med ham«. — Eftertiden, som hverken kender de Betæneligheder, som dette Billede har fremkaldt, eller deler de vemodige Følelser, som knytter sig til det, vil uden Bagtanker glæde sig over den smukkeste Fremstilling fra ældre Tid af Regensgaarden og forstaa, at den fandt Vej til mangan tidligere Regensianers Væg. Som det højstemt hedder i Reinhardts Bog: »Det beskinnes af Islands matte som af Vestindiens glødende Sol, det har sin Plads over Statsmandens Skrivebord i Hovedstaden ligesaavel som i den fattige Landsbypræsts Studerekammer paa Jyllands Hede eller Bornholms Klippekyt«. ⁹³

Nytaarsaften 1843 havde Petersen været saa forsynlig i Forvejen at skaffe sig Bemyndigelse til at tillade Sangen paa Slaget 12. Efter den første Sang kom Hostrup, der i den foregaaende Maaned var blevet Kandidat, op til ham i Spidsen for en Deputation og fik ham med ned i Gaarden, hvor han hyldedes med Sang og Leveraab. Man kan mærke, hvorledes denne Venlighed faldt som Regn paa et fortørret Sind, thi inderst inde vilde Petersen jo saa gerne staa sig godt med sine Alumner. Fra denne Dag var der i Virkeligheden sluttet Fred, og senere Smaarivninger formaaede ikke at fremkalde Bitterhed



Fig. 26. Regensgaarden 1843.
(Hjørnemedaljonerne forestille Regensprovsterne Hviid, Gamborg, Nyerup og Petersen).

paa nogen af Siderne. Aaret 1844 gik forholdsvis stille hen, der blev nu anskaffet Lamper til Sengen i Gaarden, som var lige ved at blive Provstens Kæledægge. I Fortunefesten d. 1ste Juli deltog Provsten efter flere Aars Forløb atter sammen med Fabricius og Professorerne Clausen og Hohlenberg. Ploug var forhindret i at give Møde, hvad der næppe gjorde Skaar i Petersens Glæde. Han knyttede sin Tale ved denne Lejlighed til den blomstrende Gren af Regenslinden, som stod midt paa Bordet, og erklærede, at endnu friskere og frodigere blomstrede den Ungdoms Sind, som i de stille, hyggelige Kamre tilbragte nogle lykkelige Ungdomsaar. »Regensstiftelsen er en gammel Stamme, der, som Træet i dens Gaard, stedse skyder sine nye Skud og sit friske Løv. Regentsen er en kraftig Stamme, der bærer en Fremtidsspire i sig, en Spire, der i Tidens Løb skal udfolde sig til Blomster og moden Frugt . . . Mangen Blomst og Frugt, som Fremtiden vil modtage af den Slægt, som her i Dag er tilstede, faae mine Øjne ikke at see, men jeg glæder mig dog ikke derfor mindre i den tillidsfulde Forvisning, at dette Haab skal opfyldes«.

Saaledes taler en Mand, der ikke længer vil slaas med Ungdommen, selv om han har svært ved at forstaa dens Idealers Berettigelse. Ogsaa over for de andre Begivenheder Studenterverdenen uden for Regensen stod han interesseret. Da »Genboerne«, som var skrevet af den »afdøde« Regensianer Hostrup paa 4de Gang Nr. 7(4), i Februar var blevet opført som Festforestilling i Anledning af Studenterforeningens og Akademikums Sammensmeltning, skrev Fabricius i en Billet til ham: »Jeg har læst Stykket og fundet det ligesom *De ret* morsomt og allenfals meer end godt nok og »uskyldigt«, og jeg har ikke undladt atter og atter at gjøre godt Folk opmærksom paa, at Man deraf kan see, at man godt kan more sig uden Politik. Smedefamilien og det Philistrøse var det bedste, et Par Steder endogsaa fortrinlige; Studenterne selv derimod vare efter min Mening temmelig flau«. Tilsvarende holdt Viceinspektør sin foresatte underrettet om Udviklingen af Skamlingbankefesterne, som han nok var fristet til at deltage i, og efter Mødet pegede han paa, at »Skaus Tale var en sand Folketale, simpel, men trængende til Marv og Been«. ⁹⁴

I 1845 brød saa Begivenhedernes Strøm modstandsløst ind over Regensens Mur.

Paa St. Hansaftensdag styrede tre Dampere med 500 Studenter fra Upsala, Lund og Kristiania mod København, og det skandinaviske Mødes Stemning greb hele Hovedstadens Befolkning med

en Styrke, hvortil der savnedes Sidestykke ved nogen tidligere Lejlighed. Den altid aarvaagne Regensprovst havde været paa Færde i Tide og foreslaaet Konsistorium, at der til Mødet burde nedsættes en Komité af Universitetsprofessorer og delegerede fra Studenterforeningen og det skandinaviske Selskab. Men Universitetet tog, ligesom i 1844, Sagen med overdreven Sindighed og mente, at man skulde vente, til den forelaa. Følgen blev, at Indflydelsen gled det af Hænde, og at der uafhængig af det dannedes et Udvalg med 5 Underudvalg, der tog sig af de forskellige Sider af Stævnet. Ogsaa paa Regensen kom den Tanke op at vælge en Bestyrelse til Fest og Indkvartering. Petersen var derimod og hævdede, at der ikke var nogen Grund for Regensianerne til at betale for den Gæstfrihed, de havde nydt i Upsala to Aar tidligere, da Studenterboligerne her, i Modsætning til København, var »Nationernes« Ejendom [?], men Fabricius gjorde ham straks opmærksom paa, at man ikke vilde kunne undgaa at yde Logis til adskillige. Men man gik videre. Fra 59 Regensalumni indløb der en lang og vidtstvævende Ansøgning til Stipendiebestyrelsen om økonomisk Støtte til den Gæstfrihed, man ønskede at yde. Disse Sammenkomster havde nemlig deres Betydning, »saavel for det nordiske Folkeliv overhovedet, . . . som især for den nordiske Videnskabeligheds Fremme og selvstændige nationale Uddannelse . . . Vi betragte nemlig ikke dette Besøg som en Lystreise, de fremmede Studenter gjøre for at see Kiøbenhavns Mærkværdigheder og besøge deres herværende Venner, — men vi betragte det som et Besøg, de aflægge de kjøbenhavnske Studenter i Almindelighed, den kjøbenhavnske Studenterstand, altsaa ogsaa vort Universitet; thi disse er efter vor Formening uadskillelige, saasandt Universitetet er, hvad det bør være, et Centrum for alle gode Kræfter i den akademiske Borgerstand, den akademiske Organismes Hjerte«. Til Trods for denne kraftige og smigrende Appel erklærede Prof. Scharling paa Stipendiebestyrelsens Vegne, at Studenterne havde modtaget Svenskernes Gæstfrihed, og selv burde gengælde den, ikke paa det offentliges Bekostning. Man kan ikke lade være med et Øjeblik at tænke paa Kommunitetets daværende store Overskud, og — hvortil det anvendtes.

Men, med eller uden Tilskud, vilde man paa Regensen have sin Fest, og Tilladelse til Indkvartering fik man da i alt Fald, selv om det blev et meget begrænset Tal af fremmede, som kom til at bo paa Regensen (14, heraf 8 Nordmænd). Fabricius havde i Forvejen om Mødet som Helhed sagt: »Clausen maa jo endog som Skandinav

føle sig *forpligtet* til at tale. Naar jeg tænker paa den Legio af Talere fra Barfod til Grundtvig, saa! — Men det er jo sandt, — jeg er døv«. Det gik meget værre, end han havde spaaet, — for dem der havde Øren at høre med. Dog er det ikke med Rette, man har sagt, at Studentermødet 1845 fra Danskernes Side var lagt an som et Forsøg paa at hverve Hjælpetropper til det forestaaende Opgør med Tyskland. Selv den ubesindige H. F. Poulsen erklærede i Ridehuset: »Aldrig have vi forlangt, aldrig ville vi nogensinde paakalde Nogen, ei engang vore Brødres, Hjælp i denne Sag«, og det var tværtimod svenske Talere (som L. Wimmerstedt), som slog paa Strengen Slesvig, og at Kampens Tid snart kunde komme udefra: »Då är det godt, att med samdrägtiga krafter kunna möta faran; vara sig, att den kommer från östan eller sunnan«. Men politisk Tendens var der unægtelig i mange af Ridehustalerne, ikke mindst Orla Lehmanns, og man kan forstaa Regensprovstens bitre Notat i Dagbogen: »Gildet i Ridehuset var ypperlig arrangeret, men ved at lade sig aldeles beherske af trivielle oplæste Demagoger en sand Parodie paa en Studenterfest, udvortes glimrende — indvortes huul og giftig — giftig ved det Bifald, som skiænkedes Talerne i denne Retning«.

Men tilbage til Regensen, hvor Festen paa St. Hansaften fik et væsentlig andet Indhold, og hvor Kredsen var begrænset til Regensianerne med deres Gæster og de theologiske Professorer, — ikke en Gang Elersianerne fik Lov at slippe ind, da de bankede paa. »Borggaarden« var paa Tivolivis oplyst med manglefarvede Lamper, ikke mindst fra Træet i dens Midte; de tændtes Kl. 10, Festen tog sin Begyndelse og fortsattes paa den smukkeste Maade. Her var det ogsaa, H. N. Clausen kom til at tale — forøvrigt et af hele Studentermødets mest positive Indlæg, — et Forslag om en Nyordning, hvorefter Studenterne i Norden, som i Tyskland, skulde kunne vandre fra det ene Universitet til det andet, og at man ved Besættelsen af Professorstillingerne ikke skulde spørge om Fødeland, men alene efter, om vedkommende var den bedste Ansøger. Ogsaa Prof. Petersen talte, men for de nordiske Konger og deres Folk. Han mindede Nordmændene om den Tid, da Linden skyggede over Studenter fra den dansk-norske Helstat, og ønskede, at Mødet maatte blive et Varsel om stærkere aandelig Forbindelse mellem de to adskilte Lande. Over for Svenskerne var han ikke bange for at erindre om Fortidens Kampe og hilste den nuværende »broderlige Forening« som Civilisationens Sejr med det Maal »at erhverve og nyde Fredens og Samdrægtighedens Goder«. Det var mere maadeholdne Ord end

de, som faldt den følgende Dag i Ridehuset, og derhos ganske upolitiske. Mærkelige er derfor Slutningsordene: »Til at indvie Eders Fremtids Kraft til dette Værk opfordrer jeg, den Gamle, de om mig forsamlede Ynglinge, som her repræsenterer de tre skandinaviske Rigers Ungdom. Gid den Begeistring, som nu fylder Eders Sind, maae styrke Eder til det Arbeide, som Fremtiden vil kræve af Eder som Mænd«. Det er Toner, der minder om Lehmanns Ridehustale, men kun Formen er beslægtet, Indholdet er et andet.⁹⁵

Studentermødet 1845 betegner Højdepunktet i Studentertilværet under Christian VIII, ogsaa for Regensens Vedkommende. De følgende Aar til Revolutionsaaret 1848 er matte; der er her et naturligt Hvilepunkt, hvor man stanser og ser tilbage. Fyrrerne er betydningsfulde for Regensens Udvikling, men snarere ved de Tilløb til et frit Selvstyre, som man møder, end ved de opnaaede Resultater. Alumnernes Interesse lægger sig mere for Dagen ved enkelte festlige Lejligheder end ved Deltagelse i det daglige Samliv. En Undtagelse danner her Vækkerforeningen eller 5½ Selskabet paa 4de Gang« (den senere »Gamle«), som oftere er omtalt i det foregaaende, nemlig naar den stod over for det Problem at skaffe sine Bøder ud af Verden. Men desværre er der saa godt som intet Materiale til dens Historie bevaret før fra Halvtreserne, og dette er Grunden til, at det er saa vanskeligt at skaffe sig et Billede af Regensianerne som Helhed, vanskeligere endnu end i Trediverne, da Læseforeningens Ankeprotokoller dog i det mindste belyste nogle Sider. Fremstillingen kan ikke undgaa at præges af, at Kildematerialet stadig væsentlig stammer fra Autoriteternes Hænder.

Om Fyrrernes Regensianere gælder sikkert, hvad Henrik Hertz siger i sin Roman »Johannes Johnsen« (I, 237): »God Tone og frit anstændigt Væsen er øverhovedet eiendommelige for de københavnske Studerende . . . Man kan igrunden sætte dem, hvor man vil, om det saa var — for at gaae til den yderste Grændse — ved et Hofbal; i Almindelighed ville de tage sig godt ud og snart vide at finde sig tilrette«. Og det Billede, Hertz opruller af Fyrrernes Student med hans spredte og vekslende Studier, hans Komitédannelse til en Konstitutionsadresse, Studentertaler i Avisernes Aand og Udgivelse af et politisk Maanedsskrift (»De er ikke for gammel dertil!«); paa den anden Side hans lyriske Trang, der fører ham til at tilbringe den hele Sommernat i Dyrehaven, og hans Theaterrabies, der lader ham med Kammerater bringe Fru Heiberg en Serenade; — dette Billede passer vist i det store og hele ogsaa paa Regensianeren, især

naar man blander det med Træk af den Tegning, Hostrup ridser af sin Kontubernal:

Om Morgenens ser jeg dit Skræddergeri,
naar du dine Buxer lapper
og stikker din Naal saa listeligt i
de hullede Seleknapper.

Men det fyldigste Indtryk af Regensianeren faar man ved at betragte hans Digter og Fremstiller, J. Chr. Hostrup.

Det var egentlig noget af et Tilfælde, at han kom paa Regensen. Han var født Københavner, og han havde sin Familie her i Byen. Men efter Faderens Død var det gaaet til Agters for dem, og Moderen havde svært ved at faa Børnene frem.

Som Københavner med K og med en Række københavnske Stamfædre havde han det indesluttede, lidt tørre Præg, som er ejendommeligt for dem. »Han sænkede sig dybt i den lille Kreds, der stod ham nærmest«. Han fik Bysbarnets passive Naturkærlighed, ikke Landmandssønnens Lyst til at arbejde i Naturen. »Om Sommeren er jeg Pantheist . . . da er det min største Nydelse at ligge paa Ryggen i en Skov og stirre mellem de solglinsende Blade op i den blaa Luft«, siger han i et Ungdomsbrev om sig selv, for Resten de samme Ord, som han lægger den sværmeriske Ejbæk i Munden i »Eventyr paa Fodrejsen«. »Men om Vinteren trækker jeg mig tilbage i mig selv og bliver en lille gravitetisk Mand«, fortsætter han i samme Brev. Det er den lidt stive Københavner, som ved sin første Præsentation overraskede Familien Hauch, der havde ventet sig ham i den muntre Herløvs Skikkelse. For Resten afslørede han ogsaa her med Tiden en Herløvsk Side af sit Væsen, Københavnerhumoren sad skjult under det kantede Væsen. Han kendte sine københavnske Smaaborgere, og elskede dem paa sin egen Maade.

Hostrup var som stille Indemenneske ikke en af de Regensianere, som man lagde stærkt Mærke til, og som prægede det daglige Liv herinde. Men han var dog en ægte Regensianer, ja blev Regensia-

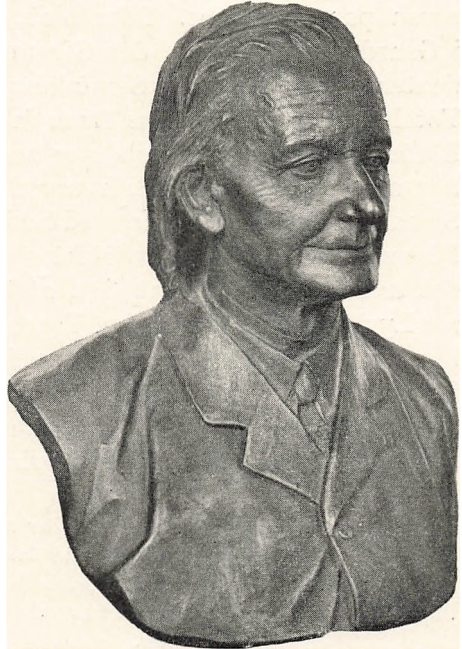


Fig. 27. J. Chr. Hostrup.

neren par excellence. Ikke blot, fordi han gav Udtryk for Livet i Gaarden og fæstnede den Stemning, der beherskede 40'ernes Studenter. Med sin stærke Samfølelse havde han en Evne til at fængsle Totalstemningen, og hans Lune faldt som Solskin gennem Lindens Blade paa Stenene, dirrende og smilende. Den Ironi, for ikke jevnt hen at sige Gemytlighed, hvorved han havde opfattet Københavns Smaaborgertyper, tog han med herind og anvendte paa den mavesure Klemme, den højststemte Hutter og den filosofiske Søren Torp, og det er ikke for meget at sige, at han forevige dem. Men ogsaa i sin Lyrik fængslede han den Tone, den »Livsbelysning«, som raadede her, og naar vi tænker paa Skandinavismens Studenter, er det med Hostrupsk Farve. Her sidder de »i det tætte Lindely« »i deres skønne Slobrok-Elegans«, drøftende, haranguerende, passiarende, dispute-rende, mens Ganymedes-Hans »griner mildt i Solens Glands«. Men —

Hvem er det, der iler snar
i den spraglede Talar?
Nu han standser midt i Gaarden,
hvor han faar en
Passiar.
Livlig snakker han og ler;
her, min Ven, du Manden ser,
hvem som Medlem du beundred
vel af hundred
Komite'r.
Længe han leve og smykke vor Knejpel
Vi har kun den ene Eibe.
Verden ikke fler.

Saaledes fortsættes Livet uforstyrret, indtil der kommer Uro i Lejren:

»Ak, en Glut med Straahat paa
tripper frem af Portens Vraa« . . . ;
og: »hver faar travlt nu med at dække
Plet og Sprække
paa sin Dragt.«

Kort sagt — almindelig Flugt, da Nonchalancen røbes.

Men Hovedsagen var, at Hostrup vedblev at være Regensianer hele sit Liv igennem. Thi Regensen er, som det hed om Sparta: »en Rede med unge Fugle«, og den der er vokset op herinde i den rette Aand, bærer Sporene deraf Livet igennem. Hostrup var ikke nogen meget original Digter, og han har ikke formet store eller nye Tanker.

Men det centrale, det karakteristiske i ham var i al sin Enkelthed originalt. Hans Dom over Fænomener og Mennesker var urmenneskelig. Han optog sin Tids Tanker selvstændigt i sig, baade Fyrrernes politiske Frihedsideal og det Kierkegaardske Krav, og han tømrede sig deraf en fast Livsanskuelse, en »Livsbelysning« i dette Ords dybere Betydning, som han aldrig svigtede. En Anekdote vil belyse dette. Sønnen siger om ham, at »han kunde godt sige om en bekendt Mand, en anset Mand — en stor Mand —: »Aa, han er et Fæ«. Og tog man til Genmæle og henviste til Mandens Evner eller lignende, saa svarede Fader: »Aa, Fæiskhed [et andet Sted citeres det afsvækket: »Dumhed«] — Fæiskhed er en moralsk Mangel«. — Dette var Hostrups inderste Væsen. Derfor maa han kaldes en klog Mand.

Med denne Probérsten i Lommen kunde han, ligesom Halling i en »Spurv i Tranedans«, se tværs gennem det Kogleri, der fangede andre i sit Næt. Han var samtidig stolt og beskeden. Han kunde tidligt skrive om sig selv: »Jeg bliver aldrig mere end Elev paa Livets Theater, jeg er bestemt til at spille Biperson«. Men i al Beskedenhed anvendte han sin Tanke, selv om den ikke kunde flytte Bjerge. Han gav ikke tabt, men kastede alt, hvad han evnede, af i Kravene, kun fordi hans Samvittighed bød det. Derfor blev han ikke fulgt af Mængden, da han i 64 efter Freden prækede Krig mod alt Tysk: »Krig mod Sproget, Mordersproget«. . . En saadan Konsekvens veg det sagtmodige danske Gemyt tilbage for. Hans Brud med Ploug i 1877, hans Hævdelse af sin Kristendom inden for sine nye Venners Kreds i 1887 peger i samme Retning. Men den, der hævdede sligt, var en modig Mand.

Han stivnede aldrig. Endnu i sin Alderdom forsøgte han at følge med Ungdommen, han satte sig t. Eks. ind i Ibsens Skuespil for ikke at blive en fremmed blandt de unge. Han var en virkelig frisindet Mand, ikke saaledes at forstaa, at han betragtede sig som en indrulleret med et fast Sæt Anskuelser, men en Mand, hvis Grundsyn var frisindet. Han var altsaa en virkelig Student.

En klog Mand, en modig Mand, en frisindet Mand. Er det ikke *udødelige Værdier*, og har man ikke Ret til at være stolt over at kunne betegne ham som »den ideale Regensianer«?

OTTENDE KAPITEL

DAGLIGT LIV I TREDIVERNE OG FYRRERNE

FRA de stormende Optrin paa Regensen under vort første Frihedsrøre, som dog i hvert Fald endte med Hævdelsen af Principet: Regensen for Regensianerne, vender vi os nu til det daglige Livs farveløse Begivenheder, som maaske har været af nok saa stor Betydning for den almindelige Regensianer, fordi alle kom til at opleve dem, og de gentog sig Aar ud og Aar ind.

Tiltrædelsesterminerne var den Gang Maj og November, Ansøgningerne indleveredes derfor i Slutningen af April og Oktbr., og det krævedes fra 1831, at man skulde oplyse om, hvilke og hvor store Understøttelser man i Forvejen nød andet Steds fra. Da en Ansøger 1836 undlod at meddele i sin Kommunitetsansøgning, at han allerede havde Valkendorfs Kollegium, truede man med for Fremtiden aldeles intet Hensyn at ville tage til den Slags Dokumenter. Som Regel fik en Del Kommunitetsalumner tillige straks fra Begyndelsen Regens⁹⁶).

Naar Udnævnelserne havde fundet Sted, samlede F. C. Petersen de nyudnævnte en Aften hos sig, opmuntrede dem til at benytte Understøttelsen paa rigtig Maade og gav dem forskellige Forskrifter. Han udtalte det Haab, at da saa mange Ansøgere havde maatte forbigaaes, vilde de, som var bleven valgte, dobbelt føle deres Forpligtelse, nemlig til at følge Løsenet: Flid, Orden og Ro. Naar saa mange var samlede paa eet Sted, maatte man ofre »i sig ulastelige Tilbøjeligheder og Forlystelser«, og disse Smaaofre var ikke for store, thi Reglen maatte være, at hvad der ikke kunde tillades alle, burde heller ikke den enkelte tillade sig. Særlig burde man have et Øje paa den Fristelse, at tilbringe for megen Tid i det fri, hvoraf den skadelige Følge blev, at man spildte Tiden for sig selv og forstyrrede andres Ro. Paa Regensen var de tænkes og læsendes Ret større

end de talendes. Samlivets Betydning laa ikke mindst i, at man øvede sig i at vise Hensyn til andres Tarv. Provsten betegnede ikke blot, som Nyerup, Alumnerne som sine »Kommilitoner«, han kaldte dem »Videnskabsdyrkere« og bad dem hjælpe sig med at gøre Regensen til »en hædret Bolog for Flid og Orden«. Til Slutning oplæste han Embeds- og Bestillingsmændenes Instrukser og gav Oplysninger om Læseindretningen, Værelsefordelingen, Inventaret, Karlene, Portnøglerne og Indflytningen. Om sig selv sagde han: »Mit Løsen: Utrættelig og fast i Opfyldelsen af mine Pligter, uforanderlig i min Velvillie og Kierlighed til Regentsens Alumner; mit Haab: At mine Bestræbelser lønnes med Held; min Glæde: At møde samme Sindelag, som jeg [selv nærer].« Dette var virkelig ærligt mente Ord, og der er ingen Grund til at betvivle, at den lille graahaarede og pedantiske Mands Tale dog gjorde et vist Indtryk. Derom vidner bl. a. den Velvilje, han aldrig helt mistede, selv efter dybtgaaende Meningsforskelligheder, og det afgjorte Fremskridt i Kultur, som Regensen nød under hans Styrelse.⁹⁷⁾

Allerede i samme Maaned traf de nye Alumner, efter at være averterede ved Opslag, for anden Gang sammen med Regensprovsten, nemlig ved Udbetalingen, der foregik i Provsteboligen en af de sidste Dage i Maaneden. De, der først indfandt sig Dagen efter, »advaredes alvorligt« med, at for Fremtiden vilde der kun blive udbetalt Penge paa den opgivne Dag. Sagen var, at Regnskabet allerede et Par Dage efter skulde indleveres til Fakultetets Dekan. Provstens Ord var dog ikke saa alvorligt mente, der foreligger ikke Eksempler



Fig. 28. Student paa Regensen.

paa, at hans Trudsel blev til Virkelighed. I Modsætning til nu kunde Stipendierne hæves af andre baade mod Kvitteing og Fuldmagt, og Alumnerne kunde ogsaa anwise dem til Kreditorer, der da indfandt sig paa et særligt Tidspunkt for at faa deres Tilgodehavende. Kun een Gang aarligt, i Juli Maaned, skete Udbetalingen tidligere af Hensyn til Sommerferien.⁹⁸⁾

Noget af det, som interesserede Indflytterne paa Regensen mest, var naturligvis de Værelser, som de fik. Her fandtes ligesom nu en Gradsskala, som medførte, at Provsten ved Vakancer afgjorde Fordelingen efter Anciennitet. I 1844 lykkedes det to snedige Alumner, som havde Eneværelser, at faa Fakultetet med til at bevilge dem Sovesofaer, idet de motiverede deres Ansøgning med den større Udgift hertil end til Sengesteder. Dette maa dog vel nærmest betragtes som en Overrumpling, noget Præcedens blev det i hvert Fald ikke. Reglen var Kontubernalskabet, men det maa erindres, at dette var frivilligt, og at den, som paa Grund af sine personlige Egenskaber ikke kunde skaffe sig en Kontubernal, maatte fortrække. I 1847 var det paa Tale ogsaa at opstille Kakkellovne i Soveværelserne, saa at Alumnerne delte Værelserne mellem sig, men Petersen pegede da paa, at der vilde kræves den dobbelte Ration Brænde, hvortil Brænderrummene var for smaa, og at Beboerne af de yderste Værelser vilde faa den daarligere Halvdel og komme til at lide af Træk fra Gangene. Tanken om at dele Værelserne skyldtes Ønsket om at kunne underise, men dette vilde blive til stor Forstyrrelse og Plage, »især da her paa Regentsen desværre er overmaade lydt mellem Værelserne.« Kontubernalskabet var langtfra saa trykkende, som man i Almindelighed troede, især da man hvert Halvaar kunde vælge sig en ny Kontubernal. Kun for dem, der nærmede sig til Embedseksamen, havde det virkelig Betydning at kunne være ene, men dette kunde opnaas gennem et større Antal Enepladser, hvortil de mindste Boliger paa sjette Gang var særligt egnede.⁹⁹⁾ Kontubernalvæsenet vedblev saaledes at være det herskende.

Betingelsen for at have Regens var naturligvis, at man brugte sit Privilegium. Til Fraværelse krævedes Fakultetets Samtykke. I 1831 opdagede Prof. Petersen, at en Regensianer ikke blot var taget paa Landet uden Permission, men at han en Tid lang havde været Huslærer i Stevns og ladet en Kammerat hæve Stipendiet for sig. Han mistede nu dette, men det er karakteristisk for Styrelsens Lemfældighed, at det stilledes ham i Udsigt at kunne genindtræde, naar han var vendt tilbage fra Landet. Samme Aar bevilgedes der

Provsten Ret til at tillade Medicinere Hospitalsophold i Studie-øjemed »paa 4—6 Uger uden videre Forespørgsel«, men Petersen foretrak at undlade at benytte denne Ret og lod vedkommende indgive Ansøgning til Fakultetet.¹⁰⁰) Kandidater med non contemendus til Embedseksamen skulde efter Fundatsen miste det Halvaar, som de endnu havde at oppebære efter Eksamen, men der foreligger Eksempler paa, at man har bevilget en saadan Kandidat Tilladelse til at blive som Gratist til Slutningen af det løbende Semester.¹⁰¹)

Flidsattester indførtes i April 1830. De skulde forevises ved Uddelingen i April, og hvis de da ikke befandtes tilstrækkelige, maatte nye leveres i Oktbr. Maaned. Heraf fremgaar, at de kun krævedes een Gang aarligt. At det kun forlangtes, at man havde fulgt to Forelæsningsrækker, ses af, at man 1841 tillod, at »den ene af de to obligatoriske Attester« kunde være udstedt af en Privatdocent. 1847 indrettedes endelig ligefremme Skemaer for »akademisk Flid«. Trangsvidnesbyrd fandtes fra ældre Tid og galdt uden Fornyelse. I 1833 klagede imidlertid den paapasselige Petersen over, at de var ganske formløse og affattede i ubestemte Udtryk. Han foreslog »en vis bestemt schematisk Form« samt Regler for, af hvem de skulde udstedes, og for Varigheden af deres Gyldighed. Sagen gik lige til Universitetsdirektionen, og der forfattedes et Skema for »Testimonia paupertatis«, som minder stærkt om det nuværende. Vidnesbyrdene skulde gælde i et Aar ad Gangen, og for Dimittenter fra lærde Skoler paategnes af Rektor, for private Studenter derimod af en kgl. Embedsmand, helst vedkommende Steds Øvrighed.¹⁰²)

I een Henseende var Datidens Alumner bedre stillede end nu, nemlig ved det Privilegium, som Kandidater nød paa at oppebære Stipendiet et halvt Aar efter Embedseksamen, »saaledes at regne, at foruden den Uge, i hvilken de tage Embedsexamen, erholde de det for 26 Uger«. Ydermere kunde de efter denne Tid faa Lov til at blive paa Regensen Resten af det paagældende Semester, naar Kontubernalen gav sit Samtykke. Derimod var Forlængelse af Kommunitet og Regens for Studenter »en Dispensation, som . . . meget sjelden er tilstaaet«. I hvert Fald maatte der til Motivering foreligge Sygdom »eller andre særdeles Omstændigheder«. En saadan Forlængelse bevilgedes da for et halvt til et helt Aar at regne. Derimod kan man næppe undre sig over, at det theologiske Fakultet i 1835 ikke vilde gaa med til at lade en juridisk Kandidat fortsætte med at nyde Kommunitet, da han erklærede at ville gaa over til at studere Polyteknik. Det hjalp ham ikke, at han kun havde haft Kommunitetet et

Aar og efter Provstens Vidnesbyrd havde været »en af Regentsens flittigste og roligste Alumner.«¹⁰³⁾

Gratis Lægehjælp havde Alumnerne den Gang ligesom nu — fra 1844 var Dr. Ahrensen Regenslæge, — men om Medicinen skulde der



Fig. 29. Læseindretningen.

ansøges i de enkelte Tilfælde hos Fakultetet, og naar Regensianerne indlagdes paa Hospital, mistede de i Følge Fakultets-skrivelse af 17. Dec. 1792 Klosterdaleren under Op-holdet, medens Kommunitetet til Gengæld paatog sig Hospitalsomkostningerne, der var to Tredjedele højere end Stipendiet. Man gik frem med saa stor Smaalighed, at man 1831 drog tre Dages Op-hold af i en Alumnes Maanedsstipendium, og Petersen opnaaede samme Aar kun den »Indrømmelse«, at man fra Hospitalspatienter skulde tage hele Stipendiet, naar de indlagdes i Maanedens første Tredjedel; det halve, naar

de kom ind mellem den 10de og den 20de; kun den sidste Tredjedel af Maanedens fik de for Fremtiden gratis. Ved Siden heraf var det en fyrstelig Rundhaandethed, naar Kommunitetet bekostede deres Begravelse, som døde paa Hospitalet. »Cassen har derimod sin Regres til Efterladenskabet, men denne Ret vil vel i Reglen ikke blive gjort gjældende«, noterer Petersen med en nobel Gestus.¹⁰⁴⁾

Som man skønner, var der i mindre Ting ikke ringe Forskel paa Regensianernes Stilling den Gang og nu, og Forandringen siden da har været til det bedre. Brændet blev saaledes indkøbt af Underbetjenten — hvad Petersen forgæves søgte at faa forandret; — det tilmaalttes enhver Alumne paa Stedet, og naar det slap op, ansøgte de trængende Regensianere selv Fakultetet om Forstærkning. Disse

Ansøgninger kom igen hvert Aar henimod Vinterens Slutning, men ofte sagde de haardhjertede Professorer Nej. Med Renligheden var det, selv efter Petersens ivrige Virksomhed, saa som saa, og det var ikke nogen Undtagelse, at han fik en Billet fra Fabricius omtrent



Fig. 30. Regenssold.

saalydende: »Imorges saa jeg Brask (2. Gang VIII) og Madame Cathinka beskjeftigede med at indsmøre hans Sengested med et Middel imod Væggelus«. Og saa var der Vandet. Provst Petersen fandt det »aldeles reent og klart, men muggent, som alt Springvand i Kiøbenhavn«. Et saadant Træk maler bedre end mange Ord Tidsforskellen. For at bøde derpaa anbragte man Tragter mod Svamp[!] ved Vandspringet. I 1841 klagede Fabricius over, at det regnede ned i Sengen til ham, og at Underbetjenten holdt Gaarden og Trekrøner i en uanstændig Tilstand. Trapperne saa derfor ud som »Trapper i en Kostald«[!], og Værelserne var kun lidet bedre.¹⁰⁵⁾

Overordentlig primitive i Sammenligning med nu var Forholdene aabenbart i Fyrrerne; Regensen var, som det senere blev sagt, »kort sagt: sjofel«. Men noget Baand paa Livsglæden kunde dette naturligtvis ikke lægge. Da man i Februar 1845 havde en god Snevinter, fandt der saaledes en stor Kanetur Sted fra Regensgaarden ad Strandvejen til Constantia, og den var dog ret dyr. Fabricius erklærede: »Ideen selv er ellers ret morsom, men jeg saae rigtignok

helst, at den ikke kom herfra, da den dog unægtelig staaer i en Slags Modsætning til Collegiets Natur«. Til Tider blussede Kortspillet ret stærkt op, navnlig paa 6te Gang, hvor Islænderne regerede, og Provsten fandt sig da forpligtet til at advare derimod, skønt Fornøjelsen i hvert Fald var temmelig stilfærdig. Saa var han, underligt nok, mere bekymret over Vækkeselskabets Gilder, der holdtes, hver Gang Mulkterne truede med at sprænge Kassen. En kostelig Scene udspandt sig en Juniaften 1841, da Petersen selv begav sig over til Selskabet og sagde til Værten, at »da han ikke var saa høflig at komme til mig paa min Anmodning, — Noget som jeg vilde gjøre mod Enhver Regentsianer, om jeg saa skulde op af Sengen midt om Natten — maatte jeg komme til ham. Derpaa fulgte en Discussion og Samtale omtrent af den sædvanlige Slags, men i al Venskabelighed, saa meget mere som adskillige af Gaardens flinke og skikkelige Folk vare tilstede«. Da man spurgte ham, om Vækkeselskabet ikke paa Grund af Medlemmernes Flid kunde faa en speciel Tilladelse, gav Provsten dem al Anerkendelse, men tilføjede, »at Ingen, og allermindst jeg kunde have imod, at de sloge en lille Sviir af, men paa Regentens kunde den ikke finde Sted«. Det var en besynderlig Anvisning. I 1845 ser man da ogsaa, at til Trods for Portnøglerne mente Petersen at maatte lade Vinduerne paa 3dje og 4de Gang til Gaden forsyne med Laase, som ikke kunde aabnes uden Nøgle, fordi han straks efter Indretningen havde fundet dem staaende aabne med Spor af Gennemgang. Let forstaaeligt er det, at dette vakte Røre, men Viceinspektør erklærede, at det var nødvendigt paa Grund af den ulidelige Træk paa Gangen, og tilføjede: »Jeg indseer forøvrigt ikke, hvad det vedkommer Alumnerne, om et Gangvindue til Gaden er til at lukke op eller ikke, man kan ogsaa i sin Respect for dem gaae for vidt«. ¹⁰⁶⁾

Enkelte Studerende kunde ganske vist ikke taale det frie Studentertiliv, men det var dog sjældne Undtagelser. I 1844 maatte en Alumne (C. W. Tinghuus) opgive Kommunitet og Regens paa Grund af sit uordentlige Liv, der havde strakt sig over et Aars Tid. Han havde søgt slet Selskab og tilbragt flere Dage uden for Gaarden, var stærkt forgældet og havde endogsaa solgt af sin Kontubernals Bøger. Imidlertid fik han ved Afgangen ikke blot et Gratiale, men ogsaa Løfte om senere at genindtræde. Dette skete i Foraaret 1846, men Resultatet blev ganske det samme som første Gang. De gode Løfter, som han gav, var han for svag til at holde, »uagtet det uden Tvivl i Øieblikket var hans Forsæt at gjøre det«. Tilsidst forsvandt

han om Efteraaret, turede i nogen Tid om paa Sjælland og meldte sig saa ved Juletid hos Politiet i Helsingør, der besørgede ham sendt tilbage til hans Hjem i Jylland. Fra nu af sank han stadig dybere, og da man sidste Gang hørte om ham, var det i December 1847 fra Segeberg i Holsten, hvor han igen havde meldt sig til Øvrigheden med Begæring om at blive sendt hjem, fordi han var syg og led Nød. Selv om man kan indvende, at der til alle Tider kan findes den Slags Naturer, maa det huskes, at Alumnerne i 1840erne i højere Grad end senere var henviste til sig selv alene og mødte mindre Forstaaelse og Støtte fra deres Omgivelser, end man nu anser for menneskeligt.¹⁰⁷⁾

Tager man derimod Gennemsnittet af Regensianere, er der sikkert blevet arbejdet godt herinde; det livlige aandelige Røre, som Provsten frygtede for skulde virke distraherende, har meget snarere haft en inciterende Virkning paa de gode Elementer. Det var desuden ikke blot Politik, som var oppe i Tiden, stærke religiøse Strømninger bevægede Datidens Studenterverden, navnlig var Martensens Forelæsninger af stor Virkning. Et Eksempel blandt mange er den senere saa bekendte københavnske Præst N. G. Blædel, som vi har mødt under Striden om Karlespørgsmaalet som en af Regensianernes Ordførere. I et Brev til sin Svoger skriver han 1839: »Det er glædeligt og lærerigt at leve i en Tid, hvor saa stort et Omsving sker i det Studium, man har hengivet sig til, men det kan ikke nægtes, at det maaske nu for Tiden er den allersværeste Periode at tage sin Eksamen i, hvor saa forskellige Retninger staa lige over for hverandre og fastholdes med Iver af deres Forsvarere.«¹⁰⁸⁾ Ligesom Blædel har sikkert mange andre af hans Kammerater paa Regensen dannet smaa Læsecirkler, dels til Drøftelse, dels med den prosaiske Eksamen for Øje, og da Theologerne endnu udgjorde den overvejende Del af Regensens Beboere, maatte Livet inden for deres Kreds komme til at sætte sin Farve paa Regenslivet overhovedet.

Det Spørgsmaal rejser sig her, om der findes noget Middel til at maale Betydningen for de studerende af den Understøttelse, de nød. At nævne Navne paa en Række fremragende Mænd, som har oppebaaret Kommunitets- og Regensstipendierne, siger saa overmaade lidt; de beviser intet med Hensyn til den store Masse. Er Stipendierne komne de rette Folk i Hænde, og har de gjort deres Nytte? Den eneste fremkommelige Vej til at besvare Spørgsmaalet er sikkert at sammenligne Alumnernes Eksamensresultater med de almindelige Studenters. En saadan statistisk Undersøgelse viser til en vis Grad,

om Stipendiet har opfyldt sit Formaal: At skaffe Staten Embedsmænd og Videnskaben Dydkere.

I Regensarkivet foreligger der imidlertid først fra 1848 Tilgangslister over de udnævnte Alumner; før dette Tidspunkt har man halv-aarlige Etater over hele Bestanden, saa at den Fremgangsmaade anbefaler sig (for at undgaa Gentagelser), med visse Aars Mellemlum at udtage Alumnehold og undersøge deres Eksamensresultater, hvorpaa det samlede Resultat paralleliseres med vedkommende Femaars almindelige Eksamensudfald af Universitetseksaminerne. Her er valgt Alumneetaterne for Sommerhalvaarene 1830, 1835, 1840 og 1845, hvis Eksaminer sammenlignes med de samlede Eksaminer i 1830—34, 1835—39, 1840—44, 1845—49. Af praktiske Hensyn udelades de islandske Alumner i denne Forbindelse. Naar foruden Regensalumnerne ogsaa de — faa — Kommunitetsalumner er medtagne, som ikke kom til at bo paa Regensen, er dette gjort for at give et Indtryk af Institutionens fulde Virkning.

Opstillet i Tabelform er Billedet følgende:

1830	1835	1840	1845
119 danske Alumner:	116 danske Alumner:	120 danske Alumner:	125 danske Alumner:
<p><i>Theologer</i> 80 = 67 % Heraf Egr.: 3 } Laud: 24 } = 41 % Haud: 35 Non: 4</p>	<p><i>Theologer</i> 72 = 62 % Heraf Egr.: 0 } Laud: 38 } = 62 % Haud: 21 Non: 2</p>	<p><i>Theologer</i> 85 = 71 % Heraf Egr.: 0 } Laud: 39 } = 54 % Haud: 30 Non: 3</p>	<p><i>Theologer</i> 75 = 60 % Heraf Egr.: 0 } Laud: 40 } = 61 % Haud: 25 Non: 1</p>
<p><i>Jurister</i> 13 = 11 % Heraf Laud: 5 = 50 % Haud: 4 Non: 1</p>	<p><i>Jurister</i> 18 = 16 % Heraf Laud: 10 = 67 % Haud: 4</p>	<p><i>Jurister</i> 9 = 8 % Heraf Laud: 5 = 83 % Haud: 1</p>	<p><i>Jurister</i> 16 = 13 % Heraf Laud: 8 = 62 % Haud: 5</p>
<p><i>Medicinere</i> 18 = 15 % Heraf Udm.: 3 } Laud: 7 } = 71 % Haud: 4</p>	<p><i>Medicinere</i> 16 = 14 % Heraf Laud: 10 = 83 % Haud: 2</p>	<p><i>Medicinere</i> 18 = 15 % Heraf Laud: 8 = 62 % Haud: 5</p>	<p><i>Medicinere</i> 19 = 15 % Heraf Laud: 9 = 56 % Haud: 7</p>

Desuden fandtes der paa de forskellige Tidspunkter Mindretal af Filologer, Filosofer, Alumner uden bestemt Studium og (fra 1835) Polyteknikere. Disse er ikke medtagne i ovenstaaende Tabel, da Tallene var for smaa til at have statistisk Interesse. Det skal dog bemærkes, at inden for Filologernes Kreds var Laudabilisterne til alle Tider i Minoritet.

De parallelle Tal for de samlede Kandidater paa Universitetet var følgende:

1830-34	1835-39	1840-44	1845-49
<i>Theologer</i> Egr.: 7 } = 44 % Laud: 136 } Haud: 139 Non: 26	<i>Theologer</i> Egr.: 4 } = 42 % Laud: 158 } Haud: 178 Non: 45	<i>Theologer</i> Egr.: 2 } = 38 % Laud: 178 } Haud: 248 Non: 43	<i>Theologer</i> Egr.: 1 } = 38 % Laud: 114 } Haud: 165 Non: 24
<i>Jurister</i> Egr.: 1 } = 60 % Laud: 103 } Haud: 67 Non: 2	<i>Jurister</i> Egr.: 1 } = 55 % Laud: 113 } Haud: 89 Non: 6	<i>Jurister</i> Egr.: 0 } = 54 % Laud: 77 } Haud: 64 Non: 1	<i>Jurister</i> Egr.: 0 } = 51 % Laud: 47 } Haud: 48 Non: 0
<i>Medicinere</i> Egr.: 7 } = 73 % Laud: 29 } Haud ¹ : 12 Haud ² : 0 Non: 1	<i>Medicinere</i> Egr.: 2 } = 71 % Laud: 49 } Haud ¹ : 18 Haud ² : 3 Non: 0	<i>Medicinere</i> Egr.: 0 } = 51 % Laud: 56 } Haud ¹ : 43 Haud ² : 11 Non: 1	<i>Medicinere</i> Egr.: 1 } = 39 % Laud: 27 } Haud ¹ : 37 Haud ² : 7 Non: 0

Ud af disse Tabeller synes der at kunne læses to ganske forskellige Udviklingslinjer. For de almindelige Studenter Vedkommende har Eksamensresultaterne gennem hele Perioden været synkende, saaledes at Procenten af Theologer med første Karakter fra 1830 til 1849 er gaaet ned fra 44 til 38, af Jurister fra 60 til 51, af Medicinere fra 73 til 39. Navnlig det sidste Tal er overraskende, det betyder altsaa, at mens i 1830—34 omtrent tre Fjerdedele var Laudabilister, var Brøken i 1845—49 sunket til knap to Femtedele. Retfærdigheden byder dog at tilføje, at den ca. 1840 indførte medicinsk-kirurgiske Embedseksamen vistnok har betydt en væsentlig Skærpelse af Eksamenskravene.

For os knytter imidlertid Hovedinteressen sig til den anden Linje, den som følges af Kommunitetsalumnerne. Den viser den stik modsatte Udvikling. Selv om man paa Grund af de forholdsvis smaa Tal vil lægge mindre Vægt paa Juristernes og Medicinernes Resultater, der for de førstes Vedkommende viser Fremgang fra 50 til 62 % og med Hensyn til de sidste i hvert Fald giver en betydelig gunstigere Procent 1845—49 (56) end de almindelige Studenter, kan man dog aldrig komme uden om de smukke Tal, som Theologerne frembyder. Her er der væsentlig Fremgang gennem hele Tidsrummet, fra 41 % til 61 %, saaledes at Laudabilisternes Antal altsaa er forøget med Halvdelen i Løbet af denne Tid. Tager vi Studenter af alle tre Fag sammen, betyder Fremgangen i Tiden 1830—45, at medens i det første Aar kun to af fem Alumner kunde vente at opnaa Laud, var dette 15 Aar senere Tilfældet med otte af femten.

Disse Tal viser altsaa en Højnelse af Kommunitets- og Regensalumnernes Niveau gennem Petersens Provstetid, der ikke kan skyldes Tilfældigheder. Ved hans Tiltrædelse stod Theologer, Jurister og Medicinere paa almindelige Studenter Gennemsnitsniveau eller snarest lidt lavere, med andre Ord, man maa ved Valget fortrinsvis have taget Hensyn til Trang og i Sammenligning hermed væsentlig have lukket Øjnene for Dygtighed. Da han havde styret i femten Aar, var Alumnerne Eliten af Danmarks Studenter. Hvad er Aarsagen hertil? Vil man pege paa, at Antallet af Ansøgere var stigende gennem den første Del af Tidsrummet, hvilket muliggjorde en større Kræsenhed i Valget, kan der svares, at det modsatte var Tilfældet henimod Periodens Slutning. Man ledes til at søge efter bestemte Mænd, hvem Æren for Fremgangen kan tillægges. Det theologiske Fakultet havde i samme Tid en Opgangsperiode, takket være Mænd som Hohlenberg, Scharling og — først og fremmest — H. N. Clausen, og de omfattede Stiftelsen med en Interesse som aldrig forhen. Men navnlig fæster dog Opmærksomheden sig ved Professor Petersen. Han tilrettelagde Ansøgningerne om Kommunitet og Regens og deltog i de Møder, hvori Bortgivelsen fandt Sted. Hans hele Virksomhed gik — inden for den faderlige Enevældes Rammer — ud paa en Højnelse af Kommunitet og Regens. Fremgangen i Dygtighed i hans Tid maa sikkert for en Del skrives paa hans Regnskabs Indtægtsside og bliver da det smukkeste Blad i denne Bog.

Overses bør det imidlertid ikke, at der falder en Skygge over dette Billede ved de Alumner, som aldrig nogensinde fuldførte deres Studier og indstillede sig til Eksamen. Tallet paa disse er slet ikke

lille og omfatter for alle Studiefag tilsammen af Alumnerne 1830 ca. 21, 1835 21, 1840 23 og 1845 20, altsaa temmelig konstante Tal (18 %, 18 %, 19 % og 16 %). Nogen Sammenligning med Forholdet for de almindelige Studenters Vedkommende i samme Tid kan vanskelig drages. Først et Studium af Statistiken for en senere Tids Vedkommende vil stille de anførte Tal i den rette Belysning, men det er og bliver en betænkelig Sag, at mellem en Femtedel og en Sjettedel af alle Alumner strandede paa Farten og aldrig naede i Havn. —

Hvor gerne vilde vi ikke kunne studere Fyrrernes Regensjanere nærmere, ogsaa lære deres økonomiske Vilkaar at kende! I Øjeblikket er dette ikke muligt, da der paa Regensen ikke bevares Papirer fra Regensjanernes egen Kreds i denne Periode.

Fra et lidt tidligere Tidspunkt, Aaret 1822, er vi igennem en bevaret Regnskabsbog i Stand til at trænge ind i, hvorledes en Datidens Regensjaner levede. Den senere bekendte Theolog, Carl Holger Visby, en Lærersøn fra Helsingør, der var Student fra Frederiksborg Skole 1818, laa i det nævnte Aar paa Regensen, som han altsaa maa have opnaaet temmelig sent. Kommunitets- og Regensstipendiet var den Gang efter hans Optegnelser 12—13 Rdlr. maanedligt, men hertil kom store Ekstraindtægter, ikke blot ved Undervisning (hos Major Rothe hver Maaned 20 Rdlr.), men ogsaa fra forskellige andre Legater (Frises, Stampes o. s. v.). Resultatet blev, at hans Aarsregnskab balancerede med den betydelige Sum af 833 Rdlr. Ca. 1700 Kroner om Aaret, foruden fri Bolig og Brændsel, var dog virkelig ikke saa ringe! Men det mærkeligste er, at naar man gennemgaar hans Udgiftsposter, findes der saa lidt opført til Kost; — en Gang imellem spiser han i Studenterforeningen til et Par Mark eller gaar til Konditoren; — saa at man maa tro, at han i det væsentlige er bleven forsynet med tør Kost hjemmefra og har faaet gratis Middagsmad hos forskellige københavnske Familier. Under disse Forhold maa hans økonomiske Status næsten betegnes som glimrende.

Men Pengene fik i hvert Fald Ben at gaa paa, hver eneste Skilling. Nogle Artikler maatte han jo ogsaa købe, og de var, sammenlignet med Nutids Priser, ingenlunde billige. For 4 ₤ hvidt Sukker maatte han betale 1 Rdlr. 1 Mrk., Puddersukker var kun Marken billigere; ½ ₤ The kostede 5 Mrk., 1 ₤ »fineste Vanille Chokolade« 1 Rdlr. 2 Mrk., ¼ ₤ Virginiatobak 1 Mrk. 8 Sk. og 2 Appelsiner 1 Mrk. Men det meste gik til, hvad der vel maa betegnes som Luksus, i hvert Fald til Udgifter, som man ikke vilde vente af en fattig Regensjaner

i vort Lands fattigste Periode. I Aarets Begyndelse er der Nytaarsdrikkepenge til alle mulige Personer, f. Eks til Portnerkonen, hos Reitzel og i Studenterforeningen, heldigvis en nu ukendt Byrde. Hele Aaret igennem er der stadig Pengegaver til fattige. Men den

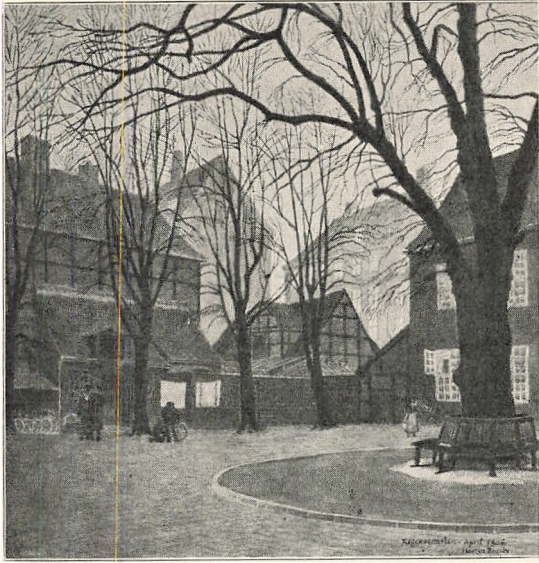


Fig. 31. Regensgaarden mod Vest.

gode Hr. Visby spiller ogsaa en hel Del Kort (Piqvet og Whist), han køber Tidsskrifter og Bøger, f. Eks. Bredahls dramatiske Scener, og gaar jævnlig i Teatret, ligesom han er Medlem af »det scientificke Læseselskab«. Han anskaffer dernæst Kobberstik og Schakspil, løser Passertegn til Voldden og Kastellet (til ikke mindre end 4 Rdlr. 3 Sk.), køber Silkehat hos Møller i Pilestræde (6 Rdlr.) og faar sig en ny Kjole. Men navnlig har han en Passion for at tage Lotterinumre paa

de underligste Ting, en Seglsamling, en Atlaskes Taske o. s. v., maaske ogsaa en Form for Fattigunderstøttelse i Datiden. Da Foraaret kommer, maa han af og til af med en Mark til Vægteren »for at hjælpe mig ind ad Vinduet«, og i selve Sommertiden er han Feriegæst paa Herregaarden Aggersvold, hvilket koster svære Drikkepenge til Tjener, Pige og Kusk. Da han endelig til Julen flottes sig med store Gaver: Et Mærskumspibehoved til 12 Rdlr. til hans Fader, en Hat til 9 Rdlr. til Moderen, kan man forstaa, at Budgettet trods den smukke Indtægtsside ikke kan bære sig. Naar han i Aarets Løb kommer i øjeblikkelig Forlegenhed, maa han derfor stampe Penge ved at sælge en eller anden gammel Skolebog.¹⁰⁹⁾

Man kan næppe tro, at dette Liv skulde være typisk for Regensianerne paa Nyerups Tid; herimod taler bl. a. Balthasar Bangs Student Volmer (S. 29). Heller ikke i Fyrrerne har det været Tilfældet, selv om Livet paa Gaarden til alle Tider har frembudt visse Forskelligheder.

Et Træk, som forøvrigt skilte Datidens Regensianere fra Nutidens, var den højere Gennemsnitsalder, som den Gang fandtes. De skæggede Alumner paa Regensbillederne virker nu overraskende paa os. Vælger vi t. Eks. Aaret 1845, var da af 95 Regensianere de 24 over 25 Aar gamle, enkelte endda oppe i Trediverne. Det var den Slags Studenter, som Ploug kaldte:

Karle paa en syv til otte Aar,
Som alt har spilt saa tidt og faaet Beter;

og hvis Fremtid han udmalede paa følgende Maade:

Og skal tildels engang som Præster
I Jyllands bakkede, lyngbrune Egn
Besørge Hymens og Vor-Herres Tempel
Og spille Femkort med en mæsket Degn.

Nationalt set har det Interesse, at paa et Tidspunkt, da de slesvigske Studenter som Regel gik til Kiels Universitet, fandtes der dog Undtagelser, og at dette ogsaa afsatte sine Spor paa Regensen. I det nævnte Aar fandtes der saaledes tre sønderjydske Alumner (fra Jels i Haderslev Amt, fra Sønderborg og fra Flensborg).

Et nyt Element dukker op paa Gaarden i denne Periode. Da Provsten 1840 indsendte Ansøgningerne fra Kommunitetsalumnerne om Regens, gjorde han opmærksom paa, at der herimellem for første Gang var en Mosait, stud. med. Haurowitz. Han pegede paa, at da alle Ansøgerne kunde faa Plads, vilde en Forbigaaelse i dette Tilfælde blive et Præcedens, men han mente, at man af principielle Grunde burde sige Nej. Dette Standpunkt vandt dog ikke det theologiske Fakultets Bifald, da Bekendelse af den kristne Religion efter dets Mening ikke burde gøres til Betingelse for at opnaa et Stipendium. Derimod mente man (o: H. N. Clausen) at burde overveje, »hvorvidt der muligen af Strengheden i at efterleve de jødiske traditionelle Forskrifter med Hensyn til ydre Skik og Levemaade kunde opstaae Forstyrrelser eller Ubequemmeligheder for Contubernalen«. Man kunde jo nemlig komme til at staa over for en almindelig Vægning ved at have jødiske Kontubernaler, og i saa Tilfælde vilde man nødvendig anvende Tvangsmidler som Lodtrækning. Universitetsdirektionen skar derimod gennem det Hele ved den 7. Novbr. at erklære, at den var enig med Fakultetet i, at Mosaiter var ligeberettigede med de studerende af Folkekirkens Lære. Det lykkedes ogsaa at finde en Mand, som var villig til at tage Haurowitz til Kontubernal. Men allerede

da det næste Tilfælde forelaa, viste der sig Vanskeligheder, og denne Gang maatte man tage til Takke med en Kontubernal, der var skyet af alle paa Regensen.¹⁰⁾

Ogsaa med Hensyn til de privilegerede Alumners Stilling fandt der Ændringer Sted. Ved Direktionsskrivelse af 27. Decbr. 1828 var det blevet slaaet fast, at enhver Student, der kom herved fra Færøerne, Island og Grønland, var ligefrem berettiget til — efter at have taget Artium med en saadan Karakter, som overhovedet gav Adgang til akademiske Beneficier, — straks, naar Plads blev ledig, og han søgte derom, at nyde Kommunitet og Regens. Trangsattester kunde altsaa ikke fordres af disse privilegerede Alumner. Fire Aar senere gjorde Direktionen Kongen opmærksom paa, at Kommunitetsstipendiets laveste Grad (Klosterdaleren pr. Uge) var for lidt til at underholde de islandske Studenter, som sjældent kunde faa Hjælp hjemme fra, og som paa Grund af deres manglende Sprogkundskaber havde svært ved at komme til at undervise i København. Universitetsdirektionen bemyndigedes da til, naar der forelaa Ansøgninger derom, paa et Aar ad Gangen at tilstaa islandske Studerende dobbelt Portion af Kommunitetsstipendiets nederste Grad, naar baade deres Trang og Flid var tydeligt godtgjort.

Derimod holdt man principielt over, at de privilegerede Alumner, som havde gaaet i Skole i Danmark, eller som ikke straks efter Studentereksamen havde søgt Stipendiet, derved havde forbrudt deres Ret til at komme i Betragtning. Men i 1841 indkom der fra Amtmand Pløyen paa Færøerne en længere Skrivelse, hvori han tog til Orde for, at ogsaa de Færinger, som ikke var dimitterede direkte fra Øerne til Universitetet, skulde betragtes som privilegerede. Skønt Direktionen ikke kunde slutte sig til Amtmandens juridiske og historiske Bevisførelse, fandt den dog af Billighedshensyn at burde støtte hans Ønske om en Begunstigelse. 6te Nvbr. resolverede derfor Kongen, at da der ingen lærd Skole fandtes i Grønland, og den lærde Skole i Thorshavn var nedlagt, skulde Studenter fra disse to Bilande, hvis Forældre var indfødte eller dér bosatte danske, regnes for privilegerede til Kommunitetet. Dog maatte de ikke have opholdt sig i Danmark over 5 Aar, og de skulde præstere Beviser for Trang og Dygtighed. Allerede i Forvejen fandtes (fra 1826) den Begunstigelse for Island, at visse særdeles dygtige Disciple kunde opnaa gratis Undervisning i en af de sjællandske Latinskoler og efter Studentereksamen staa som ligeberettigede med de Studerende, der dimitteredes direkte til Universitetet.

Islænderne var i det Hele Kommunitetets Kælebørn. Selv den skikkelige Nyerup fandt, at det gik for vidt, og at Stipendiet blev tildelt Studenter fra Island, som slet ikke behøvede det, som det f. Eks. var Tilfældet med den rige Konferensraad Magnus Stephensens Søn. Men Islænderne beraabte sig paa deres Privilegium, og Danske Kancelli gav dem Ret. Det eneste, man opnaaede, var den tidligere anførte Bestemmelse 1832 (Side 55), som gav de almindelige Kommunitetsalumner Erstatning, naar de privilegeredes Antal overskred 20. Men for Regensens Vedkommende kunde ingen saadan Ækvivaluering finde Sted, og Følgen var, at samtidig var en Tredjedel af alle Regenspladserne i Hænderne paa privilegerede Alumner.¹¹¹⁾

Men selv om Islænderne mødte megen Velvilje fra oven, kan det ikke siges, at de faldt særlig godt til paa Regensen. I nogen Grad skyldtes dette de danske Studenter Eksklusivitet, men ikke mindre Islændernes personlige Egenskaber. Dog maa det erindres, at det i Forhold til deres meget betydelige Antal er grumme faa Konflikttilfælde, som er komne til vor Kundskab. I Reglen er Spændingen mellem de to Nationaliteter bleven holdt under Bevidsthedens Tærskel. Men nogen virkelig Amalgamering fandt ikke Sted, og at Islænderne ogsaa var lokalt afgrænsede, med Hovedkvarter paa 6te Gang, bidrog sit til at gøre dem til en Stat i Staten.

I Virkeligheden var de Forhold, hvorunder mange islandske Studenter levede i den fremmede Stad, hvis Sprog de tit kun maadeligt forstod, saa triste, at man snarest maa undre sig over, at der ikke indtraf flere Ulykkestilfælde. Af og til hører man om en, som forfalder, bliver ude om Natten og kommer tilbage om Morgenens i beskænket Tilstand. Saa ender det som oftest med, at han ved sine Venners og Slægtninges Indflydelse bliver sendt hjem med et af Skibene, hvis han da ikke atter gaar i Land i Helsingør med Rejsepengene i Lommen og begyndte paa en frisk. Men selv blandt dem, hvem det ikke gaar saa galt, er der Eksempler paa en Dovenskab, som fører til non contemnendus til Eksamen, eller paa et Griseri saa stort, at de ikke en Gang kan faa nogen af deres Landsmænd til at bo sammen med sig.

Over dette Bundfald hæver der sig imidlertid Skæbner af ædlere Art. I 1836 var en islandsk Alumne ved Navn Stephensen bleven grebet af Vægteren, fordi han havde slaet en Mand paa Christianshavn under en Trætte; han spændte imidlertid Ben for Vægteren og undløb, men blev atter paagrebet og bragtes paa Stationen. Efter at der her var taget Rapport i Sagen, lod Politidirektøren ham

følge hjem til Regensen af en Betjent. »Paa Veien spurgte Stephensen denne, om han havde kiendt Einarson, og yttrede, at han vel efter det Passerede kunde have Grund til at gjøre det Samme som denne«. Politibetjenten var nu saa uforsigtig ikke at følge Stephensen helt op paa hans Værelse, han nøjedes med at anbefale Portnerkonen at tage sig af ham, men det var for sent, han var allerede igen sluppet bort fra Gaarden. Næste Morgen tidlig fandtes hans Lig i Kanalen mellem det kgl. Theater og Gammelholm, »netop hvor Einarsons Liig for nogle Aar siden blev fundet«. »Dette er det Factiske ved Sagen«, skriver Regensprovsten, »og føies dertil, 1) at de nylig fra Island hidkomne Breve intet indeholde, der kunde virke skadeligt paa hans Sind; 2) at de havde bragt en Anvisning paa 50 Rbdlr., som han ikke havde hævet; 3) at han havde begyndt paa Breve til Island, som aldeles ingen Oplysning indeholde; — og 4) at han samme Aften, da han gik ud, har været hos Reitzel for at bestille Bøger; — saa er det i høi Grad sandsynligt, at ene allene krænket Æresfølelse over det Passerede, hvis Følger han i sin exalterede Sindsstemning har udmalet sig paa det Værste, har bragt ham til at styrte sig i Døden«.

»Denne Tildragelse har dybt bevæget mig. Han var maaske den dygtigste Islænder, her har ligget i min Tid. Han var den første Islænder, der har været Medlem af Læseforeningens Inspectorat. Han var agtet og afholdt af os Alle. Desværre hører jeg, at han nu og da i den sidste Tid er seet i beruset Tilstand. Der forsikkes imidlertid, at blot 2 Snapse havde denne Virkning paa ham.«¹¹²)

Der ligger dog vel mere end en individuel Forskel i, at Islænderen, som er kommet paa Afveje, i sin Ophidselse frivillig søger Døden, medens Danskeren glider dybere og dybere, indtil han som subsistensløs Landstryger hjemsendes af en holstensk Øvrighed.

En meget forskellig Skæbne frembyder en anden Islænder, Grimur Thomsen, der nogle Aar efter sin store Landsmand Jon Sigurdsson i Begyndelsen af Fyrrerne boede paa Regensen. Om end mindre berømt end denne naaede han baade at blive Dr. phil. og Legationssekretær i Udenrigsministeriet, og saa havde han endda regensielt set det Fortrin at have deltaget ivrigt i Livet herinde, særligt ved de skandinaviske Møder. Men ingen, som kendte den højst elegante og korrekte Legationsraad i senere Tid, vilde have anet, at hans Ungdoms Annaler paa Regensen taler om et temmeligt uomgængeligt og lidenskabeligt Sind, saa at hans Kontubernal ikke vilde bo sammen med ham, fordi han var saa urolig, hans Karl klagede over at have sin Løn til Gode hos ham, og tilsidst blev han adgangsforment paa

Læsesalen, fordi han i en Ordstrid med en anden Regensianer havde slaet ham paa Øret.¹¹³⁾ Hvor forskellig end Grimur Thomsen i det Ydre var fra mange af sine Landsmænd, var han aabenbart i Besiddelse af Karaktertræk, der skilte ham fra de almindelige danske Alumner.

Vender man sig for Islændernes Vedkommende til Statistiken, gælder det her, som vi saa ved visse Studiefag, at Tallene er saa lave,



Fig. 32. Regensens nordre Floj.

at man maa være varsom med at bygge meget paa deres Udsagn. I de fire Aar 1830, 1835, 1840 og 1845 fandtes der paa Kommunitetet henholdsvis 11, 14, 10 og 5 islandske Alumner. Et ejendommeligt Træk, som næppe skyldes noget Tilfælde, er, at saa mange af disse aldrig kom op til Eksamen. Dette galdt af de nævnte 40 for mindst 16, altsaa henimod Halvdelen. Gennemførtes Studiet, var Resultatet forøvrigt slet ikke saa daarligt, saaledes fik af de 24 Kandidater 7 Theologer, 5 Jurister og 1 Mediciner Laud. Islænderne studerede som Regel Theologi eller Jura, sjældnere Medicin; derimod var der adskillige af dem, der tegnede sig som stud. philos. og altsaa heller ikke naaede videre end til anden Eksamen.

Men de privilegerede Alumners Rækker blev i denne Periode udvidet med nye Klasser, som gjorde Sammensætningen endnu mere broget. I 1839 ansøgte Præsten ved Zions Menighed i Trankebar om, at Privilegiet maatte blive udstrakt til ogsaa at omfatte østindiske Embedsmænds og Undersaatters Børn, samt at disse maatte faa fri Adgang til de Skoler, som forberedte til Universitetet. Det theologiske Fakultet stillede sig straks meget køligt over for Andragendet. Hvad de indfødte angik, pegede det paa Forskellen mellem Biland og Koloni, da det Motiv, som ledede Staten over for Island, nemlig at fremme Landets Kultur og Beboernes Dannelse, ikke galdt over for Østindien; og med Hensyn til de danske hævdede man, at de i Reglen kun blev kort Tid i Østen og næsten altid virkede som Købmænd eller Plantere, hvad der ikke gjorde dem berettigede til offentlig Understøttelse. Ikke desto mindre kom der snart efter den nye Konges Tronbestigelse en kgl. Resolution (18. Decbr. 1840), hvorved baade Sønner af Embedsmænd og af andre Undersaatter, der vedblivende havde Ophold i østindiske Kolonier eller var døde derude, blev ligestillede med de øvrige privilegerede til Skolefriplasser, Kommunitet og Regens, dog paa Betingelse af, at de var velbegavede og præsterede Uformuenhedsattest. I sidstnævnte Henseende var den nye Klasse altsaa stillet lidt uheldigere end de tidligere, men det Hele fik kun ringe Betydning, da Trankebar faa Aar efter solgtes til England. Desuden lykkedes det Fakultetet 1842 at afslaa et lignende Angreb af de vestindiske Embedsmænd, idet man henviste dels til deres forholdsvis betydelige Antal, dels til den fordelagtige økonomiske Stilling, de fleste indtog, hvorfor det vilde være urimeligt at jevnstille dem med Ostindianerne.¹¹⁴⁾

Ogsaa de grønlandske Missionærer var Genstand for Autoriteternes kærlige Omhu, selv i Tilfælde, hvor de ikke havde svaret til Forventningerne. I 1828 havde saaledes en saadan Alumne efter 4 $\frac{1}{2}$ Aars Stipendium opnaaet at blive Kandidat med Non, og trods Regensprovstens Modstand fik han dog Universitetsdirektionens Tilladelse til at beholde Stillingen til det følgende Foraar, da Skibet til Grønland afgik, fordi Seminaristernes Privilegier efter de gamle Reskripter af 1737 og 1770 endnu ansaas for at staa i Kraft. Saaledes er det virkelig den Dag i Dag. Da Petersen efter sin Tronbestigelse fik Ordre af Missionskollegiet til at modtage en Seminarist paa Regensen, søgte ogsaa han at knibe ud med en Henviisning til, at alle Pladser for Tiden var besatte. Svaret fra Direktionen blev, at man skulde anbringe ham efter den første Vakance. I 1845 op-

naaede Missionskollegiet, der bestod af saa betydelige Mænd som Stemann, Mynster og L. N. Hvidt, endogsaa en kgl. Resolution paa, at de grønlandske Stipendier skulde indbetales i Missionskassen for den Tid, som forløb fra Missionærernes Afrejse til Grønland og til deres Overtagelse af en Stilling deroppe.¹¹⁵⁾

Derimod begyndte der paa andre Punkter en gavnlig Indskrænkning af de ekstraordinære Kommunitetsportioners Tal, som ikke var i Samklang med Tidens Tanker. Da »De 32 Mænds Skole« blev ophævet 1841, bortfaldt hermed det Kommunitetsstipendium, som Læreren havde oppebaaret. Som Afvikling tillod man ham at beholde det paa Livstid, »da han i 38 Aar har røgtet sit Kald med Nidkærhed og Retskaffenhed og til sine Foresattes fulde Tilfredshed«. Betydningen af at vinde denne Pengesum tilbage var paa Grund af Kommunitetets blomstrende Tilstand kun ringe, og nogen Plads paa Regensen opnaedes ikke ved Forandringen; saa vilde det have været bedre, om man kunde have lagt Haanden paa Landmaalernes Værelser.¹¹⁶⁾

Man tog imidlertid et langt Skridt frem paa et andet Punkt. Fyrernes største Begivenhed paa Regensen var sikkert i de dalevendes Øjne hverken Hostrups Nytaarssang eller Svenskernes Besøg, men den store Ombygning, som strakte sig over en Række Aar. Det var en Fortsættelse af, hvad Petersen havde paabegyndt i Trediverne (Side 66), men rigtignok i langt større Stil. Direktionen erkendte 1843, da Spørgsmaalet en Gang var rejst, det ønskelige i, at Regensen »kunde gives en til sit Formaal svarende hensigtsmæssig Indretning, hvorved Bygningens enkelte Lejligheder kunde blive saa hyggelige og bekvemme, at de, bedre end nu er Tilfældet, kunde fyldestgøre de Fordringer, som Nutiden gjør til endog de simpleste Beboelseslejligheder«. Den sluttede sig derfor til Fákultetets Ønske, der gik ud paa, at der i alle Værelser, hvor saadanne i Forvejen ikke fandtes, skulde opsættes Brystpaneler og nye Yderdøre ud til Gangene, ligesom de sidste Stengulve skulde afskaffes. Til hele Reparationen stillede der en Sum af 2000 Rbdl. til Raadighed, dog fordelte over tre paa hinanden følgende Aar.

Da man først havde taget fat, blev man heldigvis ikke staaende herved. Det følgende Aar forøgedes Bevillingen med endnu 1000 Rbdl., da det under Arbejdet havde vist sig, at Skrøbelighederne var endnu større, end fra først af ventet. Paa tredje Gang maatte saaledes Skillerrummene paany opmures, da de var ganske faldefærdige. I 1845 gik man endnu videre. Man vedtog da en Udvidelse

af de smalle Trapper paa første og anden Gang, hvor man tidligere havde maatte hejse Møblerne op til øverste Etages Gangvinduer og trække dem ind heraf; en Indretning af otte (senere tolv) nye Ene-kamre sammesteds og en Nedrivning af de mange overflødige Skor-stene, saaledes at flere Kakkellovnsrør lededes ind i samme Skorsten. Endelig sattes Ombygningen i Forbindelse med den tidligere nævnte Flytning af Læsesalen fra anden Gangs Stue til Kirkegangen samt Indretning af en Vaskekælder og et Karlekammer. Den Tanke havde ogsaa været oppe — hos H. N. Clausen og Justitsraad Lautrup, — at lægge Lejlighederne paa første og anden Gang om, saa at Læse-værelserne kom yderst, hvilket vilde give det Hele »et pynteligere Udseende« for besøgende. Fabricius fraraadede imidlertid dette, fordi der var større Ro til Læsning i Inderværelserne, og de var meget lunere og lettere at varme. Herved blev det. Men hele denne Ud-videlse af Planen krævede yderligere Bevilling af 1—2000 Rbdl.

Ombygningen gik nu sin Gang; de Alumner, hvem den ramte, fik Huslejhjælp, og man udnævnte under denne Overgangstil-stand saa faa nye Regensalumner som muligt. Fabricius følte sig naturligvis højst utilpas i denne Periode; han klagede ogsaa over Haandværkerne, som havde maalt Værelserne galt op, og nær havde anbragt hans Dør rent forkert. »Men saadan er vore Haandværkere, man maa see dem bestandigt paa Fingrene«. Men — hurtigt eller langsomt — skred Værket fremad, og selv om det ikke, saaledes som den senere Ombygning i 1907, bidrog til at forandre Regensens Ydre og give dette et lysere og mere indbydende Præg, er der dog ikke Tvivl om, at det i al Beskedenhed medførte en væsentlig For-andring til det Bedre, som Datidens Alumner indsaa og var taknem-lige for.¹¹⁷⁾

I Forbindelse med Reparationerne stod ogsaa en ganske ejendom-melig, af Regensens berømte Lind. I Marts 1845 opstod der alvorlig Ængstelse, da det gamle Træ i den haarde Vinter begyndte at slaa Revner. Den største af disse, som viste sig paa Siden mod Køb-magergade, strakte sig fra Roden tre Alen opad og var meget dyb. Fabricius opstillede den Hypotese, at det var Safterne, som hen mod Foraaret steg op i Stammen, og da de frøs, frembragte Revnerne. Han var meget grebet: »Vort Træ! Vort Træ! Jeg er bleven ganske melankolsk ved at betragte det!« Petersen henvendte sig om Hjælp til Professor Schouw, som sendte Gartneren ved botanisk Have Weillbach til Hjælp. Denne anbefalede, saa længe det frøs, at dække Revnen med en Æltning af Ler og Kogødning; senere vilde han lade

lægge Jernbaand om Stammen. Heldigvis viste dette sig ufor­nødent, og overhovedet havde den stærke Ængstelse ikke været nødvendig. Den 60-aarige Lind overstod ikke blot Krisen, men viste ikke senere foruroligende Tegn. Den fortsatte med fuld Kraft en Tilværelse, der ikke var begrænset af to Menneskealdre og i det Hele ikke kunde siges at have sin Grænse.¹¹⁸⁾

En mindre Fordel end Ombygningen, men dog ikke helt til at foragte, var den stadig voksende Strøm af smaa Regenslegater, som undertiden oprettedes af forhenværende Regensianere, der var bleven bløde om Hjertet ved at tænke paa deres Ungdoms lykkelige Dage (K. G. Groths). I hin Tid, da Penge var mere værd, var disse »Støvlelegater« til større Glæde end nu, da mange af dem i det Højeste er bleven til »Støvlefor­saalingslegater«. Nogle Legater, som var gaaet ind i Massen af Kommunitetsmidler (som Nolds), frigjordes atter; til Gengæld blev det Bingske Legat, som hidtil havde været udbetalt til Regensalumner med 12 Portioner, fra 1841 indskrænket til 10. Fra 1848 bestod derfor Regenslegaterne af følgende Række:



Fig. 33. Fr. Fabricius.

Anonymi,	Groths,
Bangs,	Holms,
Bartholin-Finckes,	Julianum,
Bings,	Justesens,
Brochmand-Mule-Fiurens,	Masio-Rostgaards,
Dalgaards,	Müllers,
Decollatæ Virginis,	Nolds og
Domus Regiæ,	Rostgaards.
Gluds,	

Hvis man finder Rækken statelig, bør det ikke glemmes, at Størrelsen af de halvjaarlige Portioner ligger mellem 21 Kr. 12 Øre og —

— 4 Kr. 69 Øre. Perioden efter 1848 har forøget Legatrækken med endnu fem: Fabricius', Grams, Frk. Loreks, Julius Lassens og Buscks, men Summen af disse overstiger til Gengæld betydeligt de ovennævnte syttens. En heldig Bestemmelse var det dog, at Universitetsdirektionen 1839 besluttede, at der ikke længer skulde tages Hensyn til den almindelige Bestemmelse i Fundatserne, hvorefter Legaterne var henlagte til bestemte Regenskamre.¹¹⁹⁾

Som det tredje Fremskridt i denne Tid, der kom alle Regensianere til Gode, kan nævnes det Dyrtidstillæg, der udbetaltes i Sommerhalvaaret 1847 som en Optakt til den forestaaende Forhøjelse af Stipendiet. Selv om det kun drejede sig om 2 Rbdl. om Maaneden, havde Sagen ogsaa en principiel Betydning. Det blev ikke sidste Gang, der blev banket paa denne Dør under kritiske Forhold.¹²⁰⁾

Endnu kan det bemærkes, at det 1844 tillodes Stipendiebestyrelsen at yde rentefrie Studielaan af Kommunitetets Midler til særligt kvalificerede studerende, og at dette skulde ske efter lempelige Regler. Senere sattes Maksimumslaanet for hver enkelt Student til 100 Rdlr., og det hele udestaaende Beløb til 1000 Rdlr. Det var saaledes ret beskedne Summer, hvorom det drejede sig, men et vigtigt Princip var knæsat, og Sagen var af Betydning, ikke blot for de Studenter, som endnu ikke havde opnaaet Stipendiet, men ogsaa og særlig for dem, hvis Regenstid var udløbet, uden at de endnu havde naaet at gøre sig færdige til Eksamenbordet.¹²¹⁾ —

Til Billedet af Regenslivet hører dog ogsaa at dvæle korteligt ved den Skare Bestillingsmænd, som havde til Opgave at gøre Livet behageligt for Alumnerne. I første Linje blandt dem staar Underbetjent og Portner. De to Stillinger havde oprindelig været forenede, men 1777 var den daværende Portner blevet omdøbt til »Betjent«, og 1782 var Arbejdet blevet delt mellem en »Dagvægter« eller »Svejtser« (senere »Portner«) og denne Betjent. Ligesom han havde sin Instruks (S. 91), fik ogsaa Portneren Jens Mortensen 1842 en saadan, der paalagde ham »den nøieste Opsigt med alle de Ind- og Udgaende paa Regentsen, som ikke høre til Stiftelsens Beboere«. Han skulde passe paa, at uvedkommende ikke opholdt sig i Gaarden eller paa Gangene, at ingen bar noget ud uden at kunne gøre Rede for, hvad det var, og at uvedkommende ikke tog Ophold herinde, hvad der øjeblikkelig skulde meldes til Provsten. Naar det endvidere paalagdes ham at afværge alle Opløb i Nærheden af Regensen, var der dog heldigvis tilføjet den Begrænsning: »efter Mulighed«. Men i fornødent Fald skulde han i Petersens og Fabricius' Fraværelse laase Porten

og ikke lade andre end Beboerne slippe ind, enten herigennem eller gennem Provstens Gadedør.

Andre af hans Pligter faldt uden for denne Politimyndighed. Han skulde paa Forlangende vække Alumnerne, »om det end var Kl. 4«, og lægge i deres Kakkellovne. Fra Kl. 5 skulde han i de følgende tre Timer paa Forlangende levere kogt Vand gratis, og ligeledes om Eftermiddagen fra Kl. 5 til 8. Dette var naturligvis Thévand, og Alumnerne havde desuden Ret til fra 1ste Maj til 31te Oktbr. at faa Gløder til deres

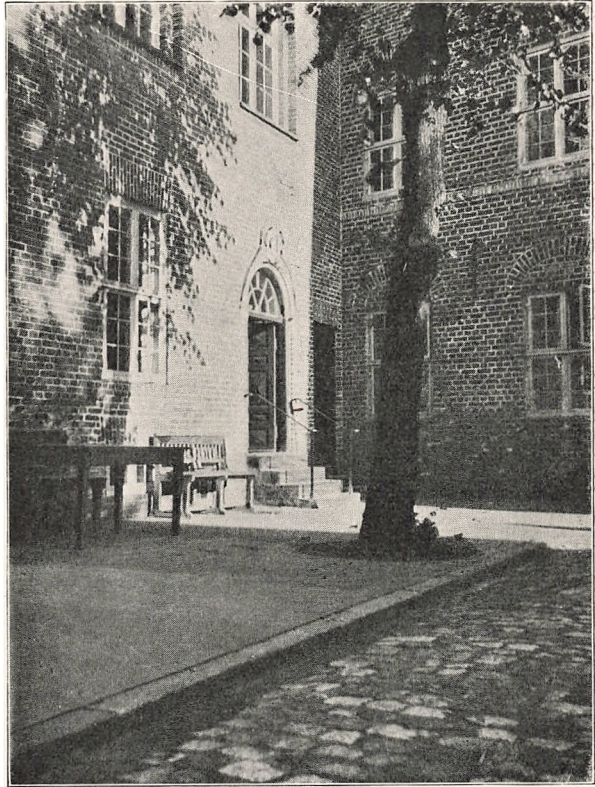


Fig. 34. Regensgaardens sydøstlige Hjørne.

Fyrfade. Porten holdt han aaben fra Kl. 5 Morgen (om Vinteren Kl. 6) til Kl. 12 Nat, hvorefter han ikke maatte lukke nogen ind uden Provstens Tilladelse. Denne var overhovedet hans nærmeste foresatte, og til Tegn herpaa afleveredes Portnøglen hver Aften og hentes hver Morgen i Provsteboligen. Vederlaget var, foruden Fribolig ved Porten med $5\frac{1}{2}$ Favne Brænde, to Rbdl. om Ugen samt 15 Rbdlr. aarlig »til en varm Overkjole«, altsaa kun den halve Løn af, hvad Underbetjenten oppebar.

Delingen af det gamle Embede mellem Portneren og Økonomen var sikkert uheldig og gav Anledning til idelig Kompetencestrid. I 1840erne sank Vægtskaalen i Provstens Øjne til Portnerens Fordel. Nørschau faldt tidligt af, som man ser af Fabricius' Klager over ham (S. 141). I 1847 mødte 72 Regensianere op med Anker over, at han ikke førte gode Spise- og Drikkevarer til gængse Priser. Tilladelsen til at holde Udsalg vilde man have forandret til et Paabud. Provsten

gjorde opmærksom paa, at hvis man paalagde ham at sælge, maatte man ogsaa paalægge Alumnerne at købe. Men selv i saa Fald kunde Nørschau ikke konkurrere med de omboende Leverandører. Paa-lagde Regensbestyrelsen Handelen, maatte den ogsaa paatage sig Kontrol med Kvalitet og Pris, indestaa Underbetjenten for hans Betaling o. s. v. Alt dette var umuligt. Derimod vilde Provsten, hvis Tillid til Menneskene aabenbart var vokset med Aarene, gaa med til, at ogsaa andre end Mænd maatte bringe Varerne rundt paa Værelserne, dog med den karakteristiske Tilføjelse: »Der sørges naturligvis for at have anstændige og ikke for unge Personer«.

Problemet løstes ved Nørschaus pludselige Død. Han var allerede flere Aar tidligere faldet ned ad en Trappe og havde forslaaet Hovedet, saa at han maatte paa Hospitalet. Nu havde han et lignende Ulykkestilfælde, som medførte hans Bortgang. Petersen havde under hans Sygdom overdraget hans Forretninger til Jens Mortensen, »der er en i alle Henseender paalidelig Mand«. Heri var Alumnerne for saa vidt enige med ham, som de betragtede Portneren som Provstens Spion og havde hævnnet sig paa ham ved Øgenavnet »Jamben«. Prof. Petersen optog nu Fabricius' gamle Forslag om en Forening af de to Stillinger, dels for at spare, dels fordi Underbetjentens Forretninger i Virkeligheden kun var ubetydelige. »En saadan Post, — hvad Erfaring flere Gange har viist, — fører til et ørkesløst Liv og dermed sædvanligen forbundne Følger«. Betjentboligen inde i Gaarden blev saa opgivet, Portneren fik til Gengæld sin Lejlighed udvidet, derved at de to tilstødende Alumneværelser inddroges deri. Hermed fulgte 8 Favne Brænde, som ganske vist ogsaa skulde benyttes til Rengøring og Alumnernes Forsyning med varmt Vand, samt Underbetjentens Løn (250 Rbdl.) foruden Kostpenge til Regenskarlen etc. Det havde været paa Tale, at Viceinspektør skulde overtage den tidligere Underbetjentbolig, men Enden blev, at de Alumner paa 4de Gang Nr. 3 og 4, som var blevet husvilde ved Portnerboligens Udvidelse, rykkede ind i den forladte Underbetjentlejlighed i Kirkegangen.

Derimod lykkedes det ikke Viceprovsten i denne Omgang at vinde Sejr for sin anden Plan, nemlig at man skulde afløse Portnøglerne, hvis Antal og Benyttelse stadig tog til, med en fast Nattevagt. Petersen vilde nødigt opgive sin kære Nøglereform og indvendte, at selv om Alumnerne nu blev »mere end tilbørligt ude efter Portlukningen«, vilde dette formodentlig tage endnu mere til under en Nattevagt. Man vilde heller ikke kunne hindre, at fremmede blev paa Regensen efter Portlukningstiden, da de stode paa, at Natte-

vagten nok vilde aabne for dem. Selv om Nattevagten fra Begyndelsen var ædruelig, ærlig og paapasselig, vilde det være yderst vanskeligt for ham at bevare disse Egenskaber. Men Hovedsagen for Provsten var følgende: »Den Control, som man ved Nattevagten skulde have med, hvad der passerer paa Gaarden om Natten, vilde snart reduceres til Lidet eller intet, da han af Føielighed, ved Over-talelse, Bestikkelse, og overhovedet for at staae sig godt med Alumnerne vilde fortie det. I Begyndelsen vilde dette skee som Undtagelse, senere af Vane. Efterkom Nattevagten sin Pligt, vilde man betragte ham som Provstens Spion«. Resultatet blev da ogsaa, at først da Petersen laa i sin Grav, kom der Nattevagt paa Regensen.

Regenskarlen og Rengøringskonerne lod kun høre fra sig, naar der var Tale om Lønforhøjelse. Petersen var altid rede til at gaa i Ilden for dem, og en Gang var han det i dobbelt Grad, nemlig da han i Decbr. 1843 blev klar over, at der ved den kort forinden indførte Nyordning var gjort Tyendet Uret, da man ikke havde kunnet overskue Tilvæksten i Arbejdet og derfor havde ansat Lønnen for lavt. Han satte sig da straks i Bevægelse, og det lykkedes ham ogsaa efter nogle Maaneders Anstrengelser at opnaa et betydeligt Tillæg. Hvilke Vanskeligheder der forøvrigt den Gang var med at skaffe ordentlige Folk, fremgaar af Regenskarlen Jørgen Jacobsens Skæbne. Efter at have-tjent i omtrent 20 Aar paa Gaarden og altid have opført sig tilfredsstillende, forfaldt han og maatte en Tur paa Hospitalet for Delirium. Han vendte derefter tilbage til sin Plads. »Jeg har formanet ham paa det bedste«, ender Provsten beroligende sin Beretning i Dagbogen.¹²²⁾

De øvrige Karle paa Regensen, der stod i privat Tjenesteforhold til Alumnerne og lønnedes af disse, gav derimod stadig Anledning til Rivninger. Snart laa Skylden paa den ene, snart paa den anden Side. Undertiden, som i Nvbr. 1843, blev en Karl overbevist om Utroskab mod sin »Herre«, og Meningerne om Fremgangsmaaden over for ham var da delte, idet som Regel en Gruppe af Regensianerne vilde lade Naade gaa for Ret. Til andre Tider var det Karlens Rettigheder, som ikke overholdtes fra Alumnernes Side. I Slutningen af 1847 vedtog derfor en Generalforsamling, at den Karl, som ved en Maanedes Udgang ikke havde faaet sin Løn fra sin Herre, gennem Karleinspektørerne kunde faa den udlagt hos Regensprovsten i vedkommendes Stipendium for den følgende Maaned, men at han til Gengæld fortabte sin Ret, hvis han ikke foretog Henvendelsen. En Fjerdedel af Regensianerne protesterede øjeblikkelig hos Petersen mod »Forudsæt-

ningen om Uredelighed som en nødvendig Egenskab for en Regentianer«. Fabricius fandt ogsaa Generalforsamlingsbeslutningen noget »udelicat«, men han indrømmede, at »Studenternes Letsindighed i Pengesager er grændseløs«. Forøvrigt troede han, at Beslutningen snarere vilde skade end gavne Karlene, da den, som klagede, udsatte sig for at blive herreløs. Resultatet blev imidlertid, at Stipendiebestyrelsen bevilgede en ny Generalforsamling, som dog først blev holdt i Februar 1848. Her nedsattes der en tre Mands Komité, som skulde hæve hele Beløbet af Karlelønninger hos Provsten og selv fordele dem. Men da ikke blot Provst og Viceprovst fandt dette betænkeligt, men desuden 46 Alumner protesterede mod Generalforsamlingsbeslutningen, blev det endelige Resultat, at Stipendiebestyrelsen nægtede sin Approbation. Alt blev saaledes ved det gamle, selv om alle var enige om, at en bedre Ordning var nødvendig. De kort derefter indtrufne politiske Begivenheder bragte foreløbig Sagen i Glemme.

Karlespørgsmaalet viser tydeligt Vanskelighederne ved at gennemføre et regensielt Selvstyre. Generalforsamlingerne overværedes af saa faa Medlemmer, at man Gang paa Gang ser den Scene opført, at et langt større Antal Alumner umiddelbart derefter protesterer mod Beslutningerne og forlanger ny Generalforsamling sammenkaldt, hvorpaa Skuespillet begynder forfra. Ingen Ting kan saaledes gennemføres, og selv om Sagen har sin humoristiske Side, kan den ogsaa til Tider virke noget trættende. Paa Prof. Petersen virkede den i hvert Fald trættende. Den gav ham ikke Lyst til at udvide Rammerne for Regensianernes Magtfulde yderligere.¹²³⁾

Kun ved enkelte Lejligheder blev der endnu slaaet herpaa. Efter Nytaarssangen d. 31te Decbr. 1845 havde Provsten talt under Linden, da stud. theol. F. E. Petersen traadte frem og efter en Lovtale over Prof. Petersen for den tilvejebragte Arbejdsro og Hygge begyndte paa vidtløftige Beklagelser over Portlukningen og Bestemmelserne i Reglementet om Forbud mod Forsamlinger og Gilder paa Regensen, hvilket han altsammen erklærede, at han »hadede«. Han bad Petersen om at anvende sin Indflydelse paa at forandre disse Ting, navnlig burde Provsten ikke blande sig i Gilderne, saa længe der ikke blev klaget derover fra de andre Alumners Side, og han opfordrede Oppositionen til Udholdenhed for at vinde Sejren.

Naturligvis faldt disse Ord paa Klippegrund hos Provsten, men heller ikke hos de omstaaende synes de at have slaaet an. Senere hørte Prof. Petersen, at der ingen forudgaaende Aftale laa til Grund

for denne Demonstration, men at Meningen havde været simpelthen at takke ham for det forløbne Aar. »Taleren har fulgt sin Genius, og man maae tilstaae, at det var en egen Maade at takke paa«. Derfor fandt han ogsaa Affæren »for pueril« til at indberette derom officielt. Han blev heller ikke senere plaget med den Slags Henvendelser, og i de følgende Aar ebbede Nytaarssangen stiltfærdigt ud i Sandet. Slutningen af Fyrterne betegnede en lignende Stilhed for Regensens Vedkommende som den, der i det foregaaende Decennium var gaaet forud for den nye Konges Tronbestigelse.

NIENDE KAPITEL

STIPENDIEBESTYRELSENS OPRETTELSE OG REGLEMENTET AF 1848

DEN nyeste Tids Historie paa Regensen indledes baade med en Forvaltningsændring og en Forfatningsforandring. De gennemførtes samtidig med, at hele Landet fik sit nye Ministerium og sin nye Forfatning, men deri laa ganske vist ikke, at en lignende Frihed kom til at herske i den lille Kreds som i den store.

Som vi tidligere (S. 22) har set, var det i den kgl. Resolution af 15. Decbr. 1843 om Ophævelsen af Kommunitetets økonomiske Selvstyre forudsat, at Bestyrelsen af Stipendievæsenet og Regensen skulde blive hos Professorerne, da dette fulgte af disse Sagers Natur. Den af Konsistorium nedsatte Fem-Mands-Komité havde foreslaaet, at denne Bestyrelse skulde bestaa af tre Professorer, valgte af Konsistorium, af hvilke mindst een burde tilhøre det theologiske Fakultet. Det aarlige Honorar til disse sattes til 100 Rbdl. Konsistorium udskød imidlertid Afgørelsen af dette Spørgsmaal til senere Forhandling, saaledes at det theologiske Fakultet foreløbig, som hidtil, beholdt Bestyrelsen af Kommunitets- og Regensstipendierne.

Et Aar senere, d. 10. Decbr. 1844, faldt den endelige Afgørelse i denne Sag ved en Skrivelse fra Universitetsdirektionen. Det lykkedes heri Theologerne at bevare større Indflydelse, end det havde set ud til det foregaaende Aar, idet nu de to Medlemmer af »Bestyrelseskomiteen for Kommunitetets Stipendievæsen« skulde være Theologer og kun den tredje en Jurist. De to hidtilværende theologiske Medlemmer fik Tilladelse til at bevare deres Pladser for deres Embedstid. Bestyrelseskomiteen valgtes af Konsistorium paa fem Aar, og Genvalg var tilladt. Den anden Ændring i det tidligere Forslag gik ud paa en stærkere Indflydelse fra Konsistoriums Side. Ikke blot valgtes dette altsaa Komiteen, men dennes Indberetninger skulde tilstilles Konsistorium, medens det theologiske Fakultet tidligere i disse

Forhold havde staaet i direkte Forbindelse med Universitetsdirektionen, altsaa fungeret lige under Datidens Ministerium. Konsistorium fik dernæst Dispensationsret i flere Tilfælde (ang. privat dimitterede Studenter o. l.) og Ret til at forringe et Stipendium eller fratage en Student dette. Endelig overgik den Ret, som det theologiske Fakultet tidligere havde haft til at udnævne Regensens Embedsmænd og Betjente, nu til Konsistorium.

Det var altsaa en Koncentration af det akademiske Selvstyre, som hermed fandt Sted, rigtignok saaledes, at det konservative Element, »Senatet«, fik en Styrkelse. Men i alt Fald var der ved at bryde Theologernes Enevælde i Stipendiernes Bestyrelse gjort et Skridt fremad mod friere og rimeligere Forhold, og den naturlige Følge heraf maatte først og fremmest blive, at det Præ, som de theologiske Studenter hidtil havde haft til Stipendierne, maatte komme under Diskussion. Den nye Indretning traadte i Kraft fra og med d. 1ste Jan. 1845.¹²⁴⁾

Det gik med den store Reform af Kommunitetet 1848 paa anden Maade end med dens Forgænger 30 Aar tidligere: Den drivende Kraft var nu den Mand, der levede nærmest paa Livet af Alumnerne og maatte have det klareste Indtryk af, hvor Skoen trykkede. Derimod blev Stødet givet af Universitetsdirektionen, der straks efter Kommunitetets Henlæggelse under Kvæsturen 1843 af Konsistorium havde begæret en Plan til en Nyordning af det akademiske Stipendievæsen.

Efter Indretningen af den nye Stipendiebestyrelse og Ombygningen af Regensen stod Petersen midt i 1840-erne paa Overgangen til den Alder, da han selv vilde have betegnet sig som Senex. Arbejdet paa Kommunitetsreformen er hans sidste store Indsats, inden han gaar ind i Stillingen som den blide Olding, hvad der meget træffende faldt sammen med Afskaffelsen af Enevælden og Indførelsen af det folkelige Styre i Landet.

Petersen havde længe syslet med den Tanke, at Stipendiets laveste Grad under de stigende Priser var altfor lidt til Studenterne at leve af. De dobbelte Portioner, som Islænderne havde opnaaet 1832 (S. 150), burde i Virkeligheden have været udstrakte til alle danske Alumner. Han havde tidligere forgæves søgt om en Forøgelse af Pladserne i 2den Grad. Nu vilde han helt bort fra Gradsinddelingen. Paa Grund af de gode Tider for Landbruget sank Antallet af Ansøgere jævnt Aar for Aar (fra 367 i 1834 til 166 i 1844), saa at det

Øjeblik nærmede sig, da alle kvalificerede Studenter vilde kunne opnaa Stipendiet straks efter Artium. Men herved steg Vanskeligheden med at naa op i 2den Grad, der kun kunde rumme et mindre Antal. Da de ikke besatte Pladser i 3dje Grad lagdes til 1ste Grad, blev Følgen, at Konkurrencen til den mellemste yderligere skærpedes. Men efter al Rimelighed var Studenten lige saa trængende ved Begyndelsen af sit Studium som senere. Og de der hurtigt absolverede Embedseksamen, som Regel de flinkeste, naaede tit kun at komme i laveste Grad. At afgøre, hvem der var de mest trængende og mest værdige til at rykke i Vejret, krævede i Reglen et Kendskab til den enkelte, som ikke kunde fordres. Følgen blev Vilkaarlighed. I Nødsfald maatte man nedsætte Tallet paa Kommunitetsalumner noget, f. Eks. til 110. Hellere hjælpe et mindre Antal godt end et større uforsvarligt. 8 Rdlr. maanedlig til alle, foruden Regensstipendiets to Rdlr., vilde vel være en passende Understøttelse. De burde nydes gennem fire Aar, da de unge burde hjælpes snarest muligt efter Studentereksamen.¹²⁵⁾

Petersen talte med Fabricius om sine Tanker og fandt Sangbund. Denne var enig med ham i Forhøjelsen til 10 Rbdlr., »hvoraf 5 R. kan regnes for Middagsmad og de øvrige for Frokost og Aften (til Nød), og Hjælpen kan saaledes ansees for ganske antagelig; de der ikke ville boe paa Regentsen, maae jo have anden Understøttelse, der æquivalerer dette Gode«. Fabricius mente ogsaa, at Stipendiet burde forlænges til fire Aar, som den korteste Tid, hvorpaa Embedseksamen kunde tages. »Det er ogsaa vist, at en saadan Forlængelse af Regentsstipendiet vilde have en gavnlig Indflydelse paa Tonen blandt Regentsianerne, idet Forholdene vilde modtage en større Varighed«.

Derimod kunde Viceinspektør ikke slutte sig til Provstens Tanke om en Indskrænkning af Stipendiernes Antal. Ansørgernes Tal var endnu saa højt, at det var »meget betænkeligt« at forringe Mulighederne for at opnaa dem. Desuden turde man ikke stole paa, at Tallet vilde vedblive at synke. Fabricius pegede desuden paa den gamle Sandhed, at naar Kommunitetet kunde afstaa saa store Summer til Universitetet, »bør det kunne anvende noget tilstrækkeligt til sit egentlige Øiemeds Fremme, og jeg tvivler heller ikke om, at Midlerne jo ere der, saafremt man kun vil bruge dem«. Han holdt derfor paa, at det gamle Antal paa 130 burde bibeholdes, i hvert Fald højst nedsættes til 120. Tillige gjorde han atter opmærksom paa det heldige i Planen at sætte en Etage til oven paa den Fløj,

hvori han boede, hvorved man kunde forvandle samtlige Værelser paa 6te Gang til Eneværelser¹²⁰)

Regensprovsten fandt nu, efter flere Gange forgæves at have banket paa, endelig i Decbr. 1844 Lydhørhed for sine Ønsker. Her-til bidrog, at Universitetsdirektionen havde forlangt et Forslag om hele Stipendievæsenet, før den vilde forelægge Indretningen af den nye Bestyrelse til kongelig Approbation. Stipendiebestyrelsen, der saa sin egen Eksistens sammenkædet med Spørgsmaalet, tog først en mundtlig Forhandling med Petersen derom, hvorpaa denne straks efter Nytaar 1845 indsendte sit Forslag. Det var i det væsentlige bygget paa ovenstaaende Tanker. Men disse var desuden nu underbyggede med Tal. Den øjeblikkelige aarlige Udgift til Kommunitets- og Regensstipendierne var 1843—44 11360 Rbdlr. Forøgede man disse Legater til ialt 10 Rbd. maanedlig, og lod man de højere Grader bortfalde, blev Summen 14880 Rbd. Nedsattes imidlertid Kommunitetsalumnernes Tal til 120, kom man kun op paa 13920 Rbd., og en endnu lavere Sum naaede man naturligvis, hvis man gik helt ned til 110 Alumner.

Havde Professor Petersen paa dette Tidspunkt anet, at der skulde gaa tre Aar hen, før Stipendiereformen blev gennemført, og saa oven i Købet, uden at der havde fundet nogen Forbedring Sted af hans Grundtanker, vilde han — for at bruge et mildt Udtryk — have undret sig. I Virkeligheden gik det atter denne Gang som med Reformen af 1818. Men medens Ansvarer for Tidssløseriet da laa hos Universitetsdirektionen, kan man nu hæfte Skylden paa Universitetet og inden for dette paa en enkelt Mand.

Det er allerede mærkeligt, at det først var i de sidste Dage af April 1845, at det kom til en Afgørelse i Stipendiebestyrelsen. Petersens Forslag blev her i de væsentligste Punkter tiltraadt, man blev staaende ved et Alumnetal paa 120, og til Gengæld lod Provsten de halv-aarlige Gratialer fare. Saa gik Sagen videre til Konsistorium, der nedsatte en Komité paa fem Professorer, en fra hvert Fakultet, til at drøfte den, ligesom man ogsaa forelagde den for de enkelte Stipendiens Eforer. Resultatet af dette store Apparat var en ny Tilslutning til Petersens Grundtanker, og d. 11. Juni blev hans Forslag i et Konsistoriumsmøde antaget i alle sine Punkter og indstillet til Universitetsdirektionen. Det gik altsaa ud paa Gradsophævelse, 120 Kommunitetsstipendier paa 4 Aar og à 8 Rbdl. maanedlig, samt Regensstipendiernes Forhøjelse til 2 Rbdl.; endelig skulde Gratialerne bortfalde.

Men der var langt til Enden. Det var nu Direktionens Tur til at tage Standpunkt. Et Medlem heraf, den bedagede Laurids Engelstoft, kunde danne den historiske Forbindelse med den tidligere Reform, for 30 Aar siden. Men han var naturligvis ikke længer den egentlige Kraft i denne Kommission, og han stod fra 1840 kun som konstitueret Medlem heraf. De to andre, virkelige Medlemmer var A. S. Ørstedes Elev og P. G. Bangs Ven, den retslærde Jens Olaus Hansen, samt Retshistorikeren J. L. A. Kolderup-Rosenvinge. Disse to Mænd udfyldte paa en heldig Maade hinanden i Bestyrelsen.



Fig. 35. J. L. A. Kolderup-Rosenvinge.

Hansen var den praktiske og kraftige Karakter, der gik fuldstændigt op i sin administrative Virksomhed og evnede at føre de Sager igennem, som han havde taget sig paa. I den svagelige Kolderup-Rosenvinge havde Universitetsdirektionen derimod et mere alsidigt og literært produktivt Medlem, der

var optaget af mange andre Ting end sine Embeder; det var saaledes i disse Aar, hans »Gamle danske Domme« udkom. Kolderup-Rosenvinge var jo efter Kofod Ancher i d. 18. Aarhundrede vor anden store Retshistoriker. Men begge var de, med al deres Forskellighed, lige sympatiske og elskværdige Mænd i deres bedste Alder, og Universitetssagerne laa ikke i mindre gode Hænder nu, end da Direktionen sidste Gang havde til Opgave at fastslaa Hovedprinciperne for Kommunitetets og Regensens Indretning.

Direktionen var færdig med sine første Overvejelser i Septbr. Den nærede Betæneligheder ved visse Paragrafer i Udkastet. Saaledes fandt den det ønskeligt, at der ved Stipendieuddelingen toges Hensyn til tre forskellige Klasser Studenter: 1) De fremragende videnskabelige Talenter, i hvilken Retning de end gik, der burde understøttes klækkeligere end andre; 2) Studenter med almindelige gode Evner og dertil svarende Flid; 3) de ikke synderligt begavede,

som anstrengte sig. Dernæst optog Direktionen det theologiske Fakultets gamle Tanke fra 1818 (Side 9) om en Udnævnelse af Alumnerne paa ganske kort Tid med derpaa følgende Forlængelser, naar de viste sig værdige hertil. Den vilde oven i Købet kun udnævne dem for eet Aar ad Gangen og henviste til Analogien ved Skolelegaterne. Endelig gjorde den opmærksom paa, at det Antal Pladser, som ved hver Uddeling skulde tillægges de forskellige Fakulteter, ikke burde staa i nøjagtigt arithmetisk Forhold til det Antal studerende inden for hvert Fakultet, som havde ansøgt. Resultatet blev, at Universitetsdirektionen 30. Sept. 1845 paalagde Konsistorium at underkaste enkelte Punkter i Forslaget en ny Drøftelse. Først 27. Febr. 1847 fulgte Konsistoriums Svar herpaa.

Universitetsdirektionens Handlemaade blev ikke betragtet med venlige Øjne paa Regensen. Prof. Petersen røber, at Indvendingerne stammede fra Etatsraad Jens Olaus Hansen, hvis »Projecter« længe havde været ham bekendte. »Disse see tildeels ret plausible ud, naar man ubekjendt med Forholdene betragter Sagen in abstracto; men de ere deels uforholdne, deels saa umulige at udføre, at jeg, saafremt de finde Bifald, ikke veed, hvorledes jeg skulde kunne forestaae mit Embede som Com. og Reg. Provst. Jeg har allerede i Overgaars [d. v. s. 8. Okt.] afgivet min Erklæring og Protest til Bestyrelsen«. Og Fabricius skrev sukkende til ham: »Skulde det saa vel overvældede Stipendieforslag ikke trænge igjennem, ærgrer jeg mig noget ganske forskrækkeligt«. Petersen var da heller ikke til Sinds at gaa ind paa Universitetsdirektionens Ideer, og nogle Dage senere, da han indsendte en Ansøgning fra 16 Alumner om at maatte beholde Stipendierne i ialt fire Aar, sagde han først til dem, at deres Andragende var overflødig, da man søgte at opnaa det samme for alle Alumnernes Vedkommende. Han antydede altsaa ikke med eet Ord, at de overordnede Myndigheder gjorde sig ganske andre Tanker om denne Sag end han.

Men i Konsistorium truede hele Sagen imens med at gaa i Staa, skønt Provsten hvert Øjeblik paamindede derom. Ved Uddelingen af Stipendierne i Decbr. 1845 havde han atter stærkt følt Ulemperne ved Gradsinddelingen. Tre Alumner, som allerede i 1½ Aar havde nydt anden Grad, blev denne Gang atter nedsatte i første. Fabricius trøstede ham med en af sine »velsignede« Billetter: »Jeg kan ikke noksom beundre den Udholdenhed, hvormed De saa ufortrødent arbejder for en Stiftelse, der spilder Dem en saa uhyre Mængde Tid, og hvor det synes, som man aldrig skulde komme til Orden«. ¹²⁷⁾

Ansvarer for, at Sagen var gaaet paa Grund, laa underligt nok hos den udmærkede Jurist, Prof. J. E. Larsen, som var Medlem af den nye Stipendiebestyrelse. Han var baade grundig og flittig, men det var netop i dette Forhold Ulykken, thi ved disse Egenskaber havde han opnaaet at blive en stærkt benyttet Mand, og det var ham ikke muligt at overkomme alle sine Hverv. Foruden at udfylde sin Professorstilling, med dertil hørende Undervisnings- og Forfatterpligt, var han Assessor i Konsistorium, Inspector Quæsturæ og Medlem af alle mulige Universitets-Udvalg; endvidere ekstraordinær Assessor i Højesteret, kongevalgt Medlem af Stænderforsamlingerne i Roskilde og Viborg og (meget aktivt) Medlem af en Række videnskabelige Selskaber. Selv med en Arbejdskraft som hans kunde Tiden ikke strække til til at opfylde alle de hermed forbundne Embedspligter.

1846 blev derfor et Sorgens Aar for Regensprovsten, i hvert Fald hvad Stipendiesagen angaar. I Marts tilskrev han efter »gientagne mundtlige Paamindelser« Stipendiebestyrelsen med en indstændig Anmodning om at fremme den. Hver Gang han hidtil havde mindet derom, havde han faaet gode Løfter, og Larsen lod til at være paa Veje til at gaa over til hans egen Mening, nemlig at der i hvert Fald ved de private Stipendier var lidet eller intet at reformere. Petersens Ord til de 16 Alumner Aaret i Forvejen bar desuden nu en bitter Frugt. Fra 10 andre Alumner indløb Ansøgning om Forlængelse med den mærkelige Motivering, at deres »Arbejdsplan« var bleven »paavirket« af Rygterne om en Forandring af Fundatsen, hvilket oversat paa jevnt Dansk vilde sige, at de havde taget det med Ro under deres Studeringer i Haabet om en Forlængelse af Stipendietiden. »Det var da en curiosk Ansøgning!« udbryder Fabricius; »hvad vilde man sige, om man begik en saadan Uretfærdighed? Herregud, hvor vor Selvkjærlighed spiller os mangan dum Streg!« Der fulgte da ogsaa pure Afslag paa Ansøgningen, — men derfor kom der ikke større Fart i J. E. Larsens Arbejde.

Ulykken var, at Spørgsmaalet om Kommunitets- og Regensstipendierne nu var sat i Forbindelse med en Drøftelse af hele Stipendievæsenet, og at Prof. Larsen havde forelsket sig i den af Universitetsdirektionen fremsatte Tanke om kun at uddele Kommunitetsstipendiet for eet Aar ad Gangen. I Maj gjorde Regensprovsten i Anledning af en Islænders Ansøgning om Forlængelse opmærksom paa, »at et Tilfælde som dette, hvor Ansøgeren har produceret Flidsattest, og Provsten ikke gjort Indsigelse, beviser, at der intet vil komme ud af at uddele Stipendiet paa et Aar med Fornylse, thi

Pluraliteten vil netop befinde sig i denne Casus«. Atter en Maaned senere sendte Petersen Stipendiebestyrelsen en ny alvorlig Paamindeelse: »Jeg vil nu ikke tale om, hvor ubehagelig denne Udsættelse af mere end een Grund er for *mig*, men intet er naturligere, end at Forandringen imødesees med Længsel, blandet med Misfornøjelse over Udsættelsen, blandt de Studerende. Man kan ikke fortænke dem heri, og jeg tør ingenlunde indestaae for, at det vil lykkes mig fremdeles at afholde dem fra at indkomme med formelige Andragender«. J. E. Larsen paategnede dette Brev en Bemærkning om, at han haabede endnu i samme Uge at kunne ekspedere Sagen. Men hans Haab gik ikke i Opfyldelse, og saa kom Sommerferien.

Efter denne, i August 1846, tog Petersen atter fat paa sine Formaninger. I de følgende Maaneder var Larsen Genstand for hans stadige og ustanselige Bombardement. D. 13. Oktbr. »bønfalder« Regensprovsten ham om før sin Afrejse til Stænderne at ekspedere Sagen. Og se! Henimod Maanedens Slutning, altsaa efter tretten Maaneders Granskning, kommer virkelig Prof. Larsens Votum. Det var da vel et omfattende og indgaaende Arbejde? Lad os høre Petersens Dom: »Det aldeles utilbørlige Ophold af Sagen er dobbelt dadelværdigt, da det, han har præsteret, ikke er mere end nogle Timers Arbejde, og den eneste Mening, der er af nogen Vigtighed, yttredes af ham strax ved Sagens Begyndelse og lige saa godt kunde være nedskreven for over et Aar siden«.

Men endelig var der da gaaet Hul paa Bylden, og faa Dage efter modtog Prof. Petersen fra Stipendiebestyrelsen Opfordring til at skrive et Udkast til Komitébetænkningen. Ved uafbrudt Arbejde lykkedes det ham at stille den paa Benene paa 2½ Døgn. D. 30. Oktbr. var den i Formandens Haand. Saa holdtes der d. 16. Nvbr. Komitémøde, hvori Revisionen atter overdroges til Petersen, saaledes at Scharling skulde tilse Arbejdet. D. 21. Nvbr. var den reviderede Betænkning i renskreven Stand færdig til Underskrift af Stipendiebestyrelsens Medlemmer. Den fyldte da 36 Foliosider.¹²⁸⁾

Men hermed var Prof. Larsens Modstand ingenlunde overvunden. Efter sin Hjemkomst fra Stænderne tog han atter Kampen for de 1-aarige Stipendier op, men paa en ny Kampplads, i Konsistorium. Hans Indlæg herfor besvaredes dog øjeblikkelig af en Moderklæring fra Petersen. »Jo meere jeg sætter mig ind heri, desto mere maae jeg modsætte mig dette Forslag. Det er abnormt fra alle andre Stipendier, odieust og precairt i sine Virkninger. Det vil give Anledning til Øjentjenere og udsætte Bestyrelsen baade for at begaae Uret,

og end mere paadrage den Skin deraf og Beskyldning derfor«. D. 23. Januar 1847 begyndte Slaget mellem de to Modstandere i Konsistorium. Stridspunktet var den aarlige Fornyelse. »Efter lang Debatte lykkedes at bringe dette Forslag til at falde med 9 Stemmer af 12 imod det. Men Faren er ikke overstaaet. Larsen giver Minoritets Votum, og Forslaget er Directionens eget«.

Drøftelsen fortsattes d. 3. Febr. Men to Dage forinden skriver Petersen i sin Dagbog: »Jeg har i Dag havt den store Glæde og Satisfaction, at Prof. Larsen har erklæret, at han vilde vise, hvor megen Agtelse han havde for min Mening ved at frafalde sit Minoritets-Votum. Dermed anseer jeg Reformen i dens Hovedmomenter sikkert«. Ja, dette var meget smukt af Larsen, men Taknemligheden bør dog vel være noget begrænset, naar man betænker, at han ganske alene bærer Ansvar for, at Reformarbejdet udsattes fra 1. Oktbr. 1845 til 1. Febr. 1847.

Nu gik det forholdsvist rask. D. 27. Febr. kunde Konsistorium indsende sin anden Betænkning i Sagen. Men samtidig var ogsaa Iveren blandt de studerende for Spørgsmaalets Løsning bleven saa stor, at da der i 1847 oven i Købet indtraf en Dyretid, lod den sig ikke længer holde nede. Regensianerne vedtog paa et Møde, hvortil de forøvrigt ikke havde faaet Tilladelse, at underskrive en Ansøgning om Dyr-tidsgratiale eller maanedlige Tillæg, da Priserne paa de vigtigste Livsfornødenheder var stegne til det dobbelte, ja tredobbelte. Da det i Sommeren 1847 viste sig, at Stipendiesagen ikke vilde blive løst før Etatsraad J. O. Hansens Hjemkomst, skaffede Kolderup-Rosenvinge paa Petersens Foranledning Alumnerne et maanedligt Tillæg af 2 Rbdl. for Tiden Marts—Oktbr. Men selve Reformen lod stadig vente paa sig, og paa Aarets sidste Dag skrev Petersen: »Stipendiesagen endnu uafgiort. Jeg har dog ikke opgivet, at den kan træde i Kraft fra 1ste Jan. 1848«.¹²⁹)

Den endelige Forhandling i Universitetsdirektionen bragte ikke meget nyt frem. Direktionen frafaldt sin Tanke om de tre Klasser Studenter, som skulde være berettigede til at komme i Betragtning til Legaterne (se S. 168) og bøjede sig for Konsistoriums Indvending, at den tredje Klasse, de ikke synderligt begavede, ingen Berettigelse havde til at opnaa offentlige Stipendier. Ligeledes gik man ind paa Konsistoriums Ræsonnement om den første Klasse, de fremragende videnskabelige Talenter, at det var vanskeligt allerede i det første akademiske Aar at blive klar over, om slige forelaa. Derimod mente Direktionen, at de særligt udmærkede kunde støttes med ekstra-

ordinære Gratialer, ligesom efter Reglementet 1818. Man ønskede hertil indtil 500 Rbdlr., uddelte i Summer paa fra 10 til 30 Rdlr. Endvidere havde Konsistorium genoptaget den gamle Tanke fra 1818 om Kandidatstipendier (S. 6 og 9). Man foreslog hertil en Sum af 4—500 Rbdlr., uddelte i Portioner à 100 Rbd. »Hvad dette Forslag angaaer, da kan Directionen ikke andet end erkjende, at herved udentvivil paa den rigtigste og hensigtsmæssigste Maade netop vil være sørget for, at de mere fremragende videnskabelige Talenter blandt de Studerende ved passende Understøttelser fra Communiteteten kunde bevares og vindes for Videnskabens Tjeneste«.

Den nye Klasseinddeling var altsaa nu lige saa forladt af Guder og Mennesker som den tidligere Gradsinddeling. For den sidste optraadte endnu en Forsvarer, nemlig selve Geheimestatsminister Anders Sandøe Ørsted, der pegede paa, at ved at gøre Stipendiet saa betydeligt, som efter det foreliggende Forslag, gjorde man det santidig tilgængeligt for Færre. De øvrige Kollegiers (Valkendorfs, Borchs og Elers') Beboere vilde sjældent kunne opnaa Stipendiet, som i det Hele blev lidet tilgængeligt for de mange, som ikke vilde flytte ind (»ligge«) paa Regensen. Man burde hellere anvende Tilskuddet paa anden Maade. Men Kolderup-Rosenvinge gendrev ham med Prof. Petersens gode Grunde, og Engelstoft støttede ham med Kraft, saa at det lykkedes at samle Enighed om det nye Forslags Grundtanke.

Saa var der Spørgsmaalet om Udvidelsen af Stipendiet fra 3 til 4 Aar og om den eetaarige Uddeling. Konsistorium havde peget paa, at dette sidste stred mod Praksis ved de øvrige Legater, som var paa 3—6 Aar, og at man næppe vilde vinde synderligt ved en Afvigelse fra det sædvanlige, da Resultatet sikkert ligesom nu blev, at man lod de flittige, som havde ført et ustraffeligt Levnet, beholde Stipendiet. Subsidiært havde Konsistorium foreslaet en Bortgivelse paa 3 Aar, saaledes at det fjerde Aar kunde tilstaaes særligt værdige. Imidlertid maa Prof. J. E. Larsen til Trods for sit Løfte alligevel have indsendt et Minoritetsvotum, thi man ser, at Directionen kom til at tage Stilling til hans Særstandpunkt. Larsen havde skrevet: »Uagtet en Student kan producere de sædvanlige Flidsattester, og der ei kan imputeres ham noget saadant aabenbar usædeligt Forhold, at han derved kan antages at have forbrudt den Ret til at nyde et Stipendium, som han allerede er i Besiddelse af, kan man dog, især naar han har haft Plads paa Regentsen, have en tilstrækkelig begrundet moralsk Overbeviisning om, at han ikke er flittig eller ikke opfører sig roesværdigt, hvilket maa ansees for nok

til at forbogaa ham i Concurrence med andre mere værdige Studerende. Fremdeles kunne den Paagjeldendes Kaar i Mellemtiden være blevne forbedrede, navnlig ved tildelte Stipendier«. Men Konsistoriums Flertal indvendte herimod, at man saa vilde behandle Regensianerne strengere end de andre Kollegiealumner, og det pegede navnlig paa Regensprovstens Protester (»den mislige Indflydelse paa Regensprovstens allerede forud vanskelige Stilling«). »Det vilde nemlig udenfor al Tvivl blive den herskende Opinion hos Regensianerne, at alle Afslag paa Ansøgninger om Fornylse af Stipendier maatte tilskrives ufordelagtige Vidnesbyrd af Regensprovsten«. Alle dennes Formaninger og Paamindelser til Studenter, som begyndte at afvige fra den rette Vej, vilde blive uden gode Frugter, da de snarere vilde blive opfattede som Trudsler om Stipendiets Ophør end som »faderlige Erindringer«. Ja, Resultatet vilde maaske blive et hæsligt Øjentjeneri over for den overordnede. Men ogsaa paa Forholdet mellem Regensalumnerne og de øvrige Professorer vilde Indretningen virke uheldigt ved at vise Mistillid fra disse sidstes Side; det vilde ikke være muligt at gøre lige Skel for alle; endelig vilde Kontrollen kun komme til at ramme Regensianerne, mens de øvrige Kommunitetsalumner blev saa godt som fritagne derfor. Konsistorium havde derfor fraraadet J. E. Larsens Forslag. Det tjener til Universitetsdirektionens Ære, at den efter at have anført adskillige yderligere Grunde, som efter dens Mening talte for Larsens Forslag, dog endte med at sige: »Da imidlertid Consistoriet med saa afgjort Pluralitet har stemt imod, at Stipendietiden fastsættes til et Aar ad Gangen, skal Directionen heller ikke insistere paa denne Forandring«. Den foretrak oven i Købet Konsistoriums primære Forslag (4 Aar paa een Gang) frem for det subsidiære (3 + 1 Aar). Men til Gengæld krævede man, at Alumnerne hvert Aar skulde afgive Testimonium paupertatis.

De øvrige Ændringer i Reglementet af 1818 voldte ingen alvorlig Meningsforskel. Da den filosofiske (»anden«) Eksamen stod for sin Ophævelse, foreslog Direktionen, at Stipendierne som Regel først burde kunne faas efter 1 Aars Studium ved Universitetet. Desuden foreslog man, at den Forskel, som tidligere havde været gjort mellem Studenter fra Skolerne og de privat dimitterede i det første Studieaar bortfaldt, naar de sidste ligeledes havde Laud til Artium og godgjorde, at de var trængende og værdige.

Endnu stod de privilegerede Alumner tilbage. Direktionen diskuterede atter det gamle Spørgsmaal, om der skulde kræves Ufor-



Fig. 36. Regensgaarden 1855

(I Forgrunden til Venstre ses bl. a. Johs. Helms — med den lange Pibe — i Samtale med Regensjøden; yderst til Højre i denne Gruppe Kn. Vallø)

muenhedsattester af Studenter fra de nordlige Bilande, men man kom til samme negative Resultat som tidligere. Man havde paa Universitetet ønsket en Bestemmelse om Udelukkelse af de Islændere, som dimitteredes fra danske Skoler eller som ikke straks underkastede sig Artium i Danmark, men Direktionen stillede dem som hidtil lige med Studenterne fra Rejkjaviks lærde Skole. Dog krævedes af de første Laudabilis til Studentereksamen. Den tidligere Bestemmelse om det 5-aarige Ophold i Danmark bortfaldt derimod. En Bestemmelse om, at Islænderne skulde tilbagebetale Stipendierne, hvis de ikke vendte tilbage til deres Fødeland og overtog Embedsstillinger her, blev senere strøget, da man frygtede for, at de i saa Fald skulde foretrække at konkurrere med de danske Studenter paa almindelig Maade. Dette tyder ikke paa, at man ansaa Islændernes Kvalitet for at være ringere end de øvrige studerendes. Hvad Frederiksborgerne angaar, vedblev deres Stilling at være som efter Regle-

mentet af 1818. Et Forslag om, at disse skulde dokumentere Trang, vandt Universitetsdirektionens Bifald, men blev ikke optaget i det endelige Reglement.¹³⁰⁾ —

Sagen var nu saa vidt fremskreden, at den kunde refereres for Kong Christian VIII, da den atter stansedes ved hans Sygdom. Det blev ikke ham, der kom til at sætte sit Navn derunder. I Forestillingens § 2 fandtes endnu den Bestemmelse, at Overgangen fra det hidtilværende Antal af 130 Kommunitetsalumner til 120 skulde ske saaledes, at ved hver af de to Uddelinger i Aaret 1848 skulde 5 Pladser inddrages. Saa var Sagen i Orden, og til Trods for Regeringsprovstens Ængstelse for, at Regeringen skulde lade sig paavirke af Uroen i Studenterverdenen; — Marseillaisen var bleven sunget paa Frue Plads, da Studenterkorpset aflagde Ed til den nye Konge; — underskrev Frederik VII d. 11. Februar 1848 uden Indvending det nye Reglement.

REGENSEN
GENNEM HUNDREDE AAR

Udkommer i
3 Storhæfter à Kr. 3.50. Værket vil
foreligge komplet i Løbet af
Forsåret 1924



V. P I O S B O G H A N D E L